

1918
V.FEJEZET.

Kamischk
1927.

Január.

Január 1. Az 1918-ik év oláh földön ért bennünket. Állásaink égbenyúló, fenyőkoszorúzza, hóval borított hegyeken s mély, szakadékszerű völgyeken vezettek. Balszárnyunk a 7. honvédhuszárezredhez csatlakozva *Par Cotirgasinál* állott, ahonnan keletre a 1166-os *Gura Plauluira*, innen derékszögben délre fordulva, a *V. Carbanarului-völgyet* a 884-es magassági pontnál átszelve, a 1235-ös *Maguriczára*, onnan a *V. Petroasa-völgyön* át a 1052-es magaslatra húzódtott és itt jobbszárnyunkkal a 6. honvédhuszárezredhez csatlakoztunk. Az első vonalat a balszárnyon az 1., a középen az 5. és a jobbszárnyon a 6. század tartotta megszállva. Az 1. géppuskásszázad a három század arcvonalaiban, a 2. géppuskásszázad pedig a második vonalban volt elosztva.

A balszárnyon *Kölber Pál* tart. főhadnagy, középen *Hanusz László* százados, a jobbszárnyon *Thúry Tibor* főhadnagy parancsnokolt, az elsővonalbeli géppuskák pedig a 1235-ös *Maguricza* magaslaton tartózkodó *Szaplonczay Oszkár* tart. hadnagy vezetése alatt állottak. Ugyanítt volt a 2. félezredparancsnokság is, míg ezredparancsnokságunk a műszaki századdal *Cotirgasi* faluban székelte. (Lásd az 56. sz. vázlatot.)

Az arcvonaltban teljes csend és nyugalom honolt.

Az oroszok állandóan csoportosan jönnek állásaink elé és szappant, cukrot, teát kínálnak rumért cserébe. Miután ezen cikkeket hónapok óta nélkülözzük, csakhamar élénk cserkereskedés fejlődik ki a két hadállás között.

Tisztjeink szigorúan ügyelnek a harc-készség fentartására, a szolgálat éppoly pontos és lelkiismeretes, mint azelőtt, hogy pedig foglalkozás híján el ne puhuljunk, az állások mögött naponta harc- és zártrendű gyakorlatokat tartunk.

A nagyszámú és különféle tanfolyamokra történt elvezénylés folytán erős hiány van tisztjeinkben.

Az összes elvezényelték száma 15 tiszt és 20 aliszt.

Elvezényelték ezenkívül a hadosztályparancsnokság *Dorna Watrára* a 2. és 3. századunkat, melyet az ottlevő vasútvonalparancsnokság a szállítmányok kísérésére és őrzésére alkalmaz.

Kölber Pál tart. huszárfőhadnagy 1918 január hóban *Cotirgasiban*.

Az ezrednapló mai feljegyzése szerint létszáma az alábbi képet mutatja:

1. század	1	tiszt	133 fő	legénység	(126 karabély)
2. „	3	„	180 „	„	(elvezényelve)
3. „	1	„	140 „	„	(„)
5. „	1	„	125 „	„	(116 karabély)
6. „	1	„	144 „	„	(131 karabély)
Műszaki század	2	„	86 „	„	(—)
1. géppuskászázad	2	„	153 „	„	(10 géppuska)
2. „	3	„	128 „	„	(9 géppuska)
gyalogsgági ágyúsosztag	—	„	27 „	„	(2 gyal. ágyú)
távírószakasz	—	„	— „	„	—

Ezredünk mint alvédőszakasz a 23. lovasdandár-, egyben védőszakasz=parancsnokságnak (*Vetsey* tábornok) van alárendelve, mely viszont az 5. honvédelvashadosztályparancsnokság útján a XI. hadtestparancsnokság (*Habermann* altábornagy) rendelkezése alá tartozik. Legfőbb parancsnokságunk a 7. hadseregpáncsnokság. A XI. hadtesthez tartoznak: az 5. és 11. honvédelvashadosztály, a 61. és 51. honvédelvgyaloghadosztály. (Lásd az 58. sz. vázlatot.)

Január 2. Fegyverszünet. A századok az állásba vezető utak rendbehozatalával foglalkoznak. *Mouillard* tábornok megsejmléli az állásokat. A századok előretolt állásainál ma is csapatostul jelentkeznek az oroszok csereáruikkal. Ma főleg kenyert hoznak, melynek mi szűkiben vagyunk, ellenben nekik még bőven jut. Egy korty rumért képesek egy egész kenyert adni. Nekünk viszont ebből van feleslegünk, a különbözetek tehát akadálytalanul kiegyenlíthetők. A látogatóba jövő oroszoktól megtudjuk, hogy állásainkkal szemben a 8. orosz gyalogezred, a *Carbunarului-völgyben* a 84. kaukázusi hadosztályba tartozó 336. gyalogezred, a *Petroasa-völgyben* pedig a 15., 33. és 102. gyalogezredek részei állanak. Vonatjuk oláh alakulás. Állásaik elég erősek, férőhelycik azonban rosszak. Géppuskáik fedezékekben állanak, a gyalogság fegyverci azonban szanaszét hevernek. Az orosz katonák jól tápláltak, ruházatuk jó, kenycrct, szappant és cukrot bőségesen kapnak.

Időjárás: erős hideg, szél, fagy.

Január 3. Az ezredparancsnokság rendelkezése szerint, amennyiben a fegyverszünet az oroszok által megszegetnék, úgy az 1. század az előretolt állás megszállóercjét egy erős szakaszra kiegészíti. Délelőtt századonként 10—10 ember *Brostenibe* kabaréclőadásra rendeltetik ki szórakozás céljából.

Barátkozó oroszok ma is egész nap jönnek=mennek. A 84. gyaloghadosztályhoz tartozó 337. orosz gyalogezred jelenléte is megállapított. Táborig postaszámunk 105-re változik.

A nap folyamán utak javítása, fegyvervizsga.

Január 4. Délelőtt az állások és utak javítása. Délután a századoknál legénységi iskola a gáztámadásról és ellenc való védekezésről.

Mouillard tábornok megsejmléli az állások egy részét.

Propagandajárőrünk a délelőtt folyamán megállapítja, hogy a szemközti orosz erőknél semmi változás sincs; azon elterjedt hírről, hogy az oláhok váltanák fel őket, az oroszok semmit sem tudnak.

Január 5. Propaganda járőrünk mai jelentése szerint az oroszok zászlóaljparancsnokságuktól értesítést kaptak, hogy oláhok fogják őket felváltani. Az időpontot azonban még nem tudják.

Vrabel Péter 1. géppuskászázadbéli főrzsőrmester segédoktatóul a *Brosteniben* felállított géppuskástanfolyamra vezényeltetett.

Ma is élénk csereüzlet. Hideg, szeles idő. Erősen fagy.

Január 6. Tekintettel a vasámapra, munkaszünet. Legénység pihen és tisztálkodik. Dél előtt 11 órakor az ezredparancsnokságon fizeti érkezlet. Helyzet változatlan.

Január 7. Teljes csend és nyugalom. Az oroszok állítása szerint felváltásuk egyelőre elmarad. A legénység részére új cipő és csizma osztatott ki. *Mayer* gyalogsági főhadnagy, a 2. század parancsnoka, távmondásban jelenti, hogy századával *Dorna Watráról Borsára* érkezett. Itt átrakodómunkálatokra, az élelmiszercsállító vonatok kísérésére és őrzetére alkalmaztatnak. Létszámuk 1 tiszt, 133 fő legénység, 1 országos jármű és 1 mozgókonyha. Táborig postaszámuk: 455.

Január 8. *Roskoványi Dezső* alezredes a szabadságon volt *Hanusz László* tartalékos századossal bevonult és átvette az ezredparancsnokságot. *Hanusz László* tartalékos százados

Orosz barátkozás 1918 januárban. *Iványi* és *br. Lévy* t. hadnagy, *Roskoványi* alezredes, *Fördös* őrnagy.

az 5. század parancsnokságát veszi át. Délután gáziskola. A napok óta tartó szél megszűnt, kiderült, a hideg kevésbé alábbhagyott.

Január 9. *Roskoványi Dezső* alezredes, ezredparancsnok megsemmisíti az állásokat.

A századok részére a gazdasági hivatal ruhát és fehérneműt oszt ki. Sajnos, kevesebbet, mint ami az összes szükségletet pótolni tudná.

Kleiner György zászlós, ezredgáztiszt és 3 huszár 4 hétre *Dorna Kandrenybe* a skitáncfolyamra vezényeltetett. A nap folyamán felváltva csik és havazik.

Január 10. Nagy havazás egész nap. *Fördös Vilmos* őrnagyot a hadosztályparancsnokság ideiglenesen a 7. h.h.ezred vezetésével bízza meg.

Január 11. A tegnapi nagy havazás teljesen elborította az utakat és állásokat. Ma a századok azok kitakarításával foglalkoznak. Reggel 9 órakor római katolikus szentmise. Este 7 órakor az ezredparancsnoksághoz 25 főből álló pótlás érkezett.

Január 12. Derült, hideg idő. A nagy havazás miatt a vonatok elakadtak és 5 nap óta nem kapunk postát. Ez mindnyájunkat fájdalmasan érint. A legénység egy része új mentét, bekecsét és kesztyűt kap.

A 12. számú ezredparancs 7. pontja közli, hogy: „Az 5. H. K. D. parancsnokság folyó évi 9. számú hadosztályparancsban közölte 921/1058. Kt. számú rendelete szerint báró *Lévay Ferenc* tart. hadnagy zászlós korában szerzett érdemeiért az **I. osztályú ezüst vitézségi éremmel** lett kitüntetve.“

Január 13. Miután az első vonal kitakarítása befejeztetett, ma a századok a második és harmadik vonalból takarítják ki a havat.

Hírszerzőjárőrünk jelentése szerint a ○ 1195-ös *Piciorul Lat* magaslaton húzódó orosz állásban mintegy 40 fő crejű század tartózkodik; a *Batca Comori* és *Hacigosuluin* levő állások teljesen ki vannak ürítve (5. századunkkal szemben), a *Mt. Lacurile* magaslaton a 6. századdal szemben változás nincs. A cserélni jövő oroszok, bemondásuk szerint, igen türelmetlenül várják, hogy az oláhok őket végre felváltsák.

Január 14. Derült, hideg idő. Az 1. század parancsnoka: *Kölber Pál* tart. főhadnagy állásait gyengének tartja, kevesli a megszálló crőt, mely szerint komolyabb támadásnak ellentállani soká nem tudna. Sürgősen kéri a rossz ruházat kijavítását és az embereknek téli felszereléssel való ellátását. Ez az egész ezredben igen gyatra, úgyhogy naponta meghűlés következtében többen megbetegednek.

Az oroszok kijelentették, hogy ha felváltásuk 2–3 napon belül meg nem érkezik, ott hagyják az állásokat.

Január 15. Az ezredparancsnokság a századparancsnokok nap=nap mellett megújított sürgetésére tudatja, hogy a téli felszerelés *Dorna Watrán* van, azonban a gazdasági hivatal szállítóeszközök hiányában azt előrehozni nem képes. Ugyancsak e miatt nem képes a lótap utánszállításáról sem gondoskodni a kellő mérvben. Utóbbi már=már katasztrófával fenyeget, mert lovaink a rossz táplálkozás miatt teljesen elerőtlenedtek. Kénytelen a hadosztályparancsnokság a lovak létszámát a lótap utánszállítható mennyisége szerint szabályozni és elrendeli, hogy ezredenként csak 142 ló tartható állományban, a többi pedig haladéktalanul, de legkésőbb 17-ig a „*Pferde-Ersatzabteilung 5*“-nek *Dorna Watrán* leadandó. A leadott lovak innen *Beszterce*re lesznek szállítva és ott csoportonként a lakosságnak elárverezve.

Szegény lovaink helyzetét jellemzi, hogy az utolsó héten 9 lovunk hullott el éhen, illetve ennek következményeként bélcsavarodásban és a rendeletre leadott 32 lóból *Dorna Watráig* 6 ló pusztult el kimerülésben. Szerencsétlen fegyvertársaink szomorú sorsa mindnyájunkat meghat. Minden képzelget felülmuló teljesítményeik után jobb sorsot érdemeltek volna és hadvezetőségünk nagyobb körülféltéssel gondoskodhatott volna róluk. Lovaink elhanyagolása annál jobban elkeserített bennünket, mert bár a mieink már régen fél és negyed adagra szorítva mindenféle „*lótáppótlékok*“-on, fűrészpör- és mclasse-keverékeken, lókétszersültön stb. tengődtek, ugyanakkor a német hadsereg lovai a magyar zabban dúskálkodva, a legjobb crőállapotban voltak. Nálunk — most utólag már megállapíthatjuk — világhírű lóanyagunkat a leglelkiesmeretlenebb módon pazarolták és évtizedekre fönkretették a magyar lótenyésztést.

Január 16. Déli szél fúj, olvad. Helyzet változatlan. Teljes csend és nyugalom.

Január 17. Az oroszok beváltották fenyegetésüket, mert ma a nélkül, hogy a bocskorosokat megvárták volna, egy ágyúlövés által adott jelre felgyújtották fedezőkeiket és az egyes ezredék védőszakaszaiban csupán egy=egy 7 főből álló járőrt hagyva vissza, elvonultak. Ezek is holnap reggel 9 órakor egy újabb ágyúlövésre követni fogják az elvonultakat. A felgyújtott fedezőkeik jól láthatóan égnek s végig füstöl az egész orosz védővonal.

Ezredparancsnokságunk elrendeli, hogy holnap reggel minden század egy=egy crősebb járőrt tartson készen, hogy az oroszok végleges elvonulása után az állásokban hagyott és használható tárgyakat összegyűjtsék.

Január 18. Miután a visszahagyott orosz járőrök még az állásban vannak, ma járőrünk még nem mennek előre. Ma állásaink előtt mindössze 1–2 orosz jelentkezett.

Január 19. A *Carbunarului-völgyben* előreküldött propagandajárőrünk jelentése szerint a *Piciorul Lat* ○ 1195-ös magaslatról a *Carbunarului-völgy* felé húzódó hegyhátra előretolt állásban csak egy gyenge orosz járőr tartózkodik. Ennek emberei szerint főállásuk a *Piciorul Lat* ○ 1195-ös felől a *Batca Comori* ○ 1517-es felé keletre, majd délre húzódó hegyháton van, melyet három századdal tartanak megszállva. Ugyanesak az oroszok állítása szerint ezen állás mögött 5 gyalogszázad van tartalékban. A századok 40–50 fővel számíthatók.

A rossz ruházat egyre több és több áldozatot követel. Az ezrednapló feljegyzése szerint az utolsó tíz nap alatt 14 fő adatott át kórháznak és elhullott 17 fő.

Január 20. Helyzet változatlan. A rossz ruházat és gyenge élelmezés miatt a legénység csak rövid ideig foglalkoztatható, illetve a rossz lábbelik miatt egy részük a fedezéket már napok óta el sem hagyhatja.

Az 1. géppuskászázadparancsnokságot *Szaplonczay Oszkár* tart. hadnagytól a váci géppuskás-tanfolyamról bevonult *Kovács-Sebestény Miklós* tart. főhadnagy veszi át.

Január 21. Amennyire lehet, az utak és állások javításán dolgozunk. Az oroszok végleg kiűritették állásaikat. *Roskoványi Dezső* alezredes megszemléli az 1. század állásait és teljes meglegedését fejezi ki.

Január 22. Propagandajárőrünk a délelőtti folyamán átmegy az orosz állásokba, ahonnan délben azon jelentéssel tér vissza, hogy az oroszok a *Piciorul Laton* levő állásaikat és a mögötte levő táborhelyeket elhagyták, fedezékeiket megrongálták, illetve felgyújtották.

A téli felszerelés végre megérkezett és a századok között felosztatott. Az 1. század, naplója szerint, a következő cikkeket kapta:

„10 pár hegycipő, 139 drb. bakancs, 100 drb. haskötő, 15 drb. lábravaló, 5 drb. téliing, 1 drb. szveter, 3 pár kapca, 100 drb. lábszárvédő, 3 drb. hátzsák, 3 drb. kenyérszák, 12 drb. sapka, 110 pár kesztyű, 130 drb. hósapka, 19 drb. köpeny, 10 drb. sátorlap, 10 drb. nadrágszűj, 10 drb. köpenyszűj.

Ezzel a folyó hó 17-én felterjesztett igénylés — jegyzi fel a lelkiismeretes századparancsnok — csak igen kis mértékben elégtétvet ki, a legénység ruházatában még igen sok kívánnivaló van. Különösen a lábbelik állapota igen rossz. Ez irányban a helyzeten javítandó, elrendelem, hogy a századcipész czentül ne a faluban, hanem a vonalban, a századparancsnokság közvetlen közelében és ellenőrzése alatt javítsa a legénység lábbelijét.“

A *Felsőborgón* levő 3. század (*Kereszty Odön* 8. h.-h.-ezredbeli százados) jelenti, hogy a század 25–25 főre beosztott részlegekben éjjel-nappal lisztet, burgonyát és szenet rak át a vasúti kocsikból az elektrovonatra. A *Borsán* levő 2. század élelmiszervonatokat kísér a *Prislopra* és az átrakásnál segítkezik.

Január 23. Derült, cnyhe idő. Kiküldött járőreink az orosz állásokból igen sok visszahagyott felszerelési tárgyat hoznak magukkal. Különösen sok szegecs drót és szerszám maradt vissza.

A nap folyamán keleti irányból többször erős ágyúdörgést hallunk. Jelentések szerint az oláhok megtámadták a visszavonuló oroszokat és véres harc folyik közöttük.

Kereszty Odön 8. huszárezredbeli százados. 1917 december 13-án osztott be szolgálatfélre az 1. h.-ezredhez mint a 4. század parancsnoka. Ettől kezdve az ezred összes teljesítményében résztvevett a háború végéig s Ukrajnából 1918 november 22-én érkezett századával Budapestre.

Ezredparancsnokságunk előjegyzésiből közöljük az e napon kelt létszámljelentést, mely az ezred erőviszonyairól minden tekintetben pontos képet ad:

Kimutatás
az ezred létszámáról 1918 január 23-án.

Létszám 1918 január hó 23.	Élelmezési létszám						Vezérnyelt		Ütköztel létszám						Gyalogosági ágyú	Ló	Jármű	
	fiszt		legénység				fiszt	legénység	Kardos		arcvonalpuskás	géppuska	aknavető	gránátvető				
	itt	szabadságon	elől	hátlul	szabadságon	polg. lóápoló			összesen	fiszt								főzsfiszt
							fiszt	főzsfiszt										
Ezredtörzs	4	1	33	—	4	—	37	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Főezredtörzs	1	1	—	4	—	—	4	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	2	1	—	2	—	1	3	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Táboriszázad	1	2	—	137	—	8	145	2	27	2	1	131	—	—	—	—	—	—
	2	1	2	3	—	2	5	3	179	*3	—	2	—	—	—	—	—	—
	3	—	1	26	—	1	27	1	138	**1	—	26	—	—	—	—	—	—
	5	1	—	139	—	10	149	3	26	1	—	138	—	—	—	—	—	—
	6	2	—	139	—	6	145	1	29	2	1	131	—	—	—	—	—	—
Géppuskászázad	1	3	—	154	—	9	163	—	4	3	1	—	10	—	—	—	—	—
	2	3	—	120	—	—	120	—	7	3	—	—	7	—	—	—	—	—
Műszaki század	1	—	101	—	7	—	108	1	16	1	—	—	—	—	4	2	—	—
Gyalogos ágyúsosztag	—	—	23	—	2	—	25	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Távírószakasz	—	—	43	2	4	—	49	1	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Ütközet	1	—	70	—	2	—	72	—	9	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Eleség	1	—	—	63	—	—	63	—	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Polg. lóápoló	—	—	2	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	21	4	996	66	56	—	1118	15	461	20	5	428	17	4	2	2	—	—

* Borsán.

** Felsőbörgön.

Ludmann s. k. főhadnagy,
ezredsegéd-fiszt.

Január 24. Derült, nyhe idő. Dél előtt az ezredparancsnokság álláspontján egy repülő-fiszt előadást tart a repülő és gyalogság együttműködéséről.

Este a hadosztályparancsnokhoz *Borca* felől megérkezik a menekülő forradalmi orosz hadtest- és hadosztályparancsnok. Előbbi békében tanár volt. Az oláhok ellen jöttek segítségért kérték és pedig páncélos gépkocsikat és géppuskákat. Kérésük a hadseregparancsnokhoz továbbterjesztett — mire éjjel visszamentek. Menekülő legénység is nagyszámban érkezik, akik inkább a mi fogságunkat választják, semhogy a szövetséges bocsorosok kezébe kerüljenek.

Január 25. Az oroszokról újabb híreink nincsenek. Azt sem tudjuk, megkapták-e a kért segítséget, de valószínűleg nem. Reggel 7 órakor az ezredparancsnokság az 1., 5. és 6. századtól 30—30 embert rendel be, akik *báró Lévy Ferenc* hadnagy parancsnoksága alatt egyesítve, *Borcára* menetelnek az ott levő orosz anyagvasút felszedésére és elszállítására. A különítmény a 6. h.-ezred hasonló célra kirendelt különítményével együtt dolgozva, délután 2 óráig marad kint, azután ismét bevonul.

Reggel 8 órakor az 1. század *Daniel László* zászlós vezetésével egy 10 főből álló járőrt küld a *Piciorul Latra*, mely 8 tekeres szegesdróttal és egyéb hadianyaggal megrakodva tér vissza.

Idő: enyhe, gyengén havazik.

Január 26. Különítményünk ma kora reggel ismét előremegy *Borcára* és folytatja az orosz anyagvasút lebontását és elszállítását. Reggel és este sűrű köd.

Január 27. Délelőtt cv. ref. istentisztelet. Utána *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy előadást tart a fiszfikarnak a kézigéppuskák és azok alkalmazásáról. Délután 4 órától este 7 óráig délkeleti irányból — orosz területen — igen erős ágyúzás hallatszik.

Január 28. *Borcára* ismét 90 fő megy dolgozni. *Krauthacker Emil* százados bevonul és *Lipcsey Márton* századostól átveszi a *Maguriczán* levő II. félczred parancsnokságát.

Az 1. század folytatja az ellenséges zsákmány beszállítását.

Délelőtt folyamán keleti irányból erős ágyúzás hallható. Csodálatos, hogy mi nem használjuk ki a kedvező alkalmat és nem nyomulunk előre, nem avatkozunk bele az orosz-oláh veszekedésbe. Előbbiek szívesen vennék, utóbbiakkal pedig végérvényesen leszámolhatnánk. Most jó volna — ha lenne — lovasság!

Január 29. A „borcai“ különítmény ma is kimegy.

Roskoványi Dezső alezredes — ezredparancsnok — a „csapatvezetőtanfolyamra“ (Truppenführer-Kurs) *Marosvásárhelyre* vezényeltetett és elutazik. Távolléte tartamára *Szánthó László* őrnagy veszi át ideiglenesen az ezredparancsnokságot.

Délután ismét hallható ágyúzás.

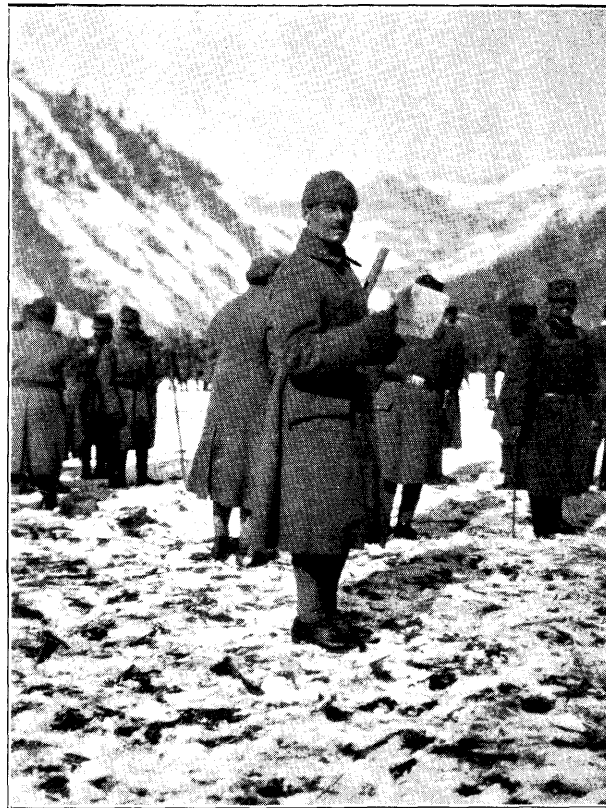
Január 30. Délelőtt a századok ruházatot vételeznek fel. Az 1. század 40 zubbonyt, 17 nadrágot, 10 pár bakancsot, 1 köpenyt, 15 köpenybélést és 20 pár jégsarkantyút „faszolt“. *Kölber Pál* főhadnagy — a századparancsnok — azonban most is elégedetlen és feljegyzi: „Főleg nadrágra volna még szükség“.

Délelőtt 10 és 11 óra között az oroszok felől északkeleti irányból távoli ágyúzás hallható.

A *Plauluira* vezető drótkötélpálya elkészült és átadatott a forgalomnak. Ha nem csalódnak, soká már nem lesz erre sem szükség.

Január 31. Semmi különös esemény. A 2. géppuskásszázad felváltja az első vonalban levő 1. géppuskásszázadot, mely pihenőre a *carbunarului-i* völgybe megy vissza.

Enyhe, derült idő.

A Maguricza lábánál. 1918 január 28. Előtérben *Lipcsey* szds.

Február.

Február 1. Pihenő és tisztálkodás. Minden század egy-egy fedzékét fürdőnek rendez be, ahol a környékbeli falvakból rekvirált edényekben a sebesültvívők vizet forralnak. Fürdőkád helyett nagy fadézsák szolgálnak.

Derült, enyhe idő.

Február 2. Dél előtt gyaloggyakorlat, délután pihenő és a gyorsan elkészült „fürdőfedzék” kipróbálása. Ruhajavítás.

Február 3. Vasárnap lévén, teljes pihenő. Az 1. géppuskásszázad állományába tartozó *Kelner János* 1. honvédegyalozredbeli őrzetű **I. osztályú ezüst vitézségi érmet** kap kitüntetésül.

Február 4. *Szánthó László* őrnagy, az ideiglenes ezredparancsnok meg szemléli az állásokat. Délután fürdés.

Február 5. Gyakorlat, fedzék javítása, fürdés. Szép, enyhe idő. Az oroszokról semmi hír.

Február 6. *Szánthó László* őrnagy délelőtt 10 órakor az ezredparancsnokságon iskolát tart a századparancsnokoknak a legénység továbbképzéséről.

A 37. számú ezrednapiparancs értelmében felsőbb rendeltre a legénységi élelmezés napi 250 gr. kenyér, 400 gr. hús és 50 gr. főzelékpótló lisztben állapítatik meg. Az étkezés eddig is már gyenge volt, most pedig még lejjebb szállított. Különösen súlyosan érinti a legénységet a kenyéradag leszállítása, mely most egyszerre felére csökkent.

Február 7. Reggel az 1. géppuskásszázad géppuskával a hadosztályparancsnokság által berendezett lőterre: a *Neagra-völgybe* megy harcserű lögyakorlatot tartani, ahonnan délután 5 órakor tér vissza. A főbbi század rendes, előírt napi foglalkozását tartja.

Délelőtt 10 óra 30 perckor északkeleti irányból mintegy 5 percig tartó erős ágyúzás hallható.

A késő délutáni órákban a *Mt. Lung* déli lábánál elterülő cserjés ismeretlen okból kigyullad és leég.

Tekintettel a lovak rossz ellátására, minden század 1–2 járőrrel szénát gyűjt, ami elég szép eredménnyel halad és lovaink kezdenek is erőre kapni.

Borús, hideg nap, reggel kevésbé havazott.

Február 8. A hadosztályparancsnokság rendelkezése a rajvonalat megszálló csapatok számát csökkentjük. A közepén lévő 5. század (*Hanusz László* százados) ennél fogva kivonatik és tartalékba megy. Az 1. és 6. század tehát szétoszol akként, hogy az 1. századnak bal-, a 6. századnak pedig jobbszárnya helyén marad és a *Maguricza* felé terjeszkedve, ennek csúcsán a két század jobb-, illetve balszárnyával csatlakozik egymáshoz. A rajvonalat a két század támpontszerűleg szállja meg és tekintettel a nagy kiterjedésre, alvédőszakaszokra osztja fel. Az 1. század, illetve „*Kölber-védőszakasz*”-hoz tartozik:

a) *Kégl* zászlós alvédőszakasza a *Plaului* magaslaton (4 géppuska, 78 karabély, 2 drb. 9 és 2 drb. 12 cm.-es aknavető);

b) *Carbunarului* völgyzár (*Kiss Miklós* hadnagy védőszakasza: 2 géppuska, 2 gyalogsági ágyú és 27 karabély) a 6. század, illetve „*Thúry-védőszakasz*”-hoz tartozik;

a) *Kvacskay* hadnagy alvédőszakasza a *Maguriczán* (2 géppuska és 15 karabély);

b) *Ferenczy Ferenc* főhadnagy alvédőszakasza, vagy másként *Petreasa* völgyzár (1 géppuska, 2 gránátvető és 46 karabély);

c) *Forgó István* zászlós védőszakasza a *Thuri* hegyen (2 géppuska és 50 karabély).

Az 1. géppuskásszázad 6 géppuskája a „*Kölber-védőszakasz*”-ban van állásban, 4 géppuska pedig az 5. századdal együtt tartalék a *Carbunarului* völgyben; a 2. géppuskásszázad

4 géppuskája a „Thury-védőszakasz”-ban állásban, 3 géppuskája a jobbszárny mögött tartalékban. Műszaki század a Petroasa-völgy torkolatánál.

Szaplonczay Oszkár tart. hadnagy szabadságra megy.

Február 9. Délelőtti református istentisztelet, utána a résztvevő legénység Szánthó László őrnagy előtt díszmenetben vonul el. Száldobosról báró Andreánszky és Vosits c.é. önkéntes-szakaszvezetők, továbbá Landauer c.é. önkéntes-fizetős bevonulnak az ezredhez és beosztatnak a századokhoz. Századonként 6—6 fő tájékozódás végett bejárja a „Schneu-Stellung”-ot.

Este hivatalos telefonértesítést kapunk, amely szerint az újonnan alakult *Ukrajnával*

Az ezred tisztikarának egy része 1918 február hóban. Ülő alakok: Kereszty százados, Roskoványi alezredes, Szánthó őrnagy. Álló alakok: Kiss M. és Ludmann főhadnagyk, Ilanusz tart. százados, Kovács-Sebestény tart. főhadnagy, Bucur ezredorvos, Sárkány tart. főhadnagy, Ferenczy tart. hadnagy; mögötte: Kölber tart. főhadnagy, Heinrich tart. hadnagy, Beöthy tart. hadnagy, báró Lévy tart. hadnagy; mögötte: Mike tart. hadnagy gazdasági tiszt; mögötte: Skublics tart. zászlós, Bertényi I. főhadnagy, Torma tart. zászlós, Megay tartalékos hadapródörnmester.

a központi hatalmak hosszas tárgyalás után megkötötték a békét. Ezt a legénységnek is kihirdetjük, amit mindenki örömmel vesz tudomásul. Némelyik csak azon csodálkozik, hogy ilyen ellenségünk is volt.

Február 10. Szánthó László őrnagy a tisztikarral tájékoztatósi gyakorlatot tart a Maguricán. Az 1. géppuskaszázad a 861-es magaslaton géppuskafélszékkel épít, — délután szénát gyűjt a Cotirgasi völgyben és az állások előtt.

A távollévő 2. és 3. század velünk levő pótlásként kapott embereiből egy tartalék-szakasz alakíttatik, mely gyakorlatképpen a Thuri hegyre menetel.

Az ellenségről nincs semmi hírünk.

Február 11. Vasárnap. Általános pihenő. A tartaléknál orvosi vizsga. Borús, hideg idő.

A Magyarországra hátrahagyott lovakat a XI. hadtestparancsnokság Dorna Kandrenybe előrendelte. Ebből arra következtetünk, hogy rövidesen továbbmegyünk.

Február 12. A 8. h.-h.-ezrednél menetkészség rendeltetett el. Velünk azonban nincs semmi intézkedés. Az 1. századnál délelőtt orvosi vizsga, az 1. géppuskásszázad lőszerét hozza rendbe.

Február 13. Délelőtt 9 órakor a *Cotirgasi* völgyben, az elhagyott orosz állások mögött körülbelül egy és fél km.-re, az 1. géppuskásszázad lovai részére szénát gyűjtő különítmény 150 főből álló oláh századdal találkozott. A parancsnok embercinket udvariasan vissza= küldötte és felszólította őket, hogy ezt többé meg ne ismételjék. Amint erről ezred= parancsnokságunk értesül, azonnal minden irányban hírszerzőjárőröket küld az el= hagyottnak látszó és már régen figyelembe sem vett orosz állások felé. A járőrök délig megállapítják, hogy a *Piciorul Lat* és *Hacigosu* magaslatokon húzódó állások üresek, de délután 2 órakor már jelentik, hogy mindkét említett helyen oláh gyalogság jelent meg, az állások azonban csak táboriőrsszerűleg vannak még megszállva. Vége tehát gondtalan életünknek; nem fogunk szabadon járhatni=kelhetni, mint eddig és e mellett folyton szemmel kell tartani a „*hegyi franciákat*.”

Mouillard Győző tábornok hadosztályparancsnokunk felsőbb rendelettel a 20. gyalog= hadosztály parancsnokságával bízva meg, délben elbúcsúzik az ezredekétől. Utódja *Schweer* tábornok, akinck bevonulásáig a parancsnokságot *Vetsey* tábornok veszi át. Este a hadosztályparancsnokságtól „előzetes értesítés” érkezik egy esetleges romániai előnyomulásra.

Február 14. A hadosztályparancsnokság elrendeli, hogy arra az esetre, ha az oláhok nem kötnének békét, a támadásra való előkészületek megteendők.

„A havazás, erős fagy, — jegyzi fel az ezrednapló — a nehéz hegyi terep, az utánpótlás nehézségei és loállományunk gyengesége nagy feladatok elé fog még állítani.”

Február 15. Havazik és erősen fagy. A hadosztályparancsnokság tegnapi figyel= mettetése után a századoknál serényen folynak az előkészületek. Lőszer, tartalékélelem kiegészítetik, meleg ruhák osztanak ki és délre már minden század teljesen fel is van készítve. Délután a hadosztályparancsnokságtól értesülünk, hogy az oláhoknak a központi hatalmak február 20-ig adtak haladékot megfontolni, hogy hajlandók-e békettárgyalásokat kezdeni, avagy folytatni fogják a háborút.

Február 16. Az eddig *Felsőborgón* volt 3. századunk (*Kereszty* százados) előre= rendeltetett *Dorna Watrára*. Itt kiegészíti felszerelési hiányait és pihen, amíg a további előretöretre parancsot kap. A rohamfélezred kézigéppuskásszakasza, 4 gp. és 36 ember, bevonul és az 1. századhoz nyír beosztást.

Február 17. Vasárnap. Pihenő.

A velünk szemben levő oláhokról semmi újabb hír. Az 1. század naplójában e napról a következő feljegyzést olvashatjuk:

„A tegnap bevonult kézigéppuskásszakasz a hevederek zsirozását és föltényei behevederezését végzi. 64 rakasz föltény behevederezve, 2700 darab föltény pedig a tartalékrakaszok behevederezése végett a *plaului* raktárból a tüzlépcsőhöz szállítatik. Több géppuskalőszer a századnál nem lévén és ismételt igénylés dacára sem érkezik, 79 rakasz üresen marad. Az ezredparancsnokságtól felvételezett egy és fél kg. olaj a gép= puskák egyszeri megtöltésére sem elegendő, ennek folytán sem a karabélyok gondozására, sem pedig tartalékul olaj nem marad.”

Február 18. Nagy hideg. A hőmérő -15 fok R_{\neq} mutat.

A rohamfélezredhez vezényelt legénység: 29 fő, a délelőtt folyamán bevonul.

Neagrára ezredünk részére 114 fő pótlás érkezett, melyet *Vetsey* tábornok — helyettes hadosztályparancsnok — megsemlélt.

Az 1. géppuskásszázad legénysége délelőtt lőszerét hozza rendbe, az 1. század fele a *Gura Plauluin* épült fürdőbe megy. Délután ezredparancsnokságunk a pótlást elosztja.

Február 19. A délelőtti folyamán két 8—8 főből álló oláh járőr végighaladt a *Mt. Lacurile* ○ 1127 és ○ 1324-es magaslatokon vonuló elhagyott állásokon és távcsővel figyelte állásainkat.

Kiküldött járőreink jelentése szerint a *Piciorul Lat* és *Mt. Hacigosun* vonuló állások teljesen üresek. Propagandajárőreinknek eddig még nem sikerült az ellenséggel beszédbe elegyedni.

Az 1. század másik fele fürdik.

15 fok C. hideg, erősen fagy.

Február 20. A kora reggeli órákban a ○ 1127-es magaslat irányában egy erős, 25—30 főből álló oláh járőr figyeltetett meg. A beérkezett jelentések szerint a 63. gyalog=

Menyhárt Á. t.-őrm. felv.

A 3. század összes altisztjei, középen *Kereszty Odön* százados századparancsnokkal.
Haleasa völgy (tart. állás), 1918 február 28.

hadosztály előtt körülbelül 2 zászlóalj (16. román gyalogezred); hadosztályunkkal szemben a ○ 1153-as és *Hrebin* ○ 1361-es, valamint a felső *Cotirgasi* völgyben 1—1 román század, a *Batca Comorin* és *Mt. Hacigosun* kisebb járőrök, a *Beszterce* folyónál pedig *Borcánál* 60 fő ellenség észleltetett.

A 3. század (*Kereszty* százados) délután 4 órakor bevonult és a *Gura Petroaseiben* a műszaki század mellett helyezték el.

Az 1. géppuskászázad körültkintő parancsnoka: *Kovács-Sebestény Miklós* tart. főhadnagy — mint alább következik — „a várható előnyomulást megelőzően“ feljegyzí a század állományát és felszerelését.

Állomány: 3 fiszt, 2 törzsaltiszt és 145 fő legénység.

Ebből szabadságon: 1 fiszt (*Szaplonczay Oszkár* tart. hadnagy) és 8 fő legénység.

Elvezényelt: 8 fő legénység.

Beosztás:

a) géppuskánál 2 fiszt, 1 törzsaltiszt és 108 fő legénység.

b) lőszerlépcsőnél és vonagnál: 21 fő legénység.

A század áll: 5 szakaszból, à 2 géppuska, összesen: 10 géppuska.

Szakaszparancsnokok: 1 hadnagy, 1 fiszthelyettes, 1 főzsrőrmester, 1 őrmester, 1 szakaszvezető.

Lőszerkészlet: 300 rakasz à 75 föltény.

Tartalékolaj: 1 kgr.

Lólétszám: 10 ló (gyenge állapotban).

Jármű: 5 darab. Ebből 3 lőszerkoesi, 1 konyha- és 1 konyhamellékecsi.

Málhásállat: nincs; málhásnyergek a századnál.

Lótáp: 1 kg. kemény takarmány, 3 kg. szalma.

Legénységi élelemadag: $\frac{1}{4}$ kenyér, 350 gr., 400 gr. hús, 140 gr. főzelék, 11 gr. liszt, 72 gr. kávé, 20 gr. cukor.

Az 1. századparancsnok, *Kölber Pál* főhadnagy pedig feljegyzi, hogy „a század legénysége ma 100 gr. hússal kevesebbet kapott az illetékesnél, amit az ezredparancsnokságnak bejelentett“.

Február 21. Az 1. századtól reggel kiküldött propagandajárőr a századdal szemben levő ellenséges állásokban semmiféle mozgást nem észlelt, sőt elérhetetlen a főállásig, azt üresen találta. A járőr visszatérése után délelőtt 10 órakor a *Mt. Lacurilen*, délután 1 órakor pedig a *Mt. Hacigosun* körülbelül 30 főből álló oláh osztag volt észlelhető, mely *Borcáról* jövet, a *Cotirgasi* völgyben álló ellenséges századdal tart valószínűleg érintkezést.

A nap folyamán főbbízben erősen havazik. Miután a környéken már minden takarmányozásra használható dolgot összeszedtünk és felettünk, lovaink ismét éheznek.

Február 22. Gyengén havazik.

A 6. század propagandajárőreit a *mt.-lacurilei* ellenséges állásokban egy oláh járőr be akarta keríteni, de járőrünknek sikerült visszavonulni. A propagandajárőrök egybehangzó jelentése szerint az állások velünk szemben sehol megszállva nincsenek, de állandó járőrmenetek által biztosíthatnak.

Roskoványi Dezső ezredes, ezredparancsnok a csapatvezetői tanfolyamról bevonult és a parancsnokságot *Szánthó László* őrnagytól ismét átvette.

Délután 5 órakor a 2. század *Borcáról* bevonult és a *Cotirgasi—Carbunarului* völgy forkolatnál nyert elhelyezést.

Február 23. A 6. század jobbszámán kiküldött járőrünk ma beszédben cserzkedett két oláh katonával, kik állításuk szerint az ellenséges állások drótkadályát őrzik, nehogy mi elromboljuk. Más egyéb kérdésre nem voltak hajlandók válaszolni. Délelőtt 11 órakor a *Plaului* magaslat előtti állásokat körülbelül 30 főből álló oláh osztag megszállotta. Délben a \odot 1166-os *Plaului* magaslaton álló 1. századbeli figyelő jelenti, hogy a *Monte Hacigosu* és *Batca Comori* irányából jövet körülbelül 30 főből álló oláh osztag vonult 5–6-os csoportokban a *V. Carbunarului* völgy északi vége felé.

Idő borult. Erősen fagy.

Február 24. Vasánap. Pihenő. Egész nap havazik. A tartalékban levő három század (2., 3. és 5.) fürdik és ruházatát hozza rendbe.

Február 25. Délelőtt 11 órakor az 1. század jelenti, hogy körülbelül 30 főből álló oláh járőr a *Batca Comori* felől a *Piciorul Laton* levő ellenséges állások felé haladt, majd az állás mögötti erdőben eltűnt.

A tartalékban levő 5. századtól 80 fő *Gura Petrosiből Brostenibe*, az 5. számú árkászszerszakaszhoz vasúti síncket szállított. A sínck a *vacarai* tábori vasút részére szükségeltetnek és egy hónappal ezelőtt *Borcán* zsákmányoltattak.

Február 26. *Schweer* tábornok átveszi a hadosztályparancsnokságot. Ezredparancsnokok 12 órakor délben nála jelentkeznek. A tartalékban levő 3. és 5. század gyakorol, a 2. század a tegnapi megkezdett vasútanyag elszállítását *Brostenibe* folytatja.

Az 1. géppuskásszázad 2. szakasza leváltja a *Plaulin* elhelyezett 4. szakaszt, mert annak négy embere megrühesedett és kezelésre szorult.

Az 1. század legénysége az étkezés feljavítását kéri, mert az adagok nem elegendők és az emberek éhesek. A századparancsnokság a kérelmet továbbítja az ezredparancsnoksághoz.

Február 27. Az ellenségnél a megszokott járőrmeneten kívül semmi különös nem észleltetett. Reggel 9 órakor az összes fisztek és törzsaltiszteknek a következő előadások tartanak:

1. *Sárkány István* főhadnagy „A búvárhajóharcról és eredményéről“.

2. *Sárközy Pál* hadnagy „A lángszórókról és lángvetőkről“.

3. *Ludmann Gábor* főhadnagy „A helyzet és előnyomulási tervetről“.

Idő: derült, napos, meleg.

Az 1. géppuskásszázad feljegyzése szerint a legénység 200 gr. marha- és 200 gr. lóhúst kap étkezésre. A lóhúst csak kevesen fogyasztják el.

Február 28. A *Batca Comorin* levő ellenséges állásokban megfigyelt járőrmeneten kívül semmi újság.

A századok délelőtt gyakorolnak, délután legénységi iskola. Az étkezés némileg javult, de a kenyér igen rossz és kevés.

A hadosztályparancsnokság értesítése szerint az oláhok március 1-én délután 6 óráig kaptak határidőt békefeltételeink elfogadására.

Az ezrednaplóhoz csatolt „*Hadrend*“ február hó 28-án a következő fiszteket és magasabb rangú altiszteket mutatja fel:

Ezredfőrz:

Ezredparancsnok: *roskováni Roskoványi Dezső* kamarás, ezredes.

Ezredsegédfisz: *hadustalvi Ludmann Gábor* főhadnagy.

Orvosfőnök: *dr. Bucur* ezredorvos, beosztva: *Kovács Ferenc* és *Hajnali János* c.ú. altiszt, őrmester.

Vonatparancsnok: beosztott altisztek: *Lichtl, Gilevszky, Bruck, Rosenberg* és *Sziráki* őrmesterek.

Távírószakasparancsnok: beosztott altisztek: *Vidakovics János* törzsőrmester, *Németh, Grosz, Bodrik, Kovács* és *Major* őrmesterek.

Műszaki század: 4 drb. 9 cm.-es aknavető és 1 gránátvetővel, parancsnok: *Sárkány István* főhadnagy, beosztott altisztek: *Lembrecher, Darin, Lamp, Haidinger* őrmesterek.

I. félezred:

Parancsnok: *Szánthó László* őrnagy.

Segédfisz: *Skublics László* zászlós.

1. század: parancsnok: *Kölber Pál* tart. főhadnagy, beosztva: *Daniel László* és *Heinrich Ferenc* tart. hadnagy, *Torma Gedeon* zászlós, *Holop Imre* fiszthelyettes, *Czili, Piringer, Schindlperger, G. Szabó* őrmesterek, *Landauer* c.é. önkéntes-tizedes.

2. század: parancsnok: *Fejérváry József* gyalogsági főhadnagy, beosztva: *Sárközy Pál* tart. hadnagy, *Kégl Andor* zászlós, *Bauer Emil* hdj.-őrmester, *Bálint, Balogh, Barna* és *Kiss* őrmesterek.

3. század: parancsnok: *Kereszty Odön* százados, báró *Lévay Ferenc* tart. hadnagy, *Megay László* hdj.-őrmester, *Sztrihula* fiszthelyettes, *Kocsis, Kodai, Szűcs András* és *B. Szűcs János* őrmesterek.

1. géppuskásszázad: parancsnok: *Kovács-Sebestény Miklós* tart. főhadnagy, *szaploneczai Szaploneczay Oszkár* és *Beöthy Miklós* tart. hadnagyk, *Molnár László* fiszthelyettes, *Vrabel Péter* törzsőrmester, *Boda* és *Kiss* őrmester, *Lepedus* fegyveremester és *Tornai Béla* I. osztályú számvivőaltiszt.

Megay László tart. hadnagy.

1917 október 10-én ment az ezredhez a harcra, hol 1918 júliusáig teljesített szolgálatot. Ezután az 5. repülőszázadnál nyert beosztást.

II. félezred :**Parancsnok :** *bilkei Lipcsey Márton* százados.**Segéd tiszt :****5. század :** parancsnok : *Ilanusz László* tart. százados, beosztva : *Iványi Gábor* zászlós, *Aranyi, Keserű, Kohári, Végi, Walter* őrmesterek, *báró Andreánszky* c.-é. önkéntes-szakaszvezető.**6. század :** parancsnok : *Thúry Tibor* főhadnagy, beosztva : *Ferenczy Ferenc* és *Paulheim* tart. hadnagy, *Förgő István* zászlós, *Takács* törzsőrmester, *Bartos, Federits, Senci, Pető* őrmesterek és *Vosits Károly* c.-é. önk.-szkv.**2. géppuskásszázad :** parancsnok : *Bertényi István* főhadnagy, *Kiss Miklós* és *Kvacsay Károly* tart. hadnagyok, *Füle, Jójárt, Lajcsik* és *Szász* őrmesterek.**Ciálagsági ágyúosztág :** parancsnok : *Csutora Péter* őrmester.**Gazdasági hivatal :** *Huszthy Imre* tart. főhadnagy gt., beosztva : *Mayer János* főhadnagy, *Mike Miklós* hadnagy gt., *Lapu Mihály* tiszthelyettes, *Godán, Gyorgyevits, Szűcs* és *Szabó* I. osztályú számvivőaltiszt, *Búzás Lajos, Amasits, Horváth* és *Tóth* őrmesterek.**Konyhalépcső :** *Szemenick, Beck* és *Sztamcsok* őrmester.**Elvezényelték :***Prenninger György* és *Ádámffy Elek* tart. hadnagy, *Szomjas József, Burger, Mocsonyi, Kleiner* zászlósok, *dr. Pogány Kálmán* tart. segédkorvos, *Erdős József* törzsőrmester, *Kálmán, Papp, Tököli* és *Nagy* őrmesterek.**Szabadságon :***Lipcsey Márton* százados, *Thúry Tibor* főhadnagy, *Szaplonczay Oszkár* tart. hadnagy, *Daniel László* zászlós, *Németh, Lamp, Czili, Jency, Bartos, Horváth* és *Walter* őrmesterek.**Létszámösszesítés :** 2 főzrtiszt, 3 százados, 8 főhadnagy, 11 hadnagy, 9 zászlós, 3 hadaprédjelölt, 2 gazdászati tiszt, 2 orvos, 4 tiszthelyettes, 4 törzsőrmester, 67 egyéb altiszt.

	Főközlet- létszám	Élelmezési
Ezredtörzs -- -- -- -- --	34	karabély 34 fő
Távírójárőr -- -- -- -- --	45	„ 45 „
Műszaki század -- -- -- -- --	105	„ 105 „
I. félezredtörzs -- -- -- -- --	7	„ 7 „
1. század -- -- -- -- --	149	„ 199 „
2. század -- -- -- -- --	158	„ 173 „
3. század -- -- -- -- --	186	„ 200 „
1. géppuskásszázad -- -- -- -- --	10	géppuska 139 „
II. félezredtörzs -- -- -- -- --	4	karabély 4 „
5. század -- -- -- -- --	181	„ 189 „
6. század -- -- -- -- --	181	„ 189 „
2. géppuskásszázad -- -- -- -- --	9	géppuska 124 „
Ciálagsági ágyúosztág -- -- -- -- --	2	ágyú 29 „

Március.

Március 1. Enyhe, szép tavaszi idő. A századoknál gyaloggyakorlat és legénységi iskola. Délután a géppuskásszázadok szénát gyűjtenek. Este 6 órakor az oláhoknak adott ultimátum lejár a nélkül, hogy az eredményről hírt hallanánk, pedig a várt válasza érthetőleg mindnyájan kíváncsiak vagyunk. A nap folyamán kiküldött járőrünk megállapítja, hogy a *Piciorul Lat* és *Batca Comori* közötti ellenséges állásba körülbelül 30 fő oláh katona és egy géppuska érkezett.

Március 2. Derült, enyhe idő. Foglalkozás, mint tegnap. Az I. géppuskásszázadnál az állások mögötti terep szemrevételezése és távmérés, az I. századnál fürdés. Dél előtt hadosztályparancsnokságunk értesít, hogy az oláhoknak adott megfontolási idő ma déli 12 óráig meghosszabbított. Feszült várakozásban töltjük délig az időt. Ebéd alatt a tiszt étkezdében egyébről sincs szó, mint az oláhtól várt válaszlól. Végre 3 órakor megjön az értesítés, amely szerint Románia elutasította feltételeinket és ennek folytán déli 12 órától számított 72 óra múlva az ellenségeskedés megkezdődik. A válasz még a pesszimistákat is meglepte,

Az 1. géppuskás-század altisztjei 1918 febr. 28-án. *Menyhárt Á. t.-őrm. felv.*

azonban sem a fisztek, sem a legénység között különösebb hatást nem idézett elő, sőt ha az általános hangulatot vesszük, inkább örültünk az alkalomnak, hogy legjobban gyűlölt ellenségünkkel módunk lesz véglegesen leszámolni.

Az értesítés után azonnal elrendelték a parancsnokok a fokozottabb éberséget, valamint mindjárt megtették minden intézkedést a harcra való felkészülésre.

Roskoványi Dezső ezredes az előkészületek megtétele közben megsejlemléli a 3. és 5. századot és e közben megvizsgáztatja *Skublics László*, *Megay László* és *Ivány Gábor* hadapródőrmestereket, továbbá *Vosits Károly*, báró *Andreánszky* és *Landauer* c.-é. önkéntes-

Menyhárt Á. t.-őrm. felv.

A 6. (Thúry) század egy része a Petreasa-völgyben 1918 február havában.

szakaszvezetőket. A vizsga eredménye alapján *Skublics László*, *Megay László* és *Ivány Gábor* zászlóssa, *Vosits, báró Andreánszky* és *Landauer* pedig hadapródörmcsterré lépnek elő.

Lipcsey Márton százados este 7 órakor szabadságáról bevonul és átveszi a II. félézred parancsnokságát.

Este 9 órakor vacsoránál ülünk a tisztí étkezdében, amidőn megszólal a telefon és a hadosztályparancsnokság értesít, hogy Románia összes feltételcinket elfogadta és hajlandó megkötni a békét...

Március 3. Vasárnap. Gyönyörű tavaszi idő. Dél előtt 10 órakor *Baán Frigyes* tábori felkész a hídnál épült lombosítór alatt felállított oltárnál szentmisét mond. Ezen résztvesz a 2., 3. és 5. tábori, az 1. és 2. géppuskás, valamint a műszaki század és az összes tiszték felekezeti különbség nélkül. Mire után díszmenet, mely után *Roskoványi* ezredes elrendeli, hogy a most már véglegesnek vett béke öröme gazdasági hivatalunk a legénységnek fejéskint 1 deciliter rumot, vacsorára pedig az illetéken felül 1—1 konzervet osszon ki.

A délután vett hadosztályparancs a napi húsadagot 200 grammra szállítja le. Ezzel azonban — bízva a gyors békekötésben — nem sokat törődünk, mert ha nélkülözni fogunk is, ez már sokáig nem tarthat.

Este 9 órakor *Ludmann Gábor* főhadnagy ezredsegédtiszt telefonérdeklődésére a hadosztály közli, miszerint az oláh fegyverszünetet megkötnő okmány még aláírva nincsen, tehát ne bízzuk el magunkat és a legnagyobb éberség tanúsítandó.

Március 4. Borús, de enyhe idő. Dél előtt 9 óra 30 perckor az ezredparancsnokságnál tisztiskola. E közben érkezik a hadosztályparancsnokság értesítése arról, hogy az oláhok a II. hadtest előtt csapatokat vonnak össze és az a benyomás, mintha az oláhok meglepetés szerű támadásra készülnének. Ennek folytán a hadosztályparancsnokság elrendeli a riadó-készültséget, valamint azt, hogy az ezred a 2-án kiadott előnyomulási parancsban meghatározott helyzetet vegye fel. Sajnos, bár az ezrednapló ezen parancsot mellékeltnek jelzi, az nincs meg, azonban arra az alábbi feljegyzésekből következtethetünk. E szerint az ezredparancsnokság dél előtt 11 óra 40 perckor elrendeli:

1. „*Lipcsey-félézred*”-nek: a 2. (*Féjérváry*) század és az 1. géppuskásszázadtól egy szakasz azonnal átveszi a *cotingasii* völgyzárát és a \odot 1333-as *Mt. Mazaniu* előtt levő előretolt állást, vagyis felváltja a 7. honvédhuszárezred ottlevő „*Pálffy-századát*”. Feladata mint biztonsági megszálló csapatnak kitarítani és ha a hozzá balra csatlakozó „*Nádossy-csoport*” előnyomul, ezzel előrefelé az összeköttetést fentartani, valamint a *cotingasii* völgyben megállapított ellenséges századot megfigyelni.“

Ezen intézkedés szerint tehát ezredünk védőszakasza kiterjesztett és a *Mt. Mazaniu—Plaului—Maguricza—Turi* hegy vonalát foglalva magában, a 2., 1., 6. és 1. géppuskásszázad által van megszállva.

Az említett vonalon belül az 1. géppuskásszázad elhelyezkedése a támadó csoporthoz beosztott 2. géppuskásszázad leváltása után a következő volt:

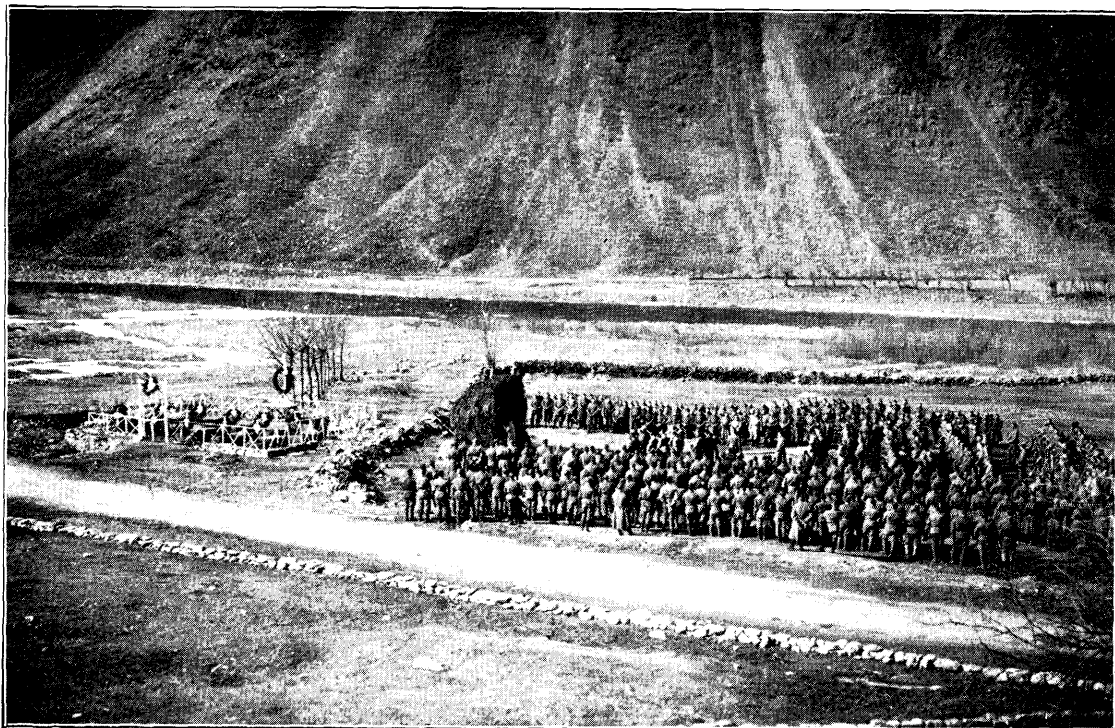
„4. szakasz (*Simon Gy.* szakaszvezető) a 6. századnál és pedig egy géppuskája a \odot 1052-es magaslattól keletre a *Turi* hegyen, egy géppuskája a *Petroasa* völgyben; 2. szakasz (*Kiss D. András* őrmester) mindkét géppuskával a *Maguriczán*; 5. szakasz (*Huszár Lajos* szakaszvezető) mindkét géppuskájával a *carbunarului* völgyzárlatban a \odot 884-es magaslattól keletre; 1. szakasz (*Beöthy Miklós* hadnagy) egyik géppuskával a \odot 1166-os magaslattól keletre *Carbunarului* felé, másik géppuskájával a \odot 1166-os magaslattól északnyugatra a *cotingasii* völgy felé; a 3. szakasz (*Vrabel Péter* őrmester) egyik géppuskájával a *Mazaniu* keleti lejtőjén a *cotingasii* völgyben, másik géppuskája tartalék a \odot 1333-as *Mt. Mazaniu* a 7. h.-h.-ezred előretolt állása mögött.“

2. „A 3., 5. és műszaki, valamint a 2. géppuskásszázad *Szánthó László* őrnagy parancsnoksága alatt ideiglenesen az ezredünk védőszakaszának jobbszárnyához csatlakozó „*Jármy-csoport*” (6. honvédhuszárezred) parancsnoksága alá lép.“ (*Lásd az 58. sz. vázlatot.*)

Ezen intézkedésekből megállapítható, hogy míg a hozzánk északra csatlakozó 7. és a délre csatlakozó 6. honvédhuszárezrednek a 2-iki előnyomulási parancs támadó feladatot juttat,

addig ezredünk egy része a kettő között mint összekötő csoport szerepel és a két támadó csoportnak egyelőre támaszpontját képezi.

Az elrendeltek szerinti felváltás, eltolás és csoportosítás, amint ezt *Lipcsey Márton* százados jelenti, délután 4 órakor befejeződött; egyidejűleg az ezredparancsnokság közli, hogy ha újabb parancs nem érkezik, úgy holnap délelőtt 11 órakor az ellenségeskedés megkezdődik. Ezt este 10 órakor *Keresztes Arthur* vkt. őrnagy, vezérkari főnök személyes telefonközlésével oda módosítja, hogy holnap az ellenségeskedés egyelőre csak járőrfelderítés és tüzéségi belövésre fog szorítkozni. Ennek alapján *Roskoványi Dezső* ezredes a „*Kölber*“ (1.) és „*Ferenczy*“ (6.) századoknak járőrök előretolását rendeli el. A „*Kölber-század*“ egy

Menyhárt Á. t. őrn. felv.

Szentmice Cotirgasiban 1918 március 3-án. Balról hősi halottaink sírjai.

10 főből álló járőrt a *Piciorul Lat*, a „*Ferenczy-század*“ pedig a *Petroasa* völgyben levő ellenséges állások felé küld ki. Az ezredparancsnokság végül az élclmiadagnak 1 szabványos és 3 napi tartalékadagra való kiegészítése iránt intézkedik.

Az ezrednapló feljegyzése szerint az egész ezrednek mindössze 56 menetképes lova van.

Az 1. (*Kölber*) század feljegyzése szerint „délben megállapítást nyert, hogy *Zandt Odön* honvéd (tehát nem huszár!) a századkörletét önhatalmúlag elhagyta; kézrekerítése iránt az intézkedések megtétettek s ellene a szökési beadvány beadatott.“

Meg kell jegyeznünk, hogy ezredünkben ez a második szökési eset és hogy ez a szökvény is — miként az első — egy idegen gyalogezredtől kapott pótlással került ezredünkhöz.

Március 5. Az éjszaka teljes csendben telt el. Reggel 5 órakor a hadosztályparancsnokságtól vett telefonparancs szerint, miután az oláhok a fegyverszüneti okmányt ma délelőtt aláírják, a délelőtt 11 órára elrendelt ellenségeskedés bevezetése elmarad. A készség ennek dacára változatlanul fentartandó.

Dél előtt a századok rendes foglalkozást tartanak, a 3. és 5. tábori, illetve 2. géppuskás-századnál *Szánthó László* őrnagy riadót tart.

Az ellenségről a nap folyamán mindössze annyi figyeltetett meg, hogy a *Plauluin* levő védőszakaszunkkal szemben levő ellenséges állásból három háfizsákos oláh katona hosszabb ideig figyelte állásainkat.

Egész napon át fagyos hideg szél fújt és enyhén havazott.

Március 6. A hivatalos jelentés szerint Oláhországgal a fegyverszünet megkötött. Este 7 órakor a hadosztályparancsnokság a készültséget megszünteti, mire a *Mt. Mazanin* álló fél 2. század és egy géppuska *Cotirgasiba* bevonulhat.

Ludmann Gábor főhadnagy szabadságra utazik. Az ezredsegédfiszti teendőket *Kovács-Sebestény Miklós* tart. főhadnagy, az 1. géppuskásszázadparancsnokságot pedig utóbbtól *Beöthy Miklós* hadnagy veszi át.

Borús, hűvös idő.

Március 7. Reggel 7 órakor a fél 2. század egy géppuskával bevonul és 2 géppuskával megerősítve a *cotirgasii* völgyzárlatba rendeltetik. Az eddigi megszálláshoz képest csak annyiban van változás, hogy vonalunk a *cotirgasii* völgyzárlattal kibővül. Délután 4 órakor táviratban közölnék az oláh fegyverszüneti feltételek azon megjegyzéssel, hogy csak fogják a béketárgyalás alapját is képezni.

Időjárás derült, enyhe.

Március 8. Szép, napos idő, de hűvös van. *Kiss Miklós* hadnagy szabadságra megy. Dél előtt gyakorlat a *cotirgasii* völgyben *Roskoványi Dezső* ezredes jelenlétében. A hadosztályparancsnokságtól jött távirat szerint az oláhoknak mindenütt a Monarchia határaitra kell visszavonulni. A visszavonulás tegnap megkezdődött.

Március 9. Szép, derült idő. Dél előtt gyakorlat. A gyakorlathoz való gyülekezés közben a 6. századnál *Horváth Márton* huszár fegyverrel véletlenül elsül és *Trepák Mihály* 19 éves *kerekegyházai* huszárt fején találja. *Trepák azonnal meghal.* A békés viszonyok között történt sajnálatos szerencsétlenség mindnyájunkat mélyen lesújt. Általános részvét mellett temeti el délután 4 órakor fiatal bajtársunkat *Baán Frigyes* tábori lelkes a 301. honvédegyezred *gurapetroasai* temetőjében. A temetésen résztvesz az egész tisztikar és a századok legénységi küldöttsége.

Temetés után az 1. (*Kölber*) századot a *Plauluin* az 5. század, az 1. géppuskás-századot pedig a 2. géppuskásszázad váltja fel. Az 1. géppuskásszázad két szakasza a *Carbunarului-*, három szakasza a *Petroasa-völgyben* helyezkedik el mint tartalék.

Március 10. Vasárnap. Szép, enyhe, napos idő.

Az ezrednapló folyó hó 1-je óta a következő fogatékot jegyezte fel:

1 huszár baleset folytán meghalt, 6 huszár betegen kórházba ment, 7 fő Felsőborsáról a 2. századtól megszökött, 7 ló elhullott, 1 ló átadatott a vágótelepnek.

Március 11. Szép, napos idő. A tartalékban levő századok a foglalkozási tervzet szerint gyakorolnak. Az 1. tábori (*Kölber*) század az A. O. K. Op. 48.489. számú rendelete alapján három gyalogszakaszra és egy kézigéppuskásszakaszra osztatik be. Később a főbbi század is hasonló beosztást fog kapni, ha majd elegendő kézigéppuska áll rendelkezésre.

A ○ 1052-es magaslat előtt álló táboriörsünkhöz a nap folyamán a *La Curile* gerincről főbbizben oláh katonák jöttek barátkozni és az általunk megszállt oláh területen lakó hozzátartozóik részére több levelet adtak át kézbesítés végett.

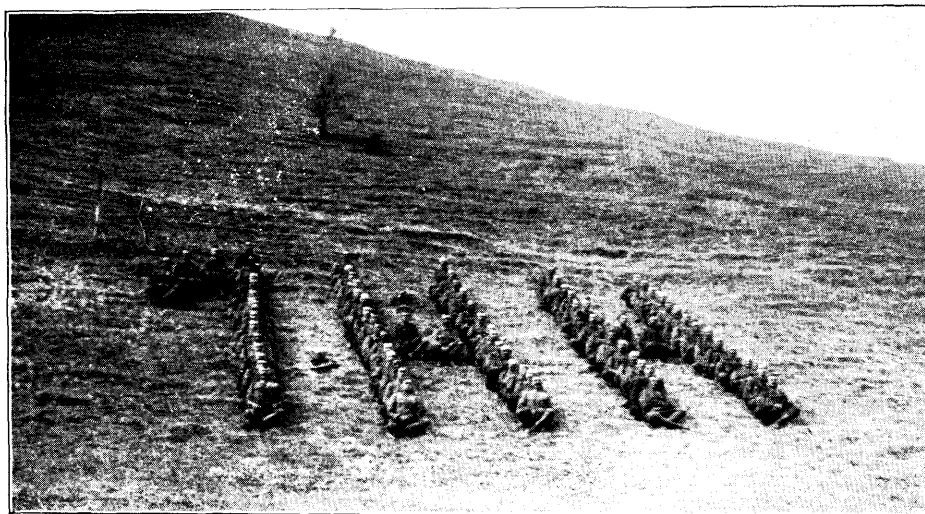
Telefonértesítés szerint ezredünk részére *Dorna Watrára* két fiszt és 270 fő pótlás érkezett.

Fejérváry József gyalogsági főhadnagy szabadságra utazik; távolléte tartamára a 2. század parancsnokságát *Heinrich Ferenc* hadnagy veszi át.

A mai ezredparancsal az 1. géppuskásszázadnál *Roskoványi Dezső* ezredes a következőket léptette elő: *Rózsa József* c. szakaszvezetőt c. őrmesterré, *Babusa László* fizedest c. szakaszvezetővé, *Márkus István*, *Kellner Lénárt* és *Schoha István* járőrvezetőket tizedessé, *Horváth János* (sebesültvivő), *Machlik Mihály*, ifj. *Horváth János*, *Bátori Árpád* és *Huszár János* huszárokat járőrvezetőkké

Március 12. Tervezetszerinti foglalkozás. *Andersch* tábornok, a 12. tábori tüzérdandár parancsnoka, ki az ismét visszahelyezett *Mouillard Győző* tábornok visszatértéig hadosztályunk parancsnokságának vezetésével megbízott, ma ebéden vendégünk. *Ferenczy Ferenc* tart. hadnagy 3 havi tanulmányi szabadságra megy, helyette a 6. század parancsnokságát *Paulheim* tart. hadnagy veszi át.

Az élelmadag a mai hadosztályparancsal ismét csökkentetett és fejenként és naponként 1/4 kenyér, 200 gr. főzelék, 100 gr. marha- és 150 gr. lóhúsban állapított meg.

Menyhárt Á. t.őrm. felv.

A *Thúry*-század „gyakorlatozik“ 1918 március 20-án. „1. H H“ = 1. honvédhuszárezred.

Este telefonon értesülünk, hogy *Mouillard Győző* tábornok rövidesen ismét át fogja venni az 5. honvédlövashadosztály parancsnokságát.

Március 13. Délelőtt tisztii megbeszélés. Délután *Bertényi István* főhadnagy szabadságra indul, távolléte tartamára a 2. géppuskásszázadparancsnokságot *Kvacskay Károly* tart. hadnagy veszi át. A tegnapi élelmiadagcsökkentés ma, miután a legénység a lóhúst nem cszi meg, 200 gr. kétszersült, 200 gr. főzelék és 200 gr. marhahúsban állapított meg.

Borús, hűvös idő. Délután 1 órától sűrűn havazik.

Március 14. A 6. táboriszázad jelenti, hogy tegnap este kiküldött járőr a *La Curile* magaslaton az oláhokat teljesen menetkész állapotban találta, útjuk célját azonban megmondani nem tudták. *Roskoványi Dezső* ezredes gáztanfolyamra *Wienbe* clindul.

Ma is borús, hűvös az idő. Reggel gyéren havazik.

Március 15. Kiküldött hírszerzőjárőreink jelentése szerint a *La Curile* magaslaton húzódo ellenséges állások teljesen üresek. A 11-én *Dorna Watrára* érkezett pótlás ma *Kükemezey Árpád* npfk.-főhadnagy vezetésével bevonul. Létszáma: 2 tiszt, 3 főrsaltiszt, 5 c.-é. önkéntes és 264 fő legénység. A pótlással érkezett *Polónyi Gyula* tart. főhadnagy

Heinrich Ferenc hadnagytól átveszi a 2. század parancsnokságát. A pótlás *Halcasa—Lungheniben* szállásol el. *Dr. Bucur* ezredorvos a 6. honvédhuszárvezredhez helyeztetett át, az ezredorvosfőnöki teendőket végzését az egyidejűleg bevonult *dr. Pogány* tart. segédorvos veszi át. *Heinrich Ferenc* hadnagy és *Skublics László* zászlós szabadságra indulnak. *Szabó Sándor* 3. századbéli huszár szerelmi bánatból öngyilkossági kísérletet követett el és karján megsebesült.

Március 16. Derült, nagyon hideg éjszaka után szép enyhe tavaszi nap. Dél előtt az ezredparancsnokság elosztja a pótlást, melyről az ezrednapló feljegyzi: „*az emberek igen gyengék. Korosak. Átlagos életkor 40 év körül, 50% azonban ennél idősebb.*“ Az 1. (Kölber) századnak a pótlásból 1 főzsermester és 17 főnyi legénység jutott, mellyel a század előírt létszámát túlhaladta.

Március 17. Vasárnap. Pihenő. A hadosztályparancsnokságtól vett távirat szerint a 19-én lejáró fegyverszünet március 22-ig meghosszabbított. Kenyér nincs, helyette a menzélés esetére félretett kétszersült osztandó ki. Derült, enyhe idő.

Március 18. Foglalkozás tervezet szerint. Az 1., 3. és fél 2. század együttes gyakorlatot tart, az 1. géppuskásszázadnál éleslövészet a lőtérén. Este 6 óra 30 perckor bevonul *Zuna Venó* őrnagy.

Március 19. Rendes foglalkozás, melynek keretében a századok az éles kézigranátdobást is gyakorolják. A hadosztályparancsnokság délután vett értesítése szerint *Kritek* gyalogsági tábornok, hadseregparancsnok holnap szemlét tart. A szemlére a 8. honvédhuszárvezred 3. százada fog csak a hadosztály részéről kivonulni, az ezredtől pedig csak két trombitás, névszerint *Boda János* őrmester, ezredtrombitás és *Kanyicska József* tizedes (1. géppuskásszázad). Ez alkalomból *Szánthó László* őrnagy, mint ezredparancsnok, a hadosztályfőzshöz ebédre volt hivatalos. Délután a rohamtanfolyamra vezényelt *Kégl György* zászlós, 1 őrmester, 4 tizedes és 32 huszár útbaindul.

Március 20. Dél előtt 11 óra 30 perckor a hadosztályparancsnokságnál hadseregparancsnoki szemle. Az ezrednél rendes foglalkozás. *Sárkány István* főhadnagy és *Paulheim* tart. hadnagy este szabadságra indulnak. A legénységnél az állomány 20%-a szabadságon lehet. E szerint naponta 15–20 fő indul haza, ami a legénység lelkiületére igen jó hatással van.

Március 21. Rendes napi foglalkozás. Az 1. géppuskásszázad legénysége egész déléltől *Madacuból Brosteniba* az oláhok által visszahagyott vasúti síneket hordja, 1. (Kölber) század fürdik, 3. század szénát gyűjt. A 2. géppuskásszázad és az 1. (Kölber) század kézi géppuskái éles lövést tartanak. Délután kevés eső hóval.

Március 22. Az oláhokkal kötött fegyverszünet további három napra — 25-ig — meghosszabbított. *Zuna Venó* őrnagy a II. félezred, *Lipcsey Márton* százados a 2. század parancsnokságát veszi át. Borús, hűvös idő.

Március 23. Parancs szerint a 7. és 8. h.h.vezred *D. Vinaton—Dorna Watrán* át *Kimpolungra* lesz irányítva, ahol a környező falvakban és barakokban fog elszállásoltatni. *Szaplonczay Oszkár* tart. hadnagy szabadságáról bevonul.

Március 24. A nyugati frontról, melyről oly régóta nem tudunk semmit, német áttörés híre érkezik. A hivatalos jelentés 25.000 foglyot jelez. A hír általános örömet kelt és még jobban megerősíti a végleges győzelemben vetett reményünket. A hadosztályparancsnokságtól déléltől előzetes értesítést kapunk arra nézve, hogy az egész hadosztály a legrövidebb idő alatt *Dorna Watra—Czernowitz—Nowosielicán* át *Ukrajnába* fog menni. A 7. és 8. h.h.vezred a már tegnap kiadott parancs szerint indulnak, utánuk a hadosztályfőzser, azután pedig ezredünk következik. Este erre vonatkozólag a következő távirati parancsot vesszük:

„Auf A. O. K. Generalstabs No. 140.988 hat die 5. H. K. D. sowie Baukompagnie 4/23, aber erst ohne Artillerie über *Nowosielica* in die *Ukrajna* abzugehen. Einwaggonierungsstation *Dorna Watra* für das Gros. Beginn der Einwaggonierung am 27/III.“

Egy másik távirat arról értesít, hogy az oláh béke ma reggel 4 órakor aláíratott.

Március 25. Borús, szeles idő. A századok a téli ruházatot beszolgáltadják. Előkészülnek a menetre. Lovak hiányában elmentelünk sok nehézségbe fog ütközni és kénytelenek leszünk a poggyázkocsikat emberekkel vontatni.

Március 26. Református istentisztelet és Úrvacsoraosztás. Délután a 3. század és műszaki század *Neagrába* tolatik előre. Utóbbinak feladata az utak kijavitása, míg a 3. század a löszert fogja a *Neagrában* levő ütközetvonattól kocsikon *Brosteniből* elvontatni. *Brosteniig* a fobbí század adja a vontatóerőt. Az előkészületek lázasan folynak. Mindenki szeretne már ezen megúnt helyről elmenni. *Ukrajna* különösen izgatja a fantáziákat.

Március 27. Hideg, borús idő. Csomagolás, ruhafelvételezés, bakancs- és csizmacserélés. Dél előtt 9 órakor az ezredparancsnokságon fiztiiskola, melyen *Szánthó László* őrnagy és *Kölber Pál* tart. főhadnagy tartanak előadást. Este 7 órakor a *cotirgasii* völgyzárnál egy

Menyhárt A. 1-őrm. felv.

A *Thúry*-század „gyakorlatozik“ 1918 március 20-án. „6. SZD.“ == 6. százada.

oláh katona jelentkezik, aki elmondja, hogy végleg elbocsátották a katonaságtól, mert vége a háborúnak, *Brostenibe* való és oda szeretne hazamenni. Éjjel őrizetben tartjuk, hogy reggel a hadosztályparancsnoksághoz bekísérjük.

Március 28. Hideg, borús idő. Délben megjön a hadosztályparancsnokságtól a menetre vonatkozó részletes parancs. Erre a részletintézkedéseket az alosztályok részére az ezredparancsnokság 328/12. kt. 1819. szám alatt kiadja. Erre vonatkozólag az ezrednapló feljegyzi, hogy mindkét parancs mellékeltek, hogy mint „*kiáltó dokumentumok igazolják azt a páratlanul nehéz helyzetet, amelyben a takarmány- és lóhiány miatt a hadosztálynak lovak tekintetében legjobban álló ezrede (t. i. az 1. h.-h.-ezred) szenvedett. A lovak egy és fél kg.-nyi szemes takarmánya nem más mint — szemét, az 1—2 kg. széna pedig még aljazásra sem jó*“.

A hadosztályparancsnokság rendelete hiányzik, azonban az ennek alapján kiadott ezredparancsnoksági intézkedéseket módunkban van közölni. Ebből a hadosztályparancsnokság rendeletére is következtetni lehet. Az ezred intézkedése a következő:

„1. Az 5. honvédelvashadosztály 324/5. op. számú rendeletére az 1. h.-h.-c. mostani helyéről 4 csoportban 3 napi menetben *Dorna Watrára* menetel és ott bevagonirozva, *Nowosielica* környékére lesz elszállítva. A csoportok indulási napjai április 2., 3., 4. és 5. A bevagonirozás napjai április 6., 7. és 8.

2. Az ezred alosztályai a következő csoportosításban indulnak:

Április 2. — 3. fb.-szd., 1. gp.-szd.

Április 3. — 2. fb.-szd., ezredtörzs a tisztí étkezéssel, távirószakasz.

Április 4. — 2 gp.-szd., műszaki szd., egészségügy, gyalogágyús-szakasz.

Április 5. — 5. fb.-szd., 6. fb.-szd., ütközetvonat, konyhavonat és II. félezredtörzs.

3. Az alosztályok az indulást megelőző napon az ütközvetvonat körletében szállásolnak be.

Első napi menet: *Neagra—Darmocsa* 16 km.

Második napi menet: *Darmocsa—Coverca* 17 km.

Harmadik napi menet: *Coverca—Dorna Watra* 16 km.

4. Étkezés: I. nap (délben) *Valarián*.

II. „ „ *Covercán*.

III. „ „ *Dorna Watrán*.

Konyhák közvetlenül az étkezés után a következő napi étkezés helyére üresen küldendők előre, hogy a csapat beérkezésekor a főzés készen legyen. A *neagra-dornawatrai* 3 napi menetre minden ember részére 3 drb. konzerv lesz kiadva indulás előtt. Ezenfelül főzelék, kávé, kenyér és szalonna. Konzervek kiosztása, szállítása, az élelem beosztása és elkészítésének módja a századparancsnokok által hatáskörükben szabályozandó.

5. Lőszer: kézi lőfegyverenkint 100 löftény, 1 drb. kézigránát viendő és az összes hevederezett gp.-löftény, Géyalogágyunkint 30 lövés.

6. Minden század 1 fogatolt mozgókonyhát kap. A századokkal együtt menetelő kisebb alosztályok részére (távírószakasz, ezredtörzs stb.) a századok konyháján főznek. A mozgókonyhán felül kap az 1—6. táboriszázad 1—1 konyhamellékkocsit és az I., II. és IV. napi csoport még 1—1 fogatolt pótkocsit.

Ebből a célból átad az 1. gp.-szd. 2 kocsit

a távírószakasz 1 „

egészségügy 1 „

Fogatolt járművek elosztása a következő:

Ezredtörzs	5 kocsit		10 ló.
Tisztiétkezdő	2 „		5 „
Műszaki század	1 „	1 konyha	4 „
Távírószakasz	1 „		2 „
1. géppuskászázad	2 „	1 konyha	6 „
2. „ „	3 „	1 konyha	9 „
Fegyvermester	1 „		2 „
Mesteremberek	1 „		2 „
Konyhalépcső	2 „		4 „
II. félvezredtörzs	1 „		2 „
1., 2., 3., 5. és 6. tb.-szd. össz.	5 „	5 konyha	20 „
I., II., és IV. napra pótkocsi	3 „		6 „
Ütközvetvonat	5 „		10 „
Összesen	32 kocsit		82 ló

Úgy a konyhamellékkocsi, mint a pótkocsi élelem, poggyász, esetleg a gyengélkedő legénység szerelvényének a szállítására használandó. A mozgókonyhának a *Vinatra* való felvontatására naponként 2 pár vontatóló fog a *Vinatról* a \odot 1002 felé leküldeni.

7. A fogatolt kocsikon kívül átszállítandók lesznek a fogatolatlan kocsik és pedig 8 az ezredtől, 8 az ütközvetvonattól,

1. és 2. gp.-század által	1—1 kocsit	— 2 drb.
1, 2, és 3. tb.-szd. és műszaki szd.	2—2 „	— 8 „
5, és 6. tb.-század	3—3 „	— 6 „
Összesen		— 16 drb.

kocsi.

8. Szerszámok, rajkályhák, gp.-lövészter viendő. Minden úgy csomagolandó és összekötendő, hogy drótpályán, auton stb. szállítható legyen. Poggyász, szerszámok, anyagok, lövészter stb. szállítására a fogatolt kocsi csak az **elkerülhetetlen legszűkebb mértékben használandó**, amennyiben azok érzékenysége autót, drótkötélpályát és az átrakásokat nem tűri.

Minden egyéb holmi szállítására naponként 5—6 drb., egyenkint 2000 kgr. terhet bíró autó fog rendelkezésre állani, amely az ezredparancsnokságtól előreláthatólag csak napi 1 fordulót tehet. A szabadságon levő fisztek poggyászt, amely az ütközvetvonatnál van, a századparancsnokok átveszik és elszállításukról gondoskodnak.

A szállítás az álláshelytől *Dorna Watráig* a következő módon történik:

I. nap. Felrakodás autókra az ezredtörzsnél. *Vacarián* délelőtt átrakodás a görpályára, amelynek vagonettjci a legénység által tolandók \odot 1002-ig. Ott lerakás.

II. nap. Felrakodás ○ 1002-esen a drótkötélpályára, mely a *D. Vinaton* túl ○ 1133-ig megy. Ott lerakodás görpályára, amely a holmit még a délután folyamán viszi *Dorna Watrára*, ahol le kell rakodni.

A szállítás lebonyolítására és az anyagok őrzésére a következőket rendelem:

a) Minden század az autóra felrakáshoz elegendő számú embert hagy az ezredtörzsnél, akik a felrakás után nyomban *Vacariára* indulnak és ott az alosztályhoz csatlakoznak. Az autón csak 1 kísérő ember foglalhat helyet.

b) Az indulás előtti délután 15–20 ember *Vacariáig* küldendő, ahonnan ezek az I. napon ○ 1133-ig menetelnek (drótpálya végállomás), ahol a II. nap reggel a drótpályán érkező holmit átveszik, a görpályára rakják s azzal együtt *Dorna Watrára* utaznak, ahol lerakodás után az anyagot őrzik a század beérkezéséig.

c) A ○ 1002-esen szintén szükséges egy 15–20 főből álló csoport, amely az I–II. nap közti éjjelen őrizi a holmit és másnap a drótpályára felrakja. Munkája befejeztével *Covercára*, az alosztályhoz bevonul.

d) A szállítmányparancsnokok *Vacarián* a görpályaiüzemvezetőnél tájékozódjanak a szállítás módját illetően és ennek megfelelően intézkedjenek.

9. Szálláscsinálók *Covercára* előre küldendők (szállás barakokban) *Dorna Watrára*, a görpályán utazott légénységből rendelendők a szálláscsinálók, akik ott *Jankó* századosnál és a gh.-nál jelentkezzenek, hol egyszersmind a beérkező alosztály pontos létszámát is jelentik.

10. A *Nowosielica* környékén kijelölendő körletbe az ezred szállásának szabályozásával *Lipcsy* századost bízom meg. Szálláscsinálólul vezényel minden század 1 ügyes altisztet, 4 huszárt, ezredtörzs, távírószakasz 1 altisztet és 1 huszárt, gyal. ágyúszakasz 1 altisztet, ütközetvonat 1 altisztet, 1 huszárt.

A szálláscsinálók menetkészben április 1-én délután 2 órakor jelentkezzenek *Lipcsy* századosnál, akinek parancsnoksága alatt az elsőnap menettel indulnak *Dorna Watrára*.

11. Mindennap nem csupán a menetelő század holmija, hanem az ütközetvonat és konyhalépcső, poggyász, szerszámok stb. is fognak arányosan elosztva szállíttatni. A századok kötelessége a görpályán és drótpályán ezek továbbítását is eszközölni és őrzésükről gondoskodni a menet alatt és *Dorna Watrán*, míg átvétetnek.

12. *Dorna Watráról* a bevonuló sorrendje:

I. nap április 6-án 2., 3. fb.-szd., 1. gp.-szd., tisztí érkezik.

II. nap április 7-én 1. fb.-század, műszaki, 2 gp.-század, egészségügy, távírószakasz és ezredtörzs, gyal. ágyúszakasz.

III. nap április 8-án II. félvezredtörzs, 5. és 6. táboriszázad, ütközetvonat, gazdasági hivatal.

13. Az élelmezőtisztek kötelességévé teszem, hogy a nehéz menetelésre való tekintettel a légénység részére a konzerv mellé elegendő, naponként legalább 250 gr. főzeléket, továbbá szalonnát vagy kolbászt mint pótléket adjon.

14. Tisztí érkezik *Vacariára* és *Covercára* 1–1 szakácsot és főzőládát küld megfelelő készlettel. Az élelem utánszállításáról a menetelő századok újján az élelmezőtiszt gondoskodik. Az érkező a törzsnél levő személyzettel a II. napon indul. Az I. nap estjén a *Plauluin* levő fizti konyha lejön a törzshöz és ott főz a még ittmaradt fiztikar részére. Ez a konyharész a IV. napon indul és az 5. és 6. táboriszázaddal együtt menetel (utazik) *Nowosielicáig*. A törzskézkedik *Dorna Watrán* nem fog főzni.

15. Az állások elhagyására (átadására) elrendelem:

a 2. gp.-század 29-én délután elhagyja állásait és a műszaki század szállásába költözik,

a 2. táboriszázad állásban levő részeit 29-én délután az 5. táboriszázad 1. szakasza leváltja,

az 5. táboriszázad április 2-án délután zömével az 1. géppuskászázad szállásába megy és a *Cotirgasi*, *Plaului*, *Carbunaru* állásokban csak erős táboriőröket hagy. Leváltás a gyalogság által (203/3. zlj.) előreláthatólag április 3-án délelőtt.

16. A gh. gondoskodik összes anyagainak *Nowosielicára* szállításáról és a *dornawatra=nowosielicai* utazás a légénység és fiztikar élelmezéséről.

Ezredparancsnok hiv. távol:

Szánthó őrnagy s. k.

A már folyamatban levő költözködésünknel álláspontunktól *Brosteniig* a 2. század 80 embere 8 kocsi löszert vontat, visszafelé pedig a kocsikon bakancsokat és postacsomagokat hoz.

A műszaki század *Neagrába* költözik és az *Ortvaie—Vacaria* útvonalat fogja javítani.

Március 29. Nagypéntek. Hűvös, borús idő. Éjjel erős fagy volt. Ma ismét 10, emberrel fogatolt kocsi megy *Brosteniig* ócska ruházattal és lövészerrel. Délután a 2. géppuskászázad az állásból kivonatott és a műszaki század üres szállásaiban helyezkedett el. A hadosztályparancsnokság a poggyász visszashállítására naponta 4 teherautót helyez kilátásba.

Ma ismét egy sajnálatos szerencsétlenség fordult elő. *Tornai Béla* 1. géppuskásszázadbéli őrmester balkezefejét egy a kezében szétrobbant világítópisztoly szétronsolja. A háború kezdete óta állandóan a harctéren szolgáló kiváló altiszt szerencsétlensége mindenkit elszomorít. Szerencsére a kéznél levő orvosi segély a vérmérgezésből megmentette, azonban keze nyomorék maradt.

Az 1. géppuskásszázad parancsnoka: *Szaplonczay Oszkár* tart. hadnagy a század elszállítására az ezredéhez hasonló részletes parancsot dolgozott ki.

Március 30. Nagyszombat. Délelőtt befejezzük a lőszer és ócska ruhák elszállítását. Délután az ünnepre való tekintettel pihenő. Derült, de szeles idő.

Március 31. Húsvétvasárnap. A napok óta tartó szeles, hideg időt szép, derűs nap-sütés váltja fel. Délelőtt 11 órakor *Baán Frigyes* tábori lelkész misét mond. Míse után az egész tisztikar az ezredtörzsnél fogyasztja el az ünnepi ebédet. Legénység 200 gr. húst, bab-főzeléket és lckváros tésztát kap ebédre, vacsorára pedig a levesen kívül 60 gr. szalonnát, valamint délben, este félliter bort.

Menet Ukrajnába.

(Lásd az 57. sz. vázlatot.)

Április.

Április 1. Szép, derült, enyhe idő van. Hadosztályparancsnokságunk, ígérete szerint, tényleg teherautókat bocsátott rendelkezésünkre. Egy autó a műszaki század felszerelését szállítja, az 1. géppuskásszázad holmiját délelőtt két, délután pedig egy autó fuvarozza *Vacariára*. Az 1. géppuskásszázad délután 2 órakor elindul *Neagrára*. Az elszállításra vonatkozólag kiadott tervezet szerint minden anyagot *Nowosielicára* magunkkal visszünk, mert előreláthatólag itt lólétszámunk ki fog egyenlítettetni. Mai lólétszámunk az előírt 262 lóval szemben 115 hámos- és málháslovat tesz ki. Ugyancsak ezen tervezet szerint minden szállítmány *Nowosielicán* két napig pihen és csak azután indul tovább keletre egyelőre ismeretlen rendeltetéssel.

Április 2. A *Neagrán* levő 3. század a délelőtt folyamán *Vacarián* át *Darmocsára* menetel. Egy teherautó délelőtt a műszaki század még hátralevő poggyászát és a gyalogsági ágyúosztagot, délután az 1. és 2. század holmiját szállítja *Vacariára*. *Lipcsey Márton* százados a szálláscsinálókka az első csoport (3. század, 1. géppuskásszázad) után menetel, a II. félezredparancsnokságot ennek folytán *Hanusz László* tart. százados, az 5. század vezetését pedig *Mocsonyi* zászlós veszi át. Délben az 1. és 2. század elindul *Neagrára*. Mindkét század a még hátralevő poggyász őrzésére 10–10 embert hagy hátra, ugyanennyit pedig a már előreküldött poggyász elraktározására *Vacariára* küld előre. *Zuna Veno* őrnagy a hadosztályparancsnokság engedélyével apósa: az 1914 augusztus 18-án *Satanowban* elcsett hadosztályparancsnokunk, *Frohreich-Szabó Ernő* altábornagy sírjának meglátogatására *Grzymalowba* előretazik, ugyancsak előretazik *Nowosielicára* az ezred részére odaérkező lovak átvételére *Kükemezey Árpád* népfelkelő-főhadnagy.

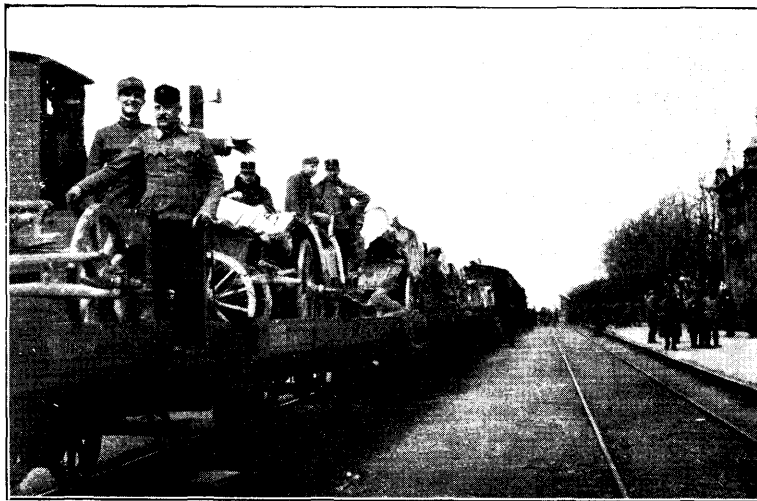
Április 3. Gyönyörű, enyhe tavaszi idő. Reggel 7 óra 30 perckor 4 teherautó az ezredtörzset a távirószakasz- és tisztietkezde-felszereléssel *Vacariára* szállítja. Délelőtt az ezredtörzs állomására megérkezik a 203. gyalogezerd III. zászlóalja, mely hivatva lesz elvonulásunk után helyünket elfoglalni. Az átadás holnap lesz, addig a zászlóalj a már kiürített barakokban helyezkedik el. A *Vacarián* összegyűjtött poggyászt tábori vasút szállítja a ○ 1002-es

magaslatig. A kocsikat embercink tolják, illetve húzzák, ami erősen igénybeveszi a legénység amúgy sem kifogástalan állapotban levő fizikumát. Ugyancsak megakad a szállítás a drótkötélpályán is, mely a nagy súly alatt elszakad és kétnapi üzembzavart okoz. Ma azonban végre annyira előreléptek az alosztályok elszállítása, hogy holnap előreláthatólag az ezredparancsnokság is elindulhat.

A 3. század és 1. géppuskásszázad reggel 6 órakor *Darmocsáról* elindulva, *Covercát* éri el, az 1. és 2. század *Vacariáról* *Darmocsára* menetel, végül a 2. géppuskás- és műszaki század *Vacarián* éjjelezik.

Április 4. A 3. század és 1. géppuskásszázad megérkezik *Dorna Watrára*, 1. és 2. század *Covercára*, 2. géppuskás- és műszaki század *Darmocsára*, az 5. és 6. század végül a 203. gyalogezerd III. zászlóalja által felváltván, az ezredtörzsszel együtt, mint utolsó szállítmány, elindul *Neagrára*.

Április 5. A gyorsabban mozgó ezredtörzs elhagyva *Neagrán* az 5. és 6. századot, délelőtt 11 órakor *Dorna Watrára* érkezik, hol az 1., 2., 3. század és 1. géppuskásszázad az út fáradalmait pihenni ki és elszállítását várja. A 2. géppuskás- és műszaki század e nap *Covercát*, az 5., 6. század *Darmocsát* éri el. A *Dorna Watrán* levő századok megkezdik a málnának a vasútállomásra való elszállítását, a poggyászelállításban azonban ismét zavar van, mert a *Dorna Watra* és \odot 1133-as

Domony M. t. főhadj. feiv.

Az ezredtörzs útan Jekaterinoslaw felé 1918 április 9-én.

magaslat közötti drótkötélpálya nem működik. Egy lovonk a \odot 1002-es magaslatra való vontatás közben kimerültség folytán elhullott.

Április 6. Reggel 6 órakor az 1. géppuskás- és a 2., 3. század a *dornawatrai* pályaudvaron megkezdik a vasúti kocsikba való berakodást. Poggyászelünk is végre reggel 8 óra 30 perckor megérkezik, úgyhogy elindulásunknak akadálya nincsen. A szállítmány a délelőtt folyamán *Nowosielicára* el is indul.

Délelőtt 11 óra 30 perckor a 2. géppuskás- és a műszaki század is megérkezik *Dorna Watrára*, az 5., 6. század pedig délután *Covercát* éri el. A \odot 1002-es magaslaton szállítás szabályozóként visszamaradt *Holop Imre* tiszthelyettes déli 12 órakor jelenti, hogy az ezred összes poggyásza a *D. Vinaton* átszállított.

Este 7 óra 30 perckor az 1. század és műszaki század poggyásza, valamint a konyhalépcső egy része *Dorna Watrára* megérkezik.

Április 7. Reggel 5 órakor az ezredtörzs, 1. század, 2. géppuskás- és műszaki század, valamint a konyhalépcső megkezdik a berakodást, ami olyan simán és gyorsan halad, hogy a szállítmány délelőtt 10 órakor már indulhat *Nowosielica* felé. A poggyászel egy része azonban a \odot 1133-as magaslat és *Dorna Watra* közötti anyagvasútban beállott üzembzavar miatt lemaradt, ezt — nehogy a vasúti elállításban torlódás álljon elő — megvárni nem lehet.

A legutolsóként indult 5. és 6. század *Dorna Watrára*, első szállítmányunk pedig (2., 3. század és 1. géppuskásszázad) reggel 6 órakor *Nowosielicára* érkezik, ahol kirakodva, beszállásol.

Április 8. A tegnap indult második vasúti szállítmány reggel 6 óra 30 perckor megérkezik *Nowosielicára* és kirakodva, beszállásol, ugyanakkor berakodik az orosz, szélesebb nyomtávú vonatba az első szállítmány: 2., 3. század és 1. géppuskásszázad. E közben megérkezik a 7. hadsereg távirati rendelete, amely szerint az ezred menetcélja: *Jekaterinoslaw*, feladata az *olviopol-znamienkai* vasútvonal biztosítása. Naponta egy 30 kocsiból álló vasúti szállítmány indítható útnak. Az 5. és 6. század, ütközetvonat és gazdasági hivatal *Dorna Watrára* érkezik.

Április 9. Utazás *Jekaterinoslaw* felé. Az első szállítmány (2., 3. század, 1. géppuskásszázad), mely már tegnap elindult, ma reggel 5 órakor elindul *Oknicáról* és este 9 órakor *Rybnicára* érkezik.

Második szállítmány (ezredtörzs, 2. géppuskásszázad, műszaki század) délután 1 óra 30 perckor *Nowosielicáról* indulva, este 8 órakor eléri *Oknicát*.

Harmadik szállítmány (5., 6. század, gazdasági hivatal, ütközetvonat), mely tegnap *Dorna Watráról* elindult, reggel 7 óra 30 perckor *Nowosielicára* érkezik és ott beszállásol.

Április 10. Az első szállítmány — miután *Rybnica* és *Woronkowa* között egy vasúti híd fel van robbantva — *Rybnicán* kirakodik, kocsikat rekvirál és átmenetel *Woronkowára* és ott beszállásol.

Második szállítmány *Oknicáról* reggel 7 óra 30 perckor indul és este 9 órakor *Rybnicára* érkezik.

Harmadik szállítmány *Nowosielicáról* *Oknicára* utazik.

Április 11. Első szállítmány délután 12 óra 30 perckor *Woronkowáról* indulva, este 6 órakor *Birzulára* érkezik, de rövid megállás után útját *Olviopol* felé folytatja.

Második szállítmány a vasúti kocsikban éjjelezve, reggel kirak és átmegy *Woronkowára*.

Harmadik szállítmány útban *Oknica* és *Rybnica* között.

Április 12. Első szállítmány tovább utazik *Olviopol—Jelisawetgradon* át *Znamienkáig*, hol parancsot kap a II. szállítmánnyal útban levő ezredtörzs bevarására.

Második szállítmány mozdonyhiány miatt csak délután 4 órakor indul *Woronkowáról* és este 7 órakor *Birzulára* érkezik. Itt éjjelezik.

Harmadik szállítmány *Rybnicáról* *Woronkowára* menetel, ott délután berak és este 11 órakor elindul *Birzula* felé.

Április 13. Első szállítmány *Znamenkán* áll és várja a második szállítmányt.

Második szállítmány éjjel 12 órakor *Birzuláról* elindul és reggel 6 órakor *Olviopolra* érkezik, onnan 8 óra 15 perckor indul tovább *Znamenka* felé.

Harmadik szállítmány reggel 3 órakor *Birzulára* érkezik és egyórás várakozás után követi a második szállítmányt.

Április 14. Első szállítmány *Znamenkán* áll.

Második szállítmány reggel 5 órakor *Nowo Ukrajnára*, délelőtt 10 órakor *Jelisawetgradra* érkezik, hol a 23. lovasdandárparancsnokságtól megkapja az első rendeletet új feladatára. E szerint az ezred feladata, felváltva az eddig otthelyező 53. német népfelkelőgyalogezredet, a vasútvonalat *Protopopowka* vasútállomástól *Jekaterinosláwig* biztosítani.

A németek a felváltás után tovább mennek *Kiew* felé. A német parancsnokság *Alexandrijában* van.

A második szállítmány a parancs vétele után délután 12 óra 30 perckor folytatja útját és délután 5 órakor *Znamenkára* érkezik, találkozik az első szállítmánnyal. Rövid idő múlva

béérkezik a harmadik szállítmány is, mely után félórás időközben az első, második és harmadik sorrendben indulnak tovább *Protopopowkán* át *Alexandrija* felé.

Az első szállítmány éjjel 11 óra 30 perckor *Alexandrijába* érkezik. Az éj folyamán a másik két szállítmány is megérkezik. A szállítmányok a vasúti kocsikban éjjeleznek.

Az ezredparancsnokság még az éj folyamán felveszi az érintkezést a német parancsnoksággal.

Ukrajna megszállása.

Április 15. *Alexandrija.* Az 53. német népfelkelőezredparancsnokság tájékoztatása alapján a *protopopowka-jekaterinoslawi* vasútvonal biztosítására az ezredparancsnokság a következőképpen intézkedik (lásd az 59. sz. vázlatot):

„1. táboriszázad tartalék *Alexandrijában*.

2. táboriszázad biztosít *Protopopowkától Szcasliwoja* állomásig.

3. géppuskásszázadból két géppuska *Protopopowkán*, két géppuska *Alexandrijában*.

4. táboriszázad biztosít *Szcasliwoja* állomástól (ezt is beleértve) a *piatischatkai* elágazástól keletre levő első állomásig. Ide beosztva 4 géppuska az 1. géppuskásszázadtól.

Műszaki század biztosít a 3. század körletéhez keletre csatlakozva, *Wierchowecwo* állomástól nyugatra hat kilométernyire.

A II. félezred (5., 6. század, 2. géppuskásszázad) biztosít a műszaki század biztosítási körletének keleti határához csatlakozva *Jekaterinoslawig*, kivéve a *jekaterinoslawi* vasútállomást. Erre részletes parancsot a II. félezredparancsnokság ad a megjelölt vonalon leváltandó 8. honvédhuszárezredtől leváltása után nyert tájékoztatás alapján.

A biztosítási szolgálat az állomásberendezések, hidak és távírvonalaknak a bolsevik bandák támadása ellen való őrizetére terjed ki. Az *Alexandriján* maradó tartalék feladata a 30.000 lakossággal bíró városban és környékén a rendet fenntartani.”

A II. félezred, 3. század és műszaki század vasúton mennek rendeltetési helyükre. Ezek elszállítását újból rendezni kell. A rendezés igen lassan halad és belenyúlik a késő éjjeli órákba.

Éjjel 11 órakor hadosztályparancsnokságunk vonata áthalad *Jekaterinoslaw* felé.

Domony M. t. fhdgy. felv

A nagy Dnyeper-híd Jekaterinoslawnál.

Április 16. Mozdonyhiány miatt a II. félezred (5. és 6. század) csak hajnali 2 órakor, a 3. század és műszaki század pedig reggel 9 órakori indul rendeltetési helyére.

A 2. század a délelőtti folyamán befejezi kiutalt vasútvonalán az ott levő németek felváltását.

Ezredtörzs *Alexandriján* helyezkedik el.

Polónyi Gyula tart. főhadnagy *Alexandrija* város térparancsnokságával bízta meg. Feladata az ukrán rada itteni megbízottjával karöltve bíraskodni, az ezred által rendelkezésre bocsátott karhatalommal a rada rendeleteinek érvényt szerezni, árakat maximálni, a fegyverviselési engedélyeket megadni, illetve a megbízhatatlanoktól azt elvonni. Részt kell vennie a rada bíraskodásain és tanácskozásain és mindenképen arra kell törekednie, hogy a belviszonyok konszolidálásával a lakosság minél nagyobb területeket műveljen meg és vessen be. Az ukrán rada autonóm jogkörébe azonban befolyása nincs.

Délután 1 órakor *Roskoványi Dezső* ezredes a *wieni* gáztanfolyamról és *Ludmann Gábor* főhadnagy szabadságáról bevonulnak.

Az *Alexandriján* levő 1. század felváltja a német biztonsági őrségeket. A század három pár hámoslovat és három járművet kap, mellyel hiánya teljesen pótolta.

Április 17. *Roskoványi Dezső* ezredes az ezredparancsnokságot *Szánthó László* őrnagytól, *Ludmann Gábor* főhadnagy pedig az ezredsegédtiszt teendőket *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagytól átveszi.

Délután 2 órára az egész kiutalt vonal megszállása befejezést nyer. A megszállás minden zavar nélkül megy végbe, csak *Protopopowkára* kell éjjel 11 órakor az 1. századtól egy járőrt és egy kézigépfegyvert kirendelni, mert az itt levő csekély megszálló őrség a vonatra várakozó és leittasodott tömegben nem tudja a rendet fenntartani.

Az összeköttetés az ezred kiküldött részeivel a nagy távolságok miatt gyenge, a telefonközlekedést pedig az ukránok beszélgetése állandóan zavarja.

Az 1. századnál a szolgálat akként szabályoztatott, hogy egy szakasz őrszolgálatot végez, egy szakasz és a kézi géppuskaszakasz készenléti állapotban tart, egy szakasz pedig pihen.

Április 18. A hadosztályparancsnokság rendelkezése az ezrednek 500 darab lovat kell vásárolnia. A lovak bemutatására a radával egyetértőleg az intézkedések megtételnek. A lovak részben az ezred lovasítására, másrészt a tűzértség és vonatok fogatolására szükségesek.

Egyben a hadosztályparancsnokság előzetes értesítést küld arra nézve, hogy a hozzánk nyugaton csatlakozó 7. honvédhuszár ezred a vasútvonal biztosítását *Piatyschatkáiig* át fogja venni, miért is ezredünk biztosítási körlete tovább keletre egész *Simelnikowoiig* fog kitoltni. A felváltás időpontja később fog tudtul adtni.

Megszállási körletünk élelmiszerben bővelkedvén, gazdasági tisztjeinknek könnyű dolga van és úgy a legénység, mint a lovak ellátása kifogástalan. Lovaink a rég nem látott zabból 4 kg.-ot kapnak naponta.

A tegnap *Protopopowkára* küldött segélyküldőnémet ma délelőtti 10 órakor visszaérkezik.

Április 19. Semmi különös esemény. *Kovács-Sebestény Miklós* tart. főhadnagy szabadságra elutazik.

Április 20. A lószállítás, illetve vásárlás kezdetét veszi. Elsősorban az ezred vonata részére vásárolnak a bizottságok lovakat, hogy az minél hamarabb mozgatható legyen és a gabonarekvirálásnál a járművek használhatók legyenek.

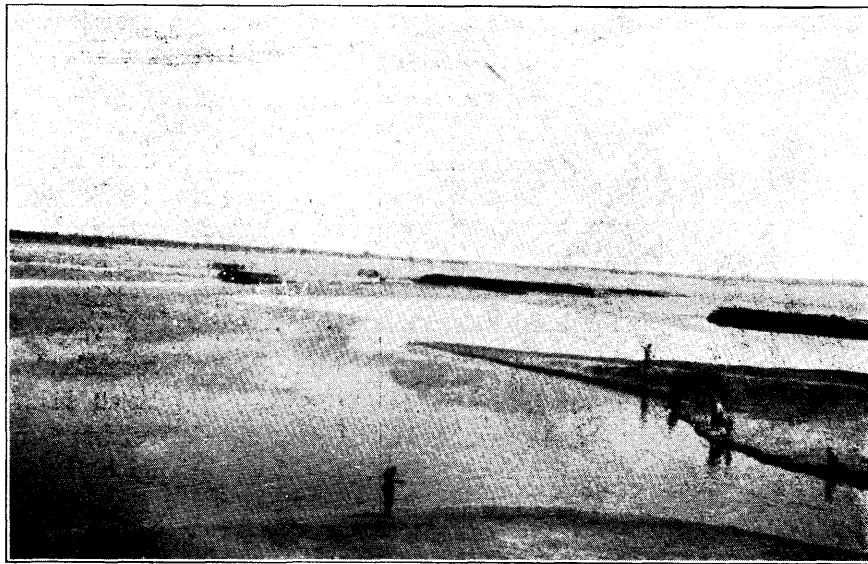
Április 21. Teljes nyugalom. *Szaplonczay Oszkár* tart. főhadnagy megbetegedett és kórházba utaltatott.

Április 22. A lóvásárlás igen lassan halad. A bemutatott anyag igen gyenge. Ma mindössze 19 ló vásároltatott. A lakosság az osztrák-magyar pénzt elfogadni vonakodik és igen bizalmatlan, mert az előttünk járt németek mindenütt és mindenért csak papírcédulákkal, elismervényekkel fizettek.

Dél előtt 10 órakor azon jelentésre, hogy *Nowaja Praga* környékén bolsevik bandák garázdálkodnak, *Torma Gedeon* zászlós 20 fővel és két kézigéppuskával rendcsinálás végett kirendeltetik. Itt ugyanis a bolsevikiek egy kisbirtokost megtámadtak és kiraboltak.

Április 23. Lóavatóbizottságunk ma 23 darab lovat vásárolt.

Este 6 óra 30 perckor a tegnap *Nowaja Pragába* kirendelt *Torma Gedeon* különítményével bevonul. Jelentése szerint a bolsevik bandát sikerült utólérc és azt szétugrasz-

Domony M. t. féldgy. felv.

A Dnyeper Jekaterinoslawnál

totta. Két bolsevikit, akik ellenállást tanúsítottak és kettőt, akik elfogatásuk után szökést kíséreltek meg, a különítmény lelőtt, két foglyot pedig beszállított.

Április 24. A lóvásárlást *Roskoványi Dezső* ezredes személyes vezetésével folytatjuk. A 18-án már jelzett eltolást ma hadosztályrendeletre fogatosítjuk.

Sárkány István főhadnagy, *Paulheim Elek*, *Ponger Zsigmond*, *Heinrich Ferenc* hadnagyok és *Kleiner György* zászlós szabadságról bevonulnak.

Április 25. A lóavatóbizottság a mai napig 8 hátsz és 62 hámoslovat, 96 kocsit és 2000 hámszerszámot vásárolt. Egyébként semmi feljegyzésre érdemes esemény nem fordult elő.

Április 26. A lóvásárlás folyik. A lakosság — miután mi mindent azonnal készpénzzel fizetünk — kezd velünk szemben bizalmat nyerni és a bemutatott loanyag észrevehetőleg javul.

Teljes nyugalom. Szép, derült, napos idő.

Április 27. A 6. század átveszi *Jekaterinoslawnál* a *Dnyeper* folyó és *Igren* falu előtt a *Samara* folyó hídjának, valamint a kettő közötti vasútvonalrésznek biztosítását.

A lóvásárlás jó eredménnyel folyik és remélhető, hogy csakhamar annyi lovonk lesz, hogy az ezred összes alosztályai lovasíthatók.

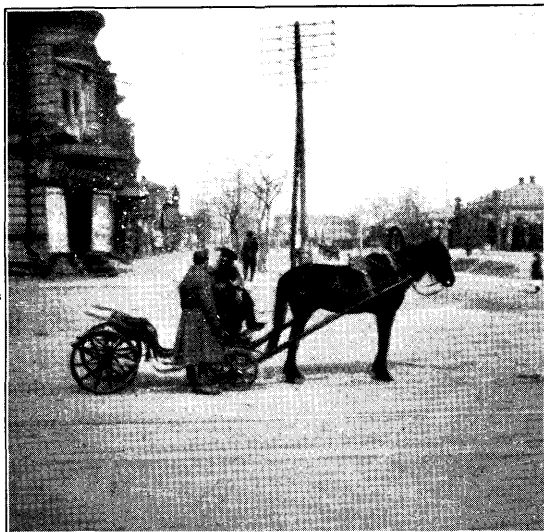
Április 28. Miután más biztosítási körletbe tovább keletre fogunk menni, csomagolunk és megfesszük az előkészületeket a berakásra. Teljes nyugalom.

Április 29. Az I. félzred *Alexandrijában* bevagoniroz és *Jekaterinoslawba* útbaindul. 1. század egy szakasza és egy kézigéppuska *Lipcsey Márton* századossal további rendeletig *Alexandrijában* marad, hogy lovatóbizottságunkat biztosítsa.

Április 30. Az ezredtörzs berakodik és elindul *Jekaterinoslawba*.

Május.

Május 1. Az I. félzred megérkezik *Jekaterinoslawba*. Az 5. század három géppuskával átveszi a vasútvonal biztosítását a *Samara* hidjától *Sinielkowoig*. Az állomásparancsnokság a *jekaterinoslawi* egész helyőrség részére szigorú készültséget rendel el. A délután 2 óra 30 perckor beérkező 1. század az ezredeseti akadémiában elszállásol. (Lásd a 60. sz. vázlatot.)

Domány M. t. fhdgy. felv.

Jekaterinoslaw, 1918 május. Utcarészlet.

Május 2. Ezredtörzs megérkezik *Jekaterinoslawba* és az 1., 2. és 3. tábori-, valamint a műszaki század, I. félzredtörzs, útközvetvonat és gazdasági hivatallal a város délkeleti részében levő gyalogsági laktanyában nyerc elhelyezést. Ez a város V. kerülete, melynek katonai parancsnokául *Roskoványi Dezső* ezredes neveztetett ki. Az 5. és 6. század vasútvonalbiztosításra van kirendelve, az I. félzred helyőrségi biztonsági szolgálatot tart, 1. század fele a Prospektben levő tűzérseghez fedezetül rendeltetett ki.

Május 3. *Jekaterinoslaw*. Teljes nyugalom. Felsőbb rendeletre megkezdjük a város V. kerületének lefegyverezését.

Május 4. Hadosztályparancs értelmében az ezrednél felállítandó lovasszázadok egyöntetű kiképzése céljából ezek a tűzér-laktanyában egy kombinált lovasezredben egyesítettnek. Parancsnokságukkal ideiglenesen *Vladár Imre* ezredes (8. h. h. ezred) bízott meg. Az ezredünk által felállítandó század parancsnokául *Roskoványi Dezső* ezredes *Lipcsey Márton* századost, szakaszparancsnokaiul pedig *Paulheim Elek* tart. hadnagyot, *Lapu Mihály* tiszt helyett és *Molnár* törzsőrmestert jelöli ki, végül *Vladár Imre* ezredes mellé segédtszül *Heinrich Ferenc* tart. hadnagyot vezényli. A lovasszázadon kívül az ezred még egy lovas géppuskásosztagot és egy lovas távirószakaszt fog felállítani.

A *Sielnikowóban* elhelyezett biztosítóosztag parancsnokának jelentése szerint ott bolszeviki támadás várható. Az osztag megerősítésére a hadosztályparancsnokság 3. századunkat kirendeli, mely este elindul.

Május 5. A *Sielnikowóra* kirendelt 3. század parancsnoka: *Kereszty Odön* százados parancsot kap a környező falvak átkutatására és lefegyverezésére. Többi század *Jekaterinoslawban* az V. kerület lefegyverezését folytatja.

Május 6. Nyugalom. *Roskoványi Dezső* ezredes kiválasztja a lovasezred részére átadandó lovakat. *Ádámffy Elek* tart. hadnagy a hadosztály felosztott vezetékloccsoportjától bevonul.

Az 1. század *Alexandriján* visszamaradt szakasza és kézigépfegyverosztaga bevonulnak.

Május 7. A lovasezred részére kiválasztott embereket és lovakat átadjuk. Egyelőre csak 128 lovat tudunk adni. Még átadandó lesz 83 darab ló.

Lipcsey Márton százados vezetésével az *Alexandrijában* működő lovatóbizottság bevonul.

Holnap *Ő Felsége Zita* királyné születésnapja, melyet a hadosztály ünnepélyesen készül megülni. Az ünnepi misére díszszázadul az 1. század jelöltetett ki. A század szolgálatát ennek folytán a 2. századnak átadva, előkészül. Szép, derült, cnyhe idő.

Május 8. *Kereszty Odön* százados a 3. századdal bevonul. *Zuna Veno* őrnagy kineveztetett *Jekaterinoslaw* térparancsnokául. *Szánthó László* őrnagy családjában előfordult haláleset folytán 12 napi szabadságra elindul. Távolléte tartamára a hadosztályparancsnokság *Juhász* őrnagyot a 6. h.-h.-ezredtől helyettesül ezredünkhöz vezényeli.

Délután 4 órakor a városparancsnokság rendelkezése az egész helyőrség szigorú készültségbe helyeztetett. Minden ezred a városparancsnoksághoz egy 10 főből álló járőrt vezényel.

Este 8 órakor a szigorú készültség megszűnik és csak a műszaki század marad készültségben.

Május 9. Reggel 8 órakor ismét szigorú készültség rendeltetett el. A városi vezetőséget (rada) ugyanis hadvezetőségünk parancsai nem teljesítése miatt lemondatta, amiből kifo-lyólag zavargások várhatók. Délelőtt 11 óra 30 perckor a városparancsnokság rendelkezése a 3. század egy szakasza a Prospect és az Uprevskaja keresztezésénél levő vízvezeték őrizetére rendeltetett ki. Délután 1 órakor újabb rendelkezésre *Polónyi Gyula* tart. főhadnagy a 2. századdal és 4 géppuskával az uprawa (városháza) épületéhez rendeltetett ki és azt körülveszik, mert megtámadásától lehet tartani. Megerősítésül egy osztály ukrán lovaskozák is kirendeltetett. A mára tervezett ünnepi mise a készültség miatt elmarad. Esős, hűvös idő.

Május 10. Egész nap nyugalom. A kirendelt 2. század délután 1 órakor bevonul. A készültség délután 6 órakor megszűnik, egy félszázad azonban készenlétben tartandó. Az 1. század egy szakasza lövegfedezet, egy szakasz vízműtelepőrség, egy szakasz és 2 kézi- géppuska őrségen, egy szakasz pihen.

A *jekaterinoslawi* kormányzó este 9 órától az egész kormányzóság területére kihirdeti az ostromállapotot.

Május 11. Délben ismét készültség rendeltetett el. Délután 4 órakor a 2. századot 2 géppuskával a városparancsnokság ugyanazon feladattal — mint tegnap — az uprawa épületéhez rendeli. A főőrségen vigyázatlanság folytán egy kézigránát felrobban és 3 ember könnyebben megsebesül. Ezredünk körletében (V. kerület) egész nap félóránként lovas és gyalogos járőrök cirkálnak.

Este 10 órakor a készültség megszűnik. *Polónyi Gyula* főhadnagy a 2. századdal bevonul.

Szonjas J. t. hdgy. felv.

Jekaterinoslaw, 1918 május. Pályaudvar.

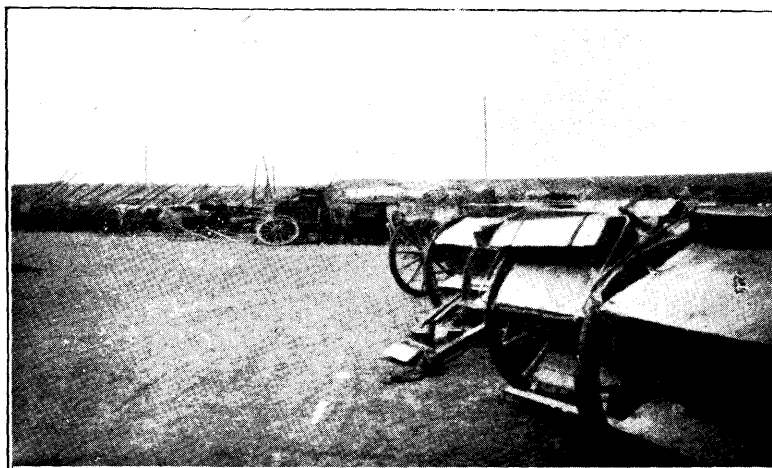
Május 12. Nyugalom. *Topits Alajos* tart. főhadnagy bevonul és átveszi *Ludmann Gábor* főhadnagytól az ezredsegédfiszti teendőket, *Ádámffy Elek* hadnagyot *Roskoványi Dezső* ezredes a lovasszázadhoz vezényli.

Május 13. Nyugalom. Feljegyzésre méltó eset nem fordult elő. *Hanusz László* tart. százados a *jekaterinoslawi* cs. és kir. városparancsnoksághoz vezényeltetett. *Paulheim Elek* tart. hadnagy a lovasszázadtól bevonult.

Május 14. *Heinrich Ferenc* tart. hadnagy a lovasezredtől bevonult.

Május 15. és 16. Teljes nyugalom. Említésre méltó esemény nem fordult elő.

Május 17. Azon kívül, hogy *Sztrihula* fiszthelyettes a vonat rendbentartása körül kifejtett

Domony M. t. hadgy. felv.

Jekaterinoslaw, 1918 május 5. Leszerelt orosz ágyúk.

érdemeiért a Legfelsőbb szolgálat nevében ezredparancsilag megdicsértetett, egyéb feljegyzésre érdemes esemény nincs.

Május 18. Hadosztályparancsra az 1. és 2. század *Juhász* őrnagy vezetésével *Kamienka* község lefegyverzésére kirendeltetett. Az 1. század elzárja a falu északi és déli kijárait, a 2. század átkutatja a falut.

Délután 3 órakor a fél első század is résztvesz a házkutatásban és este 6

óráig 6 darab puskát szállít be. Ezután mindkét század gyülekezik és a község főterén beszállásol.

Május 19. Az 1. és 2. század reggel 5 órakor átmegy a szomszédos *Kvidaki* faluba. Itt is átkutatja a házakat és elkobozva három fegyvert, délután 5 órakor *Kamienkáról* visszatér *Jekaterinoslawba*.

Május 20. Semmi különösebb esemény.

Május 21. A hadosztály rohamfélezrede részére ezredünk 3 kocsist és 3 málháslóvezetőt ad át.

Megay László zászlós a técsői szakasparancsnoki tanfolyamról bevonul.

Május 22. A hadosztályparancsnokság rendeletére az 5. számú portyázó különítményhez ezredparancsnokságunk *Kereszty Odön* századost és *Megay László* zászlóst vezényeli, valamint *Torma Gedeon* zászlós vezetésével kirendeli az 1. század kézigéppuskás osztagát.

Május 23. A 3. századot ezredparancsnokságunk *Ponger Zsigmond* hadnagy vezetésével *Kamienskojébe* kirendeli a város lefegyverzése és a rend fenntartása céljából.

Május 24. A portyázó különítmények által beszállított bolsevik foglyok részére a hadosztályparancsnokság gyűjtőállomást állított fel, ehhez az 5. és 6. századtól 60 fő legénységet ezredünk rendel ki, akik *Beöthy Miklós* tart. hadnagy, *Zsigmond István* zászlós és *Lapu Mihály* fiszthelyettes parancsnoksága alatt elindulnak.

Értesítés szerint a hadtestparancsnok 27-én meg fogja szemlélni ezredünket.

Május 25. Miután az 1. század az onnan történt több elvezénylés folytán hiányos, a szemle idejére feloszlik és egy szakasszal a 2., két szakasszal pedig a 6. századot fogja kiegészíteni.

Május 26. Vasárnap. Előkészületek a holnapra jelzett szemlérc. Este 7 óra 30 perckor az I. félézrednél (1., 2. század, 1. géppuskásszázad) hadosztályparancsra menetkészültség rendeltetett el. Ezek holnap később meghatározandó időben portyázóútra indulnak. A hadtestparancsnoki szemle ennek folytán elmarad, illetve ezredünk azon részt nem fog venni. A félézred este 9 óra 30 perckor berakodás végett a vasútállomásra menetel.

A 3. századdal *Kamienskojeba* vezényelt *Ponger Zsigmond* tart. hadnagy a nap folyamán jelenti oda történt megérkezését. *Ponger Zsigmond* hadnagy átvette a 80.000 lakosságú gyárváros parancsnokságát. A lakosságból 14.000 gyári munkás, ezek közül azonban csak 3000 dolgozik. A munkanélküliek zavargásától állandóan tartani kell. A század szigorú őrszolgálatot, állandó járőrmeneteket és készültséget tart, valamint folytatja a lakosság lefcgyszerezését. Felállított őrségi a következők:

1. körletőrség: egy fél géppuskásszázad,
2. őrség a századparancsnokságnál: 1 parancsnok, 1 felvezető és 8 huszár,
3. pénztárőrség: 1 parancsnok, 1 felvezető és 6 huszár,
4. gyári főkapuőrség: 1 parancsnok, 1 felvezető és 6 huszár,
5. vízszivattyúőrség: 1 parancsnok, 1 felvezető és 6 huszár,
6. gyári vonatbejáratőrség: 1 parancsnok, 1 felvezető és 4 huszár. Négy mozgóőrség állandóan a városban cirkál.

Május 27. A hajnalban beérkezett hadosztályparancs szerint az I. félézred (1., 2. század, 1. géppuskásszázad) *Juhász* őrnagy parancsnoksága alatt vasúton *Krinickibe* fog szállítani. A berakodás délelőtt 9 órakor kezdődik és a szállítmány 10 óra 30 perckor elindul. Megérkezve *Zaporozje* állomásra (délelőtt 11 óra 50 perckor), a szállítmány kirakodik és gyalogmenetben folytatja útját *Krinicki* felé, útközben azonban parancsot kap a visszafordulásra és *Zaporozjera* menetel vissza, ahol elszállásol.

Ezen visszafordulásra okul az szolgált, hogy az ellenkező irányból *Krinickibe* rendelt 8. h.-h.-ezred nem készült el időre és nem indulhatott el. A terv megváltoztatásának két tábori csendőr esett áldozatul, akiket *Juhász* őrnagy a 8-asokkal való összeköttetés felvétele végett előrendelt. Ezeket *Krinickiben* a bolsevikiek elfogták és agyonverték.

A hadosztályparancsnokság értesítése szerint *Mouillard Győző* tábornok 29-én meg szemléli az ezred vonatát. A szemlén az összes századparancsnokok résztvenni tartoznak.

Az *Igrinyben* elkülönített 5. századnál egy átfutó német szállítmány katonái a vasútállomáson felhalmozott szénánkat meg akarták dézsmálni. Az itt őrségen álló *Szedlák Ferenc* huszár felszólította a németeket, hogy ne bántsák a szénát, és miután nem engedelmeskedtek, *Szedlák Ferenc* huszár kénytelen volt a fenyegetőleg fellépő németekkel szemben fegyverét használni és egy német katonát combján megszurta. *Roskoványi Dezső* ezredes, ezredparancsnok *Szedlák Ferenc* huszárt kötelességtudó magatartásának megjutalmazásául járőrvezetővé léptette elő.

Jekaterinoslawi templom.

Domony M. t. féldgy. felv.

Május 28. A II. félczredet tegnap a 65. gyalogezred felváltotta, a félczred bevonul *Jekaterinoslawba*, azonban az 5. század egy fél géppuskásszázaddal még az éj folyamán tovább indul *Fejérváry József* gyalogsági főhadnagy parancsnoksága alatt *Miloradowkára*.

Az I. félczred újabb parancsra este 8 óra 30 perckor ismét elindul *Krinickire*.

Az ezred szálláskörletét képező laktanya parancsnokságát *Jekaterinoslawban Lipcsey Márton* százados veszi át.

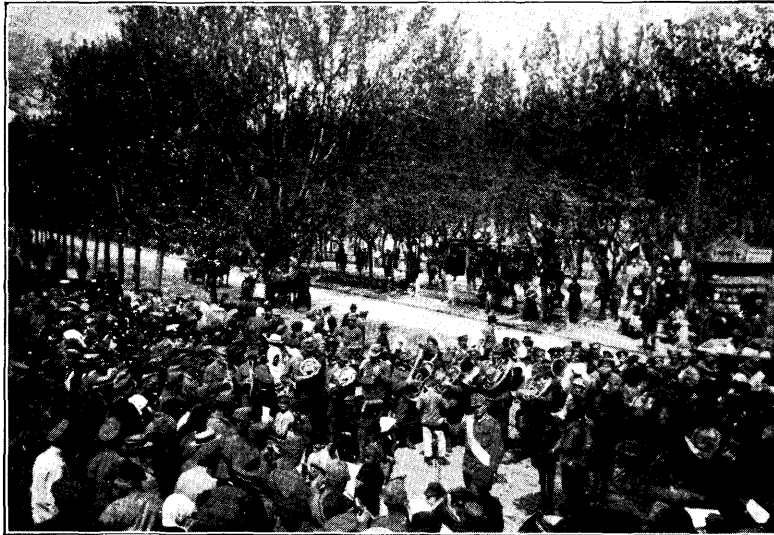
Május 29. Az I. félczred reggel 4 óra 15 perckor *Krinicki* északkeleti bejárata elé érkezik. Itt az 1. század a középén, 2. század a jobbszárnyon, a 8. h.-h.-ezred erősítésül küldött százada pedig a balszárnyon a község ellen rajvonalba fejlődik. *Krinicki* község fel-szólítottatott, hogy fegyvereit adja át. Ezt a község előljárósága elcinte vonakodott teljesíteni,

azonban midőn látta, hogy körül van fogva — engedett és fegyvereit kiszolgáltatta.

Délután 12 óra 30 perckor a különítmény gyűlkezik, bevonul *Krinickibe* és elszállásol. Este 8 órakor az 1. század mint készültség a község házára rendeltetett.

Szánthó László őrnagy szabadságáról bevonul. *Landauer Ede* zászlós 14 napi szabadságra elindul.

Jekaterinoslawban a fürdő ezredünknek rendelkezésre bocsátatott.

Domány M. t. fhdgy. felv.

Jekaterinoslaw. Katonáink térzenét adnak.

Május 30. Az I. fél-

czred délelőtt *Krinickiben* készültségben áll. Délután az 1. és 2. század a falu északkeleti részét átkutatja. Az 1. század egy puskát és egy forgópisztolyt talál.

A fegyverek tulajdonosát letartóztatja és bekísérve, a 8. h.-h.-ezred parancsnokságának adja át.

Fejérváry József gyalogsági főhadnagy *Miloradowkából* jelenti, hogy a telefonvezetékek meg vannak rongálva, a községben és környékén azonban nyugalom van.

Jekaterinoslawban Mouillard Győző tábornok megszemléli a Górnai Institutban elhelyezett 6. századot és 2. géppuskásszázadot, a kis gyalogsági és a kozáklaktanyában elhelyezett vonatot, valamint a nagy gyalogsági laktanyát.

Május 31. A 8. honvédhuszárezred *Krinickiből* elvonul, a község biztosítása az I. félczredre hárul.

Juhász őrnagy szigorú készültséget rendel el és megteszi a védelemre való intézkedéseket.

Este 7 óra 30 perckor az I. félczred gyűlkezik és 8 órakor elindul *Romankowra*, ahol a „szabad kozákok“ ellenünk felkelést terveznek és 5 csendőrünket kivégeztek.

Báró Andreánszky zászlós *Jekaterinoslawból* 14 napi szabadságra elindul.

Június.

Június 1. Az I. félézred reggel 3 óra 45 perckor *Romankow* déli bejárata elé érkezik, elzárja a faluból kivezető utat és járőröket küld ki.

Reggel 8 órakor benyomul *Romankowba* és azt átkutatja.

Délután 1 órakor a századok a községházánál gyülekeznek, ahol az étkezés kiosztatik.

A századok az egész éjjel tartó folytonos mencteléstől fáradtak, miért is az I. század egy szakaszát főőrségül felállítva, két szakaszát pedig készültségbe helyezve, pihenőre térnek.

Az ezred minden állomáson szigorú készültségbe helyeztetett. Telefonjelentés szerint az 5. század felét a bolsevikiek *Miloradowkán* bekerítették és a századtól elvagták. *Fejérváry*

Menyhárt A. t-5m. felv.

Jekaterinoslaw. Páncélgépkocsink. 1918 május.

József gyalogsági főhadnagy segítséget kér. Szép, derült idő, délután többször rövid ideig tartó zápor.

Június 2. *Romankowon* az I. félézred összegyűjti a tegnapi elkobzott fegyvereket. Délután *Huszarow* nevű *romankowi* lakos házáat, ki a „szabad kozákok“ felkelésének szervezője, a 8. h.-h.-ezred fölégeti.

A *Krinickin* levő I. félézred *Kamienskoje* megszállására rendeltetett ki.

Az 5. századparancsnokság jelenti, hogy a *Heinrich Ferenc* hadnagy parancsnoksága alatt álló és bekerített félszázadát a bolsevikiek elfogták és állítólag lemészárolták.

Június 3. Az I. század reggel 7 óra 30 perckor *Krinickibe* indul és ide délután 2 óra 45 perckor érkezve, régi szállásait foglalja el.

Szánthó László őrnagy, ki a szabadságra induló *Juhász* őrnagy helyett az I. félézred parancsnokságát átvette, jelenti, hogy *Kamienskojéból* *Krinickire* érkezett.

Lipcsey Márton százados a rohamfélézredhez osztatott be.

Bauer Emil zászlós felváltja *Kleiner* zászlóst, az I. félézred segédtszjtjét.

A harczenkói vérfürdő.

Június 4. A mai napon ezredünk pótszázadától bevonultak a következő önkéntesek: *Békássy Endre* c.é. önkéntes c. őrmester, *Burger Sándor*, *Békássy László* c.é. önkéntes c. szakaszvezetők, *Ordódy Béla* c.é. önkéntes c. fizedes. Valamennyi ideiglenesen a *Jekaterinoslawban* levő 6. századhoz osztatott be szolgálattételre.

Az ezrednapló e napon feljegyzi, hogy: „az 5. század jelentése a május 30. és 31-iki harcokról mellékelve“. Ennek dacára ezen fontos okmány nincs meg. Valószínűleg az *Ukrajnából* való hazajövetel alkalmával elveszett. A történetekről ennek folytán csak az annak idején ott volt fisztek elbeszélése nyomán adhatunk számot.

Kölber Pál tart. főhadnagy előadása szerint a *Krinicki* és környékén végrehajtott lefegyverzési vállalatához a 8. h.-h.-ezred *Miloradowkán* levő részei szintén kirendeltettek.

Huszarow, a romankowi „szabad kozákok“ felkelésének szervezője. 1918 június.

Hogy *Miloradowka* helyőrség nélkül ne maradjon, az innen elmenteltek pótlására az ezredparancsnokság 5. századunkat *Fejérváry József* gyalogsági főhadnagy parancsnoksága alatt *Miloradowkára* rendelte. A századot itt május 29-én egy erősebb bolsevik banda megtámadta, melyet a század szétvert ugyan, azonban a szétszóródott banditák a környéken tovább garázdálkodtak. A századnak tilos volt *Miloradowkát* elhagynia, azonban engedve a lakosság könyörgésének, *Fejérváry József* főhadnagy *Heinrich Ferenc* hadnagy és *Erdős József* főzsrőrmester vezetésével 60 huszárt a bolsevikiek elriasztására kirendelt. *Heinrich Ferenc* hadnagy rövid keresés után ráakadt a bolsevikiekre, akik ekkor már kocsikon menekülőkben voltak. *Heinrich Ferenc* hadnagy osztagát szintén kocsikra ültetve, üldözőbe vette a banditákat és órákon át – falvakon keresztül – vágatva üldözte őket, miközben *Miloradowkától* messze eltávolodott. *Heinrich Ferenc* hadnagy az üldözés hevében ezt nem vette észre és csak akkor gondolt a visszavonulásra, amikor már esteledni kezdett. Visszafordultak, ám sajnos, már későn, mert alig érték el *Zalbachowkaja* falut, a hátukban elbújt banditák megszállották és elzárták a visszafelé

vezető utat és a haza igyekvőket puska- és géppuskatűzzel fogadták. *Heinrich Ferenc* hadnagy felvette a harcot és rövid ideig viszonzva a tüzet, embereit rohamra vezette, azonban a túlerőben levő banditák, valamint a két oldalazóan felállított géppuskatűzben már itt erős veszteséget szenvedve, kénytelen volt visszavonulni. *Heinrich* hadnagy maga is súlyosan megsebesült, mire embereivel a *Harczenko* majorba húzódott vissza és egy pajtában eláncolta magát. Közben teljesen besötétedett, a banditák azonban nem támadtak. Érthetetlenül, *Heinrich Ferenc* hadnagy nem használta ki ezt a kedvező alkalmat a menekülésre, hanem a majorban maradva, csak két huszárt indított el *Miloradowkára* segítséget kérni. A két huszár ide reggel meg is érkezett, azonban már későn, mert hajnalban a bolsevikiek ismét megtámadták *Heinrich* hadnagy különítményét. Szerencsétlen bajtársaink, amíg csak föltényükben tartott, védték magukat, ennek elfogytával pedig szuronnyal védekeztek, azonban a túlerő legyőzte őket és a győztes banditák mind egy szálig lemészárolták. *Heinrich Ferenc* hadnagy, *Erdős József* főzsrőrmester és 58 huszár lelte itt hősi, de szörnyű halálát, mert mindazok, kik az ádáz harcban el nem estek, vadállati kegyetlenséggel agyonverettek.

Június 5. Feljegyzésre méltó esemény nem fordult elő. Derült, enyhe idő, délután eső.

Június 6. A gyalogsági ágyúosztag az I. félczred megerősítésére *Jekaterinoslawból* útbaindul *Krinickibe*.

Június 7. *Jekaterinoslawban* a városparancsnoksággal eddig megbízott 23. lovasdandárparancsnokság *Nikopolba* költözik. A városparancsnokságot *Jekaterinoslawban* ideiglenesen *Roskoványi Dezső* ezredes veszi át.

Június 8. A kint levő századok jelentése szerint mindenütt teljes nyugalom van. A városparancsnokságot *Jekaterinoslawban* *Löderer* tábornok átveszi.

Június 9. Vasárnap. Délelőtt katolikus és református istentisztelet. *Báró Lévy Ferenc* tart. hadnagy tanulmányi szabadságáról bevonul.

Június 10. *Mike Miklós* hadnagy gt. bevonult és szolgálattételre a gazdasági hivatalhoz nyert beosztást. Délután 4 órakor a szálláskörletünket képező laktanya egyik épülete kigyullad. A *jekaterinoslawi* tűzoltóságnak sikerül másfélórai munka után a tüzet eloltani.

Június 11. *Jeszenszky Imre* főhadnagy, ki már több mint egy éve a repülőknél teljesített szolgálatot, bevonul ezredünkhöz. A 6. század hadosztályparancsra este 7 órakor vasúton *Bozedarowkára* útbaindul.

A kikülönített századok egybehangzó jelentése szerint a környéken rend és nyugalom van.

Június 12. Tekintettel arra, hogy a kirendelt lovatóbizottságok a lószükségletet vásárlás útján biztosítani nem tudják, hadosztályparancsnokságunk elrendeli a lórekvirálást.

Június 13. Az ezred a tegnapi hadosztályrendeletre egy lórekviráló bizottságot jelöl ki. Ennek tagjai: *Chernel Gusztáv* százados és *Mike Miklós* hadnagy gt., valamint megfelelő számú legénység. *Jekaterinoslawban* a lakosság között a bűnesetek száma napról napra szaporodik. A polgári hatóságok nem mernek vagy nem akarnak szigorú ítéletet hozni, miért is a városparancsnokság bizonyos esetekre, mint gyilkosság, rablás, gyújtogatás és a megszálló csapatok ellen tervezett vagy végrehajtott minden merényletre elrendeli a katonai bíróságot.

Ezen rendelet a lakosságnak plakátokon hozatik tudomására.

Június 14. *Zuna Veno* őrnagy a tájékoztatótanfolyamról bevonul. *Roskoványi Dezső* ezredes az I. és II. félczredparancsnokságnál irodaszemlét tart.

Június 15. A hadosztály- és városparancsnokság autóinak őrzetere ezredünk *Jekaterinoslawban* és *Krinickiben* őrségeket állít fel.

Az 1. század reggel 3 órakor a *Krinickitől* 6 km.-re

békási *Békássy Endre* tart. alhadnagy.
1917 október 15-én vonult be a pótszázadhoz. 1918 június 1-én ment ki az ezredhez Ukrajnába. 1918 október 1-én alhadnaggyá lépett elő.

Burger S. t. zászlós felv.
Topits József és *Burger Sándor*
tart. zászlósok.

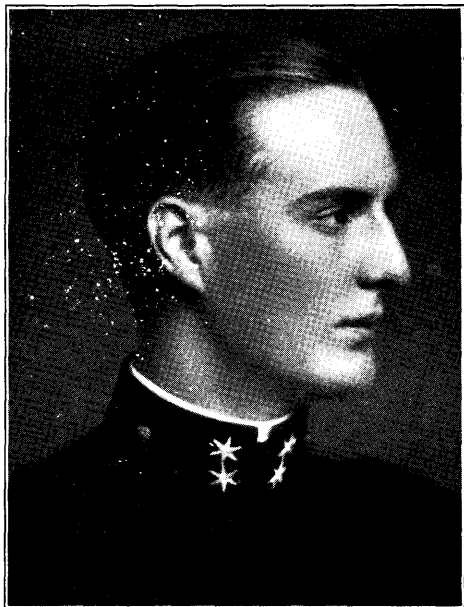
északra fekvő *Hinskoje* falut átkutatja. Eredmény egy vadászfegyver. Dél előtt 11 óra 30 perckor *Krinickibe* bevonul.

Június 16. A 3. század *Miloradowkára* az ottlevő 5. század megerősítésére kirendeltetik. *Békássy Endre* c.é. önkéntes-örmmester a 3. századhoz helyeztetik át, az újonnan bevonult *Lejtényi Cedeon* főhadnagy pedig a II. félvezredtörzshöz osztatik be.

Büntetőexpedíció a harczenkői vérfürdőért.

(Lásd a 61. sz. vázlatot.)

Június 17. *Paulheim Elek* hadnagy kórházból bevonult. *Éder Rezső* ezredes az ezredhez beosztatott, átveszi az I. félvezred parancsnokságát.

ördödi és alsólieszkői *Ordódy Béla* t. zászlós.
Képméretei: bronz vitézségi érem, Károly-csapatkereszt.
1917 májusban vonult be a pótszázadhoz és 1918 december
1-ig teljesített katonai szolgálatot. A harcúterén az I. ezrednél
volt Ukrajnában s résztvett az ottani büntető-expedícióban,
mely *Heinrich* hadnagy meggyilkolása miatt indult meg.

A május 30-án, illetve 31-én a bolsevikiek által elfogott és lemészárolt fél 5. századunk megbosszulására hadosztályparancsnokságunk Op. 814/1918. számú rendelettel *Zuna Veno* őrnagy vezetése alatt egy expedíciót rendel ki. *Zuna Veno* őrnagy eredetben meglevő jelentése szerint: „a mai napon este 6 órakor a kirendelt század- és százaspáncsnokokkal a kapott feladat megbeszéltetett. A tisztgyűlés után a hadosztályparancsnokság által a félvezredhez kirendelt bizalmiférfikkal: *Rjetko* orosz százados és *Tremmel Christian* werchednieprowski földbirtokossal az expedíció célja, a végrehajtásra vonatkozó elhatározások a hadosztályparancsnokság rendelkezési értelmében megtárgyalattak.“

Június 18. „Éjfél után 1 órakor a 3. századdal és 8 géppuskával megerősített II. félvezred“ — jelenti továbbá *Zuna Veno* őrnagy — „két oszlopban, biztosított menetben *Miloradowkáról* a *Ml. Sofiewka* irányában előnyomult. Mivel *Iwanowka* község *Ml. Sofiewkával* összefügg s a terep szerint *Udacznajával* együttesen vonható legcélszerűbben záró kordon alá, a három község átkutatása egyben

förtént. A félvezred az akció megkezdése előtt három részben, három irányban küldetett ki s mikor az elzárás folyamatban volt, *Udacznaja* községből a félvezred több lövést kapott. Bevonuló századaim *Iwanowka*, *Ml. Sofiewka* és *Udacznaja* község lakosságát a három falu közepére hajtották. A huszárjaink legyilkolásában résztvett és ismert bolsevikiek letartóztatottak, mely után a hadosztály bizalmi emberei által tegnapi megbeszélés alapján összcállított beszéd a lakosságnak felolvastatott, a rögtönítélő bíraskodás kihirdettetett és plakátokon is kiragasztatott. Mindezek után pedig megtartott rögtönítélő bíraskodás ítélete alapján gyujtogatás, rablás, gyilkosság és huszárjaink lemészárlásában való részvétel miatt a helyszínén 16 bolsevikit tettes agyonlövetett. A félvezred *Ml. Sofiewkán* beszállásolt és táboriörsökkel biztosította magát.“

Június 19. „Hajnali 2 óra 30 perckor a II. félvezred *Gulaj Poléra* menetel. Ide megérkezve, a falu körülvéteftik és a lakosság hasonlóan, mint tegnap, a falu főterére tereltetik össze. Itt a falu starostája (bírája) nevezte meg azokat, akik huszárjaink lemészárlásában részt-

vettek. Ez alapon 9 gonosztevő kivégeztetett. Az egyik bűnös házában elrejtve, két megölt huszár igazolványa is megtaláltatott.

„*Gulajpolei* ismert és megbízható egyének jelentései szerint a közeli *Bladagotnaja* és *Zalbahowkaja* községekben újabb bolsevik bandák szervezkednek. Mivel az előírt program gyorsabban elvégeztetett, elhatároztatott ezen két község átkutatása. Délelőtt 11 órakor *Bladagotniján* 6 bolsevik fogatott el és végeztetett ki.

„*Tremmel Christian* földbirtokos ideggyengeségben megbetegedvén, *Werchednieprowskba* elutazott.

„Délután 5 óra 30 perckor a II. félezred *Zalbahowkájára* mentel. Itt a lakosság a *Harczenko*-féle major udvarára gyűjtetett össze, ugyanazon helyen, ahol május 30-án huszárjaink felkoncoltattak. A lakossághoz intézett beszéd után megjejtetett a vizsgálat, melynek alapján 16 bolsevik került kézre, közöttük az a hóhér is, ki huszárjainkat karddal vagdalta agyon és ezzel, mint hőstettel, dicselkedett. Ez a rögtönbíráskodás eredménye alapján elkövetett borzalmas kivégzés színhelyén felakasztatott, a többi pedig agyonlővetett.

Június 20. „A II. félezred *Zalbahowkáján* éjjelzett és délután 5 órakor visszatért *Miloradowkára*. Útközben elfogtak egy bolsevikit, aki a vidék német telepeseit állandóan rettegesben tartotta. Ez *Miloradowkán* lővetett agyon.

Június 21. *Dr. Pogány Kálmán* tart. segédorvos tart. főorvossá lépett elő. A II. félezred *Miloradowkán* pihenőt tart.

Június 22. *Jekaterinoslawban* a XII. hadtest parancsnoka a 24. vadászszázalaj és a tüzérség felcst szemlét tart.

„A II. félezred e napon éjfél után 1 óra 45 perckor az 5. századdal és két géppuskával *Ljubimowka* falut kutatta át, a 3. század ugyanekkor körül fogja *Miloradowkát* és minden házat újból átkutat. Előbbi helyen a starosta beszoigáltat két fegyvert, valamint vallomása alapján elfogatik gyujtogatás, rablás és gyilkosság gyanuja miatt 7 ember. Mindkét helyen rend van.

Június 23. A büntetőexpedíció befejeztetvén, a 3. század bevonul állomáshelyére, *Diewtadowoba*, a különítményhez beosztott 24-es vadászok (1 fiszt, 41 vadász) a hadosztály Op. 804/1. számú rendeletére *Jekaterinoslawba* térnek vissza.

„Az összes kivégzettek ingóságai“ — jelenti *Zuna Veno* őrnagy — „egy külön erre a célra kirendelt járőrrel elkoosztattak, házaik a hadosztályparancs értelmében felgyujtattak.“

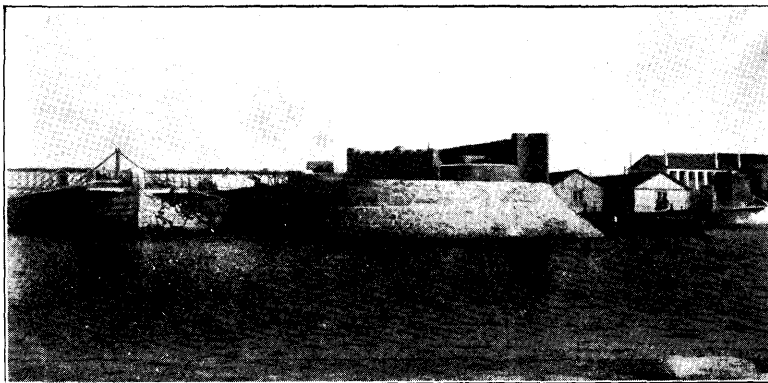
„Hírek szerint *Samsowa* város környékén a vetésckben fegyverek és géppuskák vannak elrejtve. Ugyanítt, valamint *Sofiewkán* és *Smolenskáján* a *wladimirowkai* harcokban résztvett bolsevista bandák ismét gyülekeznek.“

„A vállalkozás sikerében sok érdeme van *Rjetko* orosz századosnak, aki erélyes és minden részében mellettünk és a közrend mellett megnyilatkozó eljárásával az expedíció munkáját elősegítette és hathatósan támogatta. Hasonlóan ki kell emelni az ezredtől *Fejérváry József* főhadnagy, *Walter József* e.é. önkéntes-örmester (5. század), a vadászoktól pedig

békási Békássy László dr. tart. hadnagy.

1917 október 15-én vonult be a pétszázadhoz. 1918 június 1-én ment ki az ezredhez Ukrajnába. 1918 október 1-én alhadnaggyá lépett elő.

A Dnyeper folyam erődje Jekaterinoslawban, melynek őrségét e hóban az 1. honvédduszárezred adta. 1918 június.

Rösler János hadnagy, Heinrich Viktor zászlós és Józsa Dénes c.é. önkéntes-örmmester, valamint a beosztott 24-es vadászosztag működését.“

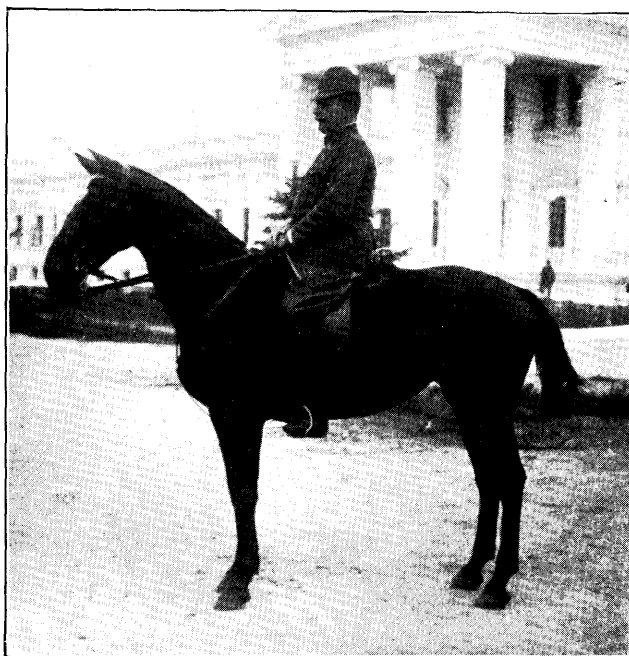
„Buczok Makarin ukrán milicbeli katona Werchednieprowskából, ki a bolsevik bandák elfogásában és kinyomozásában kiváló szolgálatokat tett — külön jutalomdíjra ajánltatik.“

„Andrej Mirosenko és Afanasi Macsenko Ljubomirowkából, kik annak idején Wladimirowkán a bandaharcban résztvettek, — vett jelentés szerint — sebesülten valamely jekaterinoslawi kórházban vannak ápolás alatt. Erről Buczok Makarin, Ivan Koczanka és Natalic Krivorota Gulaj Poleról tanuskodnak.“

„Kiss Gyula magyar hadifogoly, ki az expedíció alatt elfogatott, a hadifogolygyűjtő-állomásnak adatott át.“

„Annak jeléül, hogy az expedíció az egész környék részére elrettentő például szolgált és hogy a közrend helyreállításához hozzájárult — jelenthetem — hogy nemcsak az egyes községek maguk bejelentik, sőt elfogják a menekülő bolsevikket, hanem a földbirtokosok máris jelentik, hogy az eddig dolgozni nem akaró és a nagy bolsevik csapatra váró munkások most egymásután jelentkeznek munkára. Ennek dacára azonban biztos jelentések szerint antant-ügynökök a mellett agítálnak, hogy a lakosság ne dolgozzon, hogy így az aratás ne sikerüljön és kiéheztetve a magyaroszlák és német csapatokat, azok kénytelenek legyenek Ukrajnátkiüríteni.“

Heinrich Ferenc hadnagy, Erdős József törzsörmmester és 60. derék altisztünk és huszárunk borzalmas halála megbosszultatott ugyan, de sajnos, jóvátehető nem volt. A gyilkosok nagy része — főleg a felbujtók, a bolsevista recept szerint — természetesen idejkorán kerekeltoldott és kivonta magát az igazságszolgáltatás sujtó keze alól és más vidéken folytatta nemcsak a megszálló csapatok, de a fennálló világrend ellen irányuló véres és féktelen izgatását. Itthon pedig özvegyek és árvák, kétségbeesett szü-

chemelházi Chernel Gusztáv ménescari százados. Mint osztályparancsnok volt az ezrednél Ukrajnában szolgálattételre beosztva.

Az ezred tisztikara lóháton Jekaterinoslawban. 1918 június. *Menyhárt A. 1.őrn. felv.*

lők siratják borzalmas kegyetlenséggel meggyilkolt kedveseiket. Bízunk az isteni örök igazságban, mely bizonyára utólérte és méltó büntetéssel sújtotta a gonosztevőket.

Június 24. Budapestről 240 fő pótlás érkezik. Köztük 7 önkéntes.

A nap folyamán felsőbb rendeletre az ezredtörzs, műszaki század és a géppuskásszázadok *Jekaterinoslawban* visszamaradt részei, továbbá a gazdasági hivatal a *Feodoriska* kaszárnyából a *Giorny* Institutba (Erdészeti Akadémia) költöznek át.

Június 25. A tegnap érkezett pótlás clostása. *Kvacskay Károly* hadnagy és báró *Podmaniczky István* zászlós szabadságról, — *Skublics László* zászlós a repülőtanfolyamról bevonulnak.

Az 1. század reggel 4 órakor a *Krinickitől* 8 km.-re délre fekvő *Panow major* átkutatása és a birtokos visszahelyezése végett elindul.

Fegyvert sem a majorban, sem a közelben levő tanyákon nem talál és miután a birtokost jogaiba visszahelyezte, valamint 10 mázsa búzát harácsoltt, délelőtt 10 órakor visszatér *Krinickibe*.

Kükemezey Árpád főhadnagy a műszaki század altisztjével *Jekaterinoslawban*. 1918 június. *Menyhárt A. 1.őrn. felv.*

Június 26. *Zuna Veno* őrnagy a hadseregfőparancsnokság rendeletével áthelyeztetik a 11. honvédelovashadosztályhoz és útbaindul.

Báró Lévy Ferenc hadnagyot *Roskoványi Dezső* ezredes az 1. századtól a tegnap érkezett pótlásból alakult 7. századhoz helyezi át és megbízza a század parancsnokságával.

Kükemezey Árpád főhadnagy szabadságra megy.

Június 27. *Horváth Antal* főhadnagy a belgrádi hadiiskolás tanfolyamról bevonult és az ezredtörzshöz osztatott be. *Szánthó László* őrnagy és *dr. Pogány Kálmán* főorvos szabadságra mennek. Utóbbi helyettesítésére *dr. Hetényi* segédorvos az ezredhez bevonul.

Június 28. A gyalogsági ágyúosztag az 1. géppuskásszázad parancsnoksága alá helyeztetett.

Június 29. A 24-én érkezett pótlással bevonult önkénteseket *Roskoványi Dezső* ezredes a következőképen osztja el:

Kauszer Tibor az 1., — *Mandel Jenő* a 2., — *Neogrády László* a 3., — *Hahn Miklós* az 5. — és *Horváth Lajos* a 6. századhoz.

Az újonnan sorozott lovakból a századok a következőképen fognak részesedni: az 1. század 3, — a 2. század 2, — a 3. század 2, — az 5. század 2 és a 6. század 4 lovat kap.

Június 30. A századok jelentései szerint a helyzet mindenütt változatlanul nyugodt.

Chernel Gusztáv százados a lórekvirálókülönítménnyel elindul *Alexandrijába*.

Horváth Antal főhadnagy a hadosztályparancsnoksághoz vezényeltetett a hírszerzőszolgálat vezetésének ellátására.

Mandl Jenő János tartalékos zászlós.

Július.

Július 1. Helyzet változatlanul nyugodt.

Landauer Ede zászlós szabadságáról bevonul.

A hadseregfőparancsnokság ma kézhezvett Pres. 33.746. számú rendeletével a kikötés és gúzsbakötésre vonatkozó régebbi rendelkezés teljes egészében újból életbelép.

Július 2. *Hanusz László* százados *Nikopolból* a 23. honvédelovasdandárparancsnokságtól bevonul és átveszi az 5. század parancsnokságát.

A lóavató-, illetve rekvirálóbizottságtól *Chernel Gusztáv* százados bevonul és átveszi a 7. század parancsnokságát, egyben megbízatik a II. félezredparancsnokság ideiglenes vezetésével.

Báró Andreánszky zászlós szabadságáról visszaérkezik.

Július 3. A legénység szabadságolását, valamint *Ukrajnában* való utazásoknál külön utazási átalány felszámítását hadosztályparancsnoksági rendelet szabályozza.

Július 4. Az I. félezredparancsnokság jelentése szerint az általa megszállva tartott körletben mindenütt nyugalom van.

Reggel 4 órakor az 1. század 40 előfogaton elindul a *Krinickitől* nyugatra fekvő majorek átkutatása és gabonaharácsolás végett. *Iwanowka* falu és környékén 3, — *Kraszna Iwanowka* mellett 2 majort átkutatnak, valamint átkutatják *Iwancsenko* majort. Fegyvert nem találnak és összesen 300 pud gabonaneműt harácsolva térnek vissza.

Ferenczy Ferenc tart. főhadnagy háromhavi tanulmányi szabadságáról visszaérkezik.

Ezredünk hadosztályrendeletre új csoportosítást vesz fel. Az erre nézve kiadott ezredintézkedések itt következnek:

„Tábori posta 633. 1918 július hó 4-én.

Az ezred folyó hó 5-én és 6-án förtendő összpontosítása következő módon förténik, illetve hajtandó végre:

I. szállítmány. Szállítmányparancsnok: *Huszthy Imre* főhadnagy, gt.

1. Gazdasági hivatal indul folyó hó 5-én reggel 5 órakor. *Jekaterinoslaw* állomáson rendelkezésre áll 1 tiszti, 17 csukott és 4 nyitott kocsi.

2. Az ezredvonat indul folyó hó 5-én, amikor *Jekaterinoslaw* állomáson reggel 5 órakor rendelkezésre áll 8 csukott és 7 nyitott kocsi.

3. Műszaki század indul ugyanakkor és rendelkezésére áll 10 csukott és 4 nyitott kocsi.

Kirakodás *Bozedarowka* állomáson.

II. szállítmány. Szállítmányparancsnok: *Topits Alajos* főhadnagy. Indul folyó hó 6-án reggel 5 órakor *Jekaterinoslaw* állomásról.

4. Ezredtörzs. Rendelkezésre áll 1 tiszti, 12 csukott és 2 nyitott kocsi. Kirakodás *Bozedarowka* állomáson.

5. Távírószakasz. Rendelkezésre áll 2 csukott és 1 nyitott kocsi. Kirakodás *Bozedarowka* állomáson.

6. 7. század. Rendelkezésre áll 8 csukott és 1 nyitott kocsi. Kirakodás *Kolacsowszkoje* állomáson.

7. Fél 1. géppuskásszázad és 2. géppuskásszázad fele. Rendelkezésre áll 7 csukott és 2 nyitott kocsi. Kirakodás az 1. géppuskásszázad részére *Bozedarowkán*, a fél 2. géppuskásszázad részére *Kolacsowszkoje* állomáson.

8. Gyalogsági ágyúosztág. Rendelkezésre áll 2 csukott kocsi. Kirakodás *Bozedarowka* állomáson.

9. 5. század indul folyó hó 6-án délután 5 órakor *Miloradowka* állomásról. Rendelkezésre áll 8 csukott és 1 nyitott kocsi. Kirakodás *Kolacsowszkoje* állomáson.

10. Fél 2. géppuskásszázad berakodik *Miloradowka* állomáson. Rendelkezésre áll 7 csukott és 1 nyitott kocsi. Kirakodik *Kolacsowszkoje* állomáson.

11. 13. üteg indul folyó hó 6-án *Jekaterinoslaw* állomásról. Rendelkezésre áll 5 csukott és 2 nyitott kocsi. Kirakodás *Kolacsowszkoje* állomáson.

III. szállítmány.

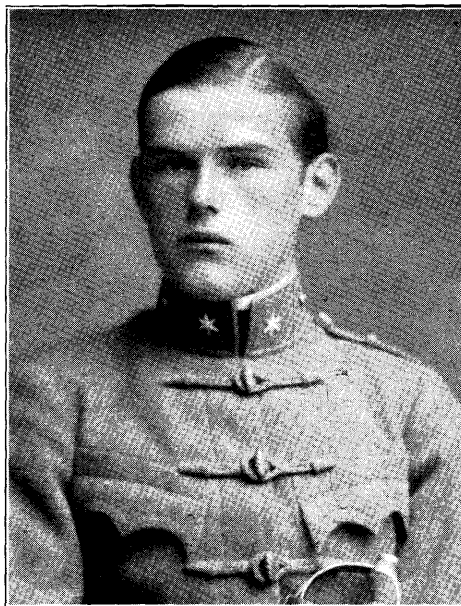
12. Fél 1. géppuskásszázad. Indul folyó hó 7-én délelőtt 5 órakor *Diewtadowo* állomásról. Rendelkezésre áll 4 csukott és 1 nyitott kocsi. Kirakodás *Bozedarowka* állomáson.

A helyességért:

ifj. *Topits Alajos* főhadnagy s. k., ezredsegédtiszt.

Július 5. A tegnap kiadott rendelkezés szerint a műszaki század, gazdasági hivatal és vonat *Bozedarowkára* útbaindul.

Július 6. Reggel 5 órakor az ezred *Jekaterinoslawban* állomásozó részeci berakodnak és délután 1 órakor elindulnak. Érkezés *Bozedarowkára* este 7 órakor. — *Roskoványi Dezső* ezredes egyelőre *Jekaterinoslawban* marad és holnap *Krinickibe* fog utazni, hogy az ott tervezett portyázást végrchajtsa.

Kauser Tibor tartalékos zászlós.

Bevonult 1917 október 15-én. 1918 júniustól november közepéig volt az ezrednél Ukrajnában.

Roskoványi Dezső s. k., ezredes.

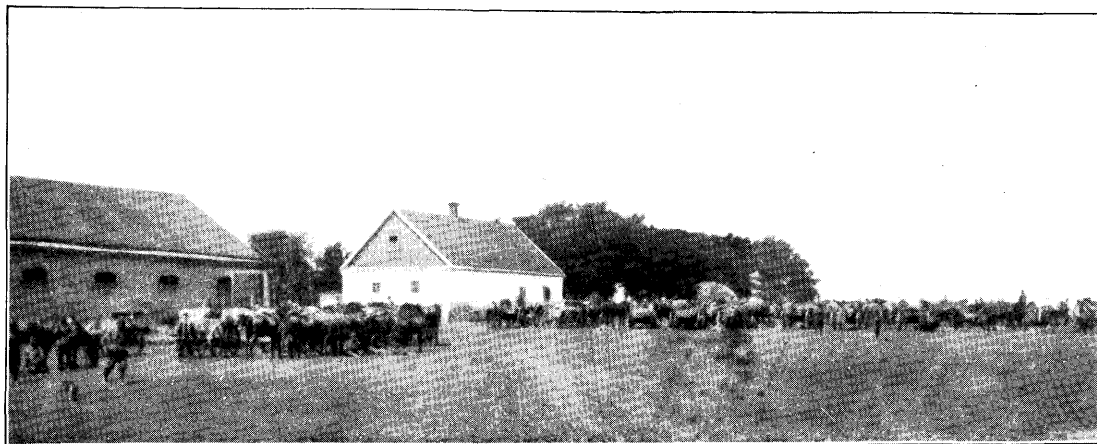

Burger S. t. zászlós felv.
Ferbach Bálint tart. zászlós jobbról és Szomjas József
tart. hadnagy balról.

Sebestény Miklós főhadnagy, Hetényi dr. segédorvos és Tschernitza Cirigor volt 13. orosz huszárezredbeli hadnagy kíséretében — Jekaterinoslawból Krinickibe elindul és oda Zaposzeig vasúton, onnan kocsin utazva, délután 1 órakor érkeznek meg. Az ezredparancsnok utazásának célja a hadosztályparancsnokság által Op. 940/II. szám alatt a Krinickitől délre fekvő területen elrendelt büntető- és rekvirálóvállalkozás végrehajtása.

A krinickii büntetőexpedíció.

Július 8. Roskoványi Dezső ezredes a 6. századot két géppuskával az ottlevő crők megerősítésére előfogatokon Krinickibe rendeli. Krinickiben ugyanis sok élelmiszer és lőszer van felhalmozva, melynek őriztetére a vállalkozásban résztvevő osztagok gyengítése nélkül fél

A malomichailowkai major 1918 július 11-én.

Burger S. t. zászlós felv.

Hadosztályintézkedésre lovaink czentül csak 3 kg. zabot kapnak.

Az 1. század naplója feljegyzi, hogy a századszabók harácsolt vászonból a legénység részére fehérneműt varnak. Egy készlet átlag 12 koronába kerül.

Július 7. Vasárnap. Az ezred helyezte ma a következő:

Krinickiben az I. félezredparancsnokság: 1. és 2. század, az 1. géppuskásszázadtól négy puska és egyharmad üteg (2 ágyú).

Kolacsowszkójében a II. félezredparancsnokság: 5. és 7. század, 2. géppuskásszázadtól négy géppuska és egyharmad üteg (2 ágyú).

Bozedarowkában: ezredtörzs, gazdasági hivatal, vonat, 6. század, az 1. géppuskásszázadtól 6 géppuska, a 2. géppuskásszázadtól 5 géppuska, műszaki század és távirószakasz.

Diewtadowoban: 3. század és a 2. géppuskásszázadtól 4 géppuska.

Reggel 8 óra 30 perckor Roskoványi Dezső ezredes, ezredparancsnok — Kovács

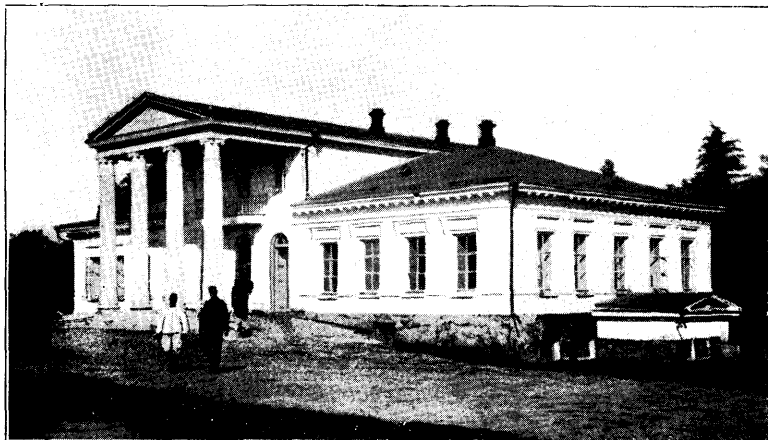
századnál föbb vissza nem hagyható. Miután egy régebbi hadosztályrendelkezés szerint legkevesebb csak egy századnyi erő különíthető ki magában, az ezredparancsnokság a hadosztályparancsnokságtól telefonon erősítést kér, mert a többnapos expedíció alatt a felelősséget nem vállalhatja. A kérelemre válasz nem érkezik, miért is *Roskoványi Dezső* ezredes úgy határoz, hogy a föbb falu ellen végrehajtandó vállalkozást napokra osztja fel és mindennap egész csapatával *Krinickire* tér vissza, ahol a készletek őrzetére csak negyven huszár és tizenkét csendőr marad.

A Berezowatkán halálraitelt tizenhat bolszeviki. 1918 július 9.

Július 9. Állandó derült, meleg idő. Az ezredsegédfiszti tizedőket *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy veszi át.

Az ezrednapló a „*krinickii csoport*“ ötnapos működését illetőleg a „*beragasztottnak*“ jelzett részletes jelentésre hivatkozik. Sajnos, ez hiányzik, így mellőznünk kell a valószínűleg igen érdekes vállalkozás részleteit és csak az 1. század naplójára támaszkodhatunk. E szerint *Roskoványi Dezső* és *Éder* ezredes parancsnoksága alatt az 1., 2., 6. század és az 1. géppuskás század kocsikon a beosztott tüzérseggel reggel 3 órakor elindul *Berezowatkára*. Az 1. század elővéd. Elérve a falut, az úttól jobbra az 1., balra a 2. század rajvonalba fejlődik, 6. század a közepén tartalék. A tüzérség két magasan időzített jelző-srapnellt lő a falura, azután bemegy a 6. század egy járőre és felszólítja a lakosságot, hogy fél óra alatt minden fegyvert a fötérre hordjon össze. A fél óra leteltével a századok benyomulnak a faluba, ahol a fötérre mindössze egy gépfegyvert adott át a lakosság. A századok átkutatják a falut és összeszedik a gyanús embereket, kiket az orosz paplakban levő ezredparancsnoksághoz kísérnek. Ezek

Menyhárt A. t. örm. felv.

A bozedarowkai Kuzmicki-kastély. 1918 július.

közül kézrekerül az az ember is, aki ugyan nekünk végzett kémiszolgálatot, azonban tanuvalomás szerint résztvett *Heinrich Ferenc* tart. hadnagy csapatának lemezárulásában.

Miután az elfogott tizenhat egyénről megállapítatott, hogy veszedelmes bolszevikk és föbbrendbeli rablás és gyilkosságban részesek, délután kivégeztettek.

A csapatok este *Krinickibe* visszatértek.

„A vállalkozásban részt nem vett alosztályoknál — írja az ezrednapló — semmi nevezetes esemény nem fordult elő. Feladatuk a következő volt:

Műszaki század és fél 1. géppuskásszázad, vasútbiztosítás *Wierchowecwotól Diewtadowoig* bezárólag. Törzsállomás: *Bozedarowkán*.

3. század és fél 2. géppuskásszázad, vasútbiztosítás *Diewtadowotól Dolynicawoig* bezárólag. Törzsállomás: *Diewtadowon*.

II. félezred (5., 7. század, fél 2. géppuskásszázad), vasútbiztosítás a *kolacsowszkoje=piatichatkai* vonalon. Állomáshely: *Kolacsowszkoje*.

A II. félezredtörzs az 5. századdal és 2 géppuskával *Wiesilaja Teryben, Korin* orosz tábornok kastélyában van elszállásolva.“

Burger S. t. zászlós felv.

A Malo-Michajlowkán elfogott banditák. 1918 július 11.

lakosságnak a termés begyűjtésétől való tartózkodása idéztné elő.

A gazdasági érdekeknek minél behatóbb szolgálatát célozzák az *ukrajnai* közigazgatási kerületeknek gazdasági kerületekre és gazdasági járásokra való beosztása is.

Ezredünket közvetlenül érdeklő kerületek:

a *jekaterinoslawi* gazdasági kerület (parancsnok *Jármy Elemér* ezredes), amelybe a *krimickii* gazdasági járás tartozik. Ez utóbbinak parancsnoka I. félezredparancsnokságunk;

a *werchednieprowski* gazdasági kerület, melybe a *Roskoványi Dezső* ezredes parancsnoksága alatt álló *bozedarowkai* gazdasági járás és a II. félezredparancsnokságunk alá tartozó *kolacsowszkojei* gazdasági járás tartoznak.

A gazdasági kerületi és járási központoknak egyelőre leginkább csak információs feladatai vannak. Az összes jelentések, információk, statisztikai adatok azonban nem a kerületi központokhoz, hanem szolgálati úton a hadosztályparancsnoksághoz küldendők.

A kerületi gazdasági központ működéséből eddig még semmi sem volt tapasztalható.“

Július 10. Pihenő.

Július 11. Az I. félezred (1., 2. és 6. század, 1. géppuskásszázad, füzérség) reggel 5 órakor megindulnak *Akimowka* és *Malo-Michajlow* falu átkutatására. A vállalkozást *Tschernitza Grigor* ukrán tiszt irányítja. Ennek bemondása alapján elfogott *Malo-Michajlow=*

A magasabb parancsnokságoktól jövő rendeletek alapján a hadosztályunk által *Ukrajnában* teljesítendő szolgálatokat illetőleg az ezrednapló a következőket jegyezte fel:

„A csapatok ittlétének és működésének kettős célja van:

1. rendet, nyugalmat, biztonságot teremteni;

2. ha ez el van érve, a mezőgazdasági munkálatokat lehetővé tenni és a központri hatalmak részére minél nagyobb mennyiségű gabonát és nyersanyagot szerezni és az anyaországba visszaszállítani.

Az előbbi, vagyis katonai célt szolgálják a büntető- és lefegyverző-vállalkozások olyan vidékek és falvak ellen, amelyekben nyugtalanság vagy rendzavarás fordul elő, ahol veszélyes bolszeviki rablóbandák szervezkedése észlelhető; a második — a gazdasági — cél pedig a katonai erővel végrehajtott rekvirálások által érteik el.

A büntető- és lefegyverző-vállalkozásokkal mindenkor kapcsolatos az olyan egyének kivétele, kik a községbeliek vallomása szerint rablásban, gyújtogatásban, gyilkosságban részesek, avagy csapataink ellen elkövetett merényletekben bűnösök. Ezek felett rendszerint az expedicióból szervezett rögtönítélő bíróság ítélkezik.

A rekvirálás az aratást megelőző mostani időben igen nehezen megy és túlszigorúan már csak azért sem vihető keresztül, mert ezáltal a

kán 20 bandita és a tanító. Utóbbi csapataink ellen támadást készített elő, miért is felakasztott; az elfogottak közül 5 fő, kik *Tschernitza Grigor* nagybátyját megölték és majorját kirabolták, agyonlővetett.

Július 12. Pihenő.

Július 13. Az 1. századtól *Fernbach Bálint* zászlós egy szakasszal gabonaszállítmányt kísér. *Kölber Pál* főhadnagy szabadságra utazik, a századparancsnokságot *Ferenczy Ferenc* hadnagy veszi át.

Július 14. Vasárnap. A félczred részére a század 8 szckér szénát ad át.

Menyhárt A. L. őrn. felv.

Aratás Ukrajnában. Előtérben: *Roskoványi* ezredes, vele szemben *Thúry* főhadnagy.

Július 15. Gabonaszállítás *Bozedarowka* állomásra. *Holop Imre* fiszthelyettes az 1. századtól szabadságra megy.

Július 16. Borús, hűvös, esős idő.

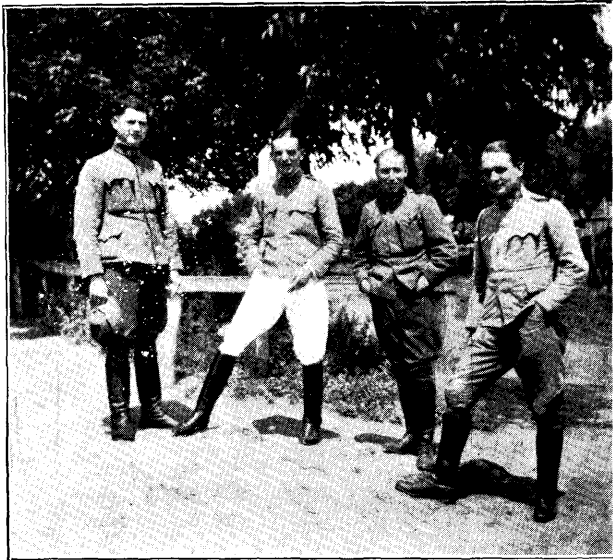
A 6. század *Roskoványi Dezső* ezredes vezetésével rekvirált előfogatokon *Krinickiből Bozedarowkára* utazik. Megérkezés után az ezredparancsnok a *bozedarowkai* szállásokat és a gazdasági hivatalt meg szemléli. A 6. század és műszaki század a vasútállomáson és a községben, fél 1. géppuskásszázad *Bozedarowka—Wiesielaja* mellett egy német majorban, ezredtörzs pedig a községben levő *Kuzmicki-kastélyban* van elhelyezve. Elhelyezés mindenütt megfelelő, emberek és lovak ellátása igen jó.

Július 17. Derült, de hűvös idő.

Aratást a vidéken megkezdették. A hadseregparancsnokság rendelkezése szerint a megszálló csapatoknak kötelessége a sabotage-t megakadályozni, valamint az aratási és ceséplési munkálatoknál lehetőleg segédkezni. *Bozedarowkán* a nagyrészt aratógépekkel végzett aratásban a 6. század, műszaki század és fél 1. géppuskásszázad eredményesen segédkeznek. *Diewtadowon* a 3. század, *Kolacsowszkojen* pedig az 5. és 7. század hasonló módon dolgoznak. A munkálatok mellett állandóan ügyelni kell arra, hogy a katonai készség hátrányt ne szenvedjen. Sabotage scholsem fordul elő. *Landauer Ede* zászlós az 1. századtól az I. félczredtörzshöz vezényeltetett.

Július 18. Semmi különös esemény. Szép, derült, meleg idő. A gazdasági munkák mindenütt serényen folynak. Ennél katonai segítségre ezen a vidéken tulajdonképen szükség nincs és az csak arra jó, hogy a munkásoknak konkurrenciát csinálva, azokat méltányos bérért munkára serkentse.

Július 19. *Éder Rezső* ezredest, az I. félezred parancsnokát a hadosztályparancsnokság gáztanfolyamra vezényeli. A félezred parancsnokságát visszatérteig *Polónyi Gyula* tart. főhadnagy veszi át. *Topits Alajos* főhadnagyot — II. ezredsegédtisztet — az ezredparancsnokság *Hanusz László* tart. százados szabadsága tartamára az 5. század ideiglenes vezetésével bízza meg. Az aratási munkálatok fennakadás nélkül folynak. Hadosztályparancsnokságunk értesítése szerint vasutassztrájkra van kilátás. A sztrájk névleges oka gazdasági, azonban tulajdonképen a gabonaszállítás megakadályozását célozza.

Burger S t. zászlós felv.

A krínickii fiztői étkezde előtt 1918-ban. *Szomjas J.* tart. zászlós, *Kiss M.* főhadnagy, *Landauer E.* és *Fernbach B.* tart. zászlósok.

Július 20. A hadosztályparancsnokság ma éjjel a feladás után csak 12 óra múlva megérkezett távirata arról értesít, hogy a vasutassztrájk kitört. A vasút biztosítására rendelt és a távolabbi vidékekre mezőgazdasági munkálatokra kirendelt századok és szakaszok állomáshelyeikre azonnal bevonultatnak. A táviróforgalom ellenőrzését megszigorítjuk, valamint gyakori portyázásokat rendezünk be a vasútvonalak mellett.

Július 21. Vasárnap. A vasúti sztrájk tovább tart. Az ezred körletében rend- és csendzavarás sehohsem fordult elő. A gazdasági munkában századaink egyelőre nem vesznek részt. Hadosztályparancsnoksági rendeletre az ezredparancsnokság a fél műszaki századot készenlétbe helyezi, hogy adott

parancsra *Wierchowecwoba* indulhasson az ottlevő 2/12 sappeur-század megerősítésére. Ugyancsak hadosztályrendeletre *Mandl* önkéntest, mint parancsörtsztet, és 6 lovat *Jekaterinoslawba* útbaindítunk.

Este *Jekaterinoslaw* felé egy vonat megy *Bozedarowkán* keresztül.

Július 22. Sztrájk tovább tart. Sabotálás az ezred körletében nem fordul elő, azonban századaink készsége miatt az aratás eredménye felényire csökkent. Dél előtt 11 óra 30 perckor a hadosztály telefonparancsára két géppuska à 3000 töltény és 8—8 kezelőemberrel vasútbiztosításra *Jekaterinoslawba* ezredünktől kirendelendő. Erre a *Diewtadowo* állomáson levő 2. géppuskásszázad egy szakasza *Jójár* *Illés* őrmester parancsnoksága alatt szemeltetett ki. Elindításukra parancsot várunk. Az 1. századtól *Kauszer Tibor* c.-é. önkéntes-őrmester vezetésével 40 fő kaszálni megy.

Július 23. Szép, meleg, nyári idő. A vasutassztrájk még mindig tart. A vasútbiztosító osztagaink a vonalak mellett részben gyalog, részben hajtányon portyáznak. Rendzavarás sehohsem fordul elő, miért is századaink ismét munkába állanak. És pedig *Krinickiben* 40 ember 16 lóval, *Bozedarowkán* 45 fő szénát kaszál, utóbbi helyen 55 fő arat, *Kolacsowszkojéből* pedig 50 fő szénakaszálásra *Petrikow* majorba indul.

Július 24. Esik. E miatt, *Krinicki* kivételével, ahol a szénakaszálást folytatjuk, a mezőgazdasági munka szünetel.

Július 25. Még mindig tart a sztrájk, de rendzavarás nem fordul elő. A fővonalakon a katonai vonatok erős fedezettel megindulnak, a mellékvonalakon naponta egy vonat indul, illetve érkezik. A vasútvonalbiztosító osztagok rendellenességet seholsem észlelnek. Az eső megszűnt, aratást és szénakaszálást folytatjuk. *Krinickiben* 48 fő, *Bozedarowkán* 20 fő (6. század) szénát kaszál, fél műszaki század készülségben, *Kolacsowszkójén* 7. század *Petrikow* majorban szénát gyűjt.

Július 26. A vasúti sztrájknak gazdasági okai vannak — a háttérben azonban antantkezdek dolgoznak és szítják az ellenségeskedést. A helyzet változatlanul nyugodt, rendzavarás nem történt. A reánk bízott vasúti vonal mindenütt rendben van. A századok folytatják a gazdasági munkát; *Krinickiben* szénát kaszálnak, *Bozedarowkán* 80 fő arat, 30 fő szénát gyűjt, a fél 1. géppuskás század pedig csépl. A műszaki század fele ugyanott készülséget tartva, a rendre ügyel. Szép, meleg idő, délután rövid ideig tartó zivatar.

Az 1. századnál működő kaszálókülönítmény parancsnokságát *Békássy Endre* önkéntes veszi át.

Burger S. tart. zászlós felvétele.
Polónyi Gyula tart. főhadnagy látogatása egy ukrán földbirtokosnál. 1918 júl.

Július 27. A sztrájk tovább tart. Értesítést kapunk, hogy a 7. honvédhuszárezred körletében a vasúti pályafest ellen merényletet kíséreltek meg, mely azonban elhárított, de ez még fokozottabb óvatosságra int, miért is a vonalmenti portyázásokat megsűrítjük. A gazdasági munkák, hasonlóan az eddigiekhez, folynak tovább.

Az 1. század *Krinickiben* egy sportpályát rendez be, hol a legénység szabad idejében szórakozik.

Július 28. Vasárnap. Gyönyörű nyári nap. Reggel 2 óra 30 perckor kémcink jelentése alapján az ezredparancsnokság a fél 6. század, a fél műszaki század és 4 géppuskával *Bozedarowka—Wiczelaja* ellen lefegyverezési vállalatot hajt végre. Elfognak kilenc gyanús egyént, fegyvert azonban nem találnak. Dél előtt *Baán Frigyes* táborig eljut, misét mond *Bozedarowkán*. A vasúti sztrájkban semmi változás. Az ezred körletében egész nap nyugalom. Este 11 órakor *Chernel Gusztáv* százados (II. félczred) jelenti, hogy kaszálás céljából kirendelt fél századát bolszeviki bandák *Petrikowtól* 10 km.-re északra megtámadták és *Petrikowba* visszaszorították. A jelentést ezredparancsnokságunk azonnal tovább adja a hadosztálynak és *Chernel* százados részére segítséget kér. Éjjel 2 órakor a II. félczred telefonon jelenti, hogy kiküldönített részei veszteség nélkül bevonultak. Midőn ezen öröndetes hírt *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy, ezredsegédtsízt a hadosztályparancsnokságnak tovább adja, kitűnik a válaszból, hogy a segélycsapatok *Saxagan* és *Andrejewkáról* már *Petrikow* felé elindultak, jelentésünkre azonban visszarendeltek.

Az este és éjszaka lefolyt eseményeket egyébként a II. félczed alábbi jelentése tárja fel:

„*Kolacowszkoje*, 1921 VII. 29. Éjjel 2 óra.

Jelentem, hogy *Vosits* tüzérhadnagy kérésére, tekintettel az eddigi nyugodt állapotokra, megengedtem, hogy ő embereinek egy részével a mezői munkálatokban szintén résztvehessen. A 7. század két szakasza *Flaskó* főzsermester parancsnoksága alatt *Sergejewka* községtől körülbelül 5 km.-re nyugatra *Petrikow* majorba (térképen *Vichhof* irásnál) volt kiküldönítve szénagyűjtőmunkálatokra. *Vosits* hadnagy úr 25 fő legénységgel elcinte szintén ott volt; tegnapelőtt, folyó hó 27-én 25 fő legénységgel, megerősítve egy szakasszal (40 fő), összesen 65 fő legénységgel *Petrikow* majortól északra, *Sawro* állomástól körülbelül 1 km.-nyire keletre vállalt egy gazdánál munkát, kinek közelmúltban fiát meggyilkolták és jelenleg munkást nem kapott. A kintlevő 7. századbeli szakaszok megsejmlésére tegnap — folyó hó 18-án — báró *Lévay* hadnagy urat kiküldöttem. Tőle délután 1 órakor jelentést kaptam, hogy a *Sawro* állomás melletti majorból, ahol 15 fő különítmény elszállásoltatott, két lovaszt láttak elvágtatni. A dél-előtt folyamán még több cirkáló lovaszt láttak. A lakosság bemondása szerint a közeli *Pawlowka* faluban szintén vörös gárdisták vannak és a környéken szervezkednek.“

„Az elhelyezés fekvése védelmi szempontból kellemetlen, mert három völgy összetorkolásában fekszik. Báró *Lévay* és *Vosits* hadnagy urak a közeli házcsoportokat átkutatták lefegyverzés céljából és ez alkalommal egyik hazaérkezett vörös gárdistát és a legveszedelmesebb bandita édesanyját letartóztatták.“

„A jelentés vétele után azonnal intézkedtem, hogy a különítmény, tekintettel a nagy távolságra és exponáltságára, sürgősen vonuljon be. Ezen parancsom délután 6 óra 10 perckor érkezett *Vosits* hadnagy úrhoz, aki az indulást azonnal elrendelte. A különítménytől az indulás után körülbelül 1 km.-nyire a majortól azon jelentés érkezett ide, melyet két jelentő lovas hozott, hogy a különítményt körülbelül ötszörös túlerő, gyalogosok, de nagyobbrészt lovasok megtámadták és el akarják fogni. Miután a félczedtörzsnél csak három szakasz volt együtt, a főbbi vasút-biztosításra és aratási munkákra volt kiküldönítve, azon parancsot adtam, hogy haladéktalanul vonuljanak be és a bevonulás után terveni volt a kiküldönített két szakasz segítségére menni.“

„19-én délelőtt 1 óra 10 perckor az egész különítmény a félczedtörzs székhelyére bevonult. *Vosits* hadnagy úr jelentése az alábbiakban következik“:

„A különítmény 7 óra 10 perckor délután indult el a *Sawro* állomás melletti majorból *Petrikow* irányába. Midőn körülbelül 1 km.-nyire ért a majortól, a majortól északra húzódó völgyben körülbelül egy század erősségű lovasság a majort bekeríteni igyekezett. Amint a banditalovasság a kocsikon menetelő oszlopot meglátta, azt üldözni kezdte. Az üldözés minden lövés nélkül körülbelül 1—3 km.-ig tartott, amikor az üldözők elmaradtak és a különítménynek sikerült *Petrikowba* érni, ahol az ott levő 50 főnyi legénységet is felvéve, a parancs értelmében a félczedparancsnoksághoz bevonult, hova 19-én délután 1 óra 10 perckor beérkezett.“

„*Vosits* hadnagy úr benyomása szerint a banditák terve az volt, hogy a majorban levő különítményt körülráják, de ezen tervük az idejekorán beérkezett parancs folytán történt elindulás következtében meghiúsult és ennek tudható be, hogy a különítményre nem tüzeltek.“

„A *Kolonja Pawlowkán* elfogott *Makar Pasztuk Kucuruk Hokumbiovszki* (más néven *Makar Koharcsuk*) a vörös gárdának tagja és saját bevallása szerint összekötötésben állott *Antono Kowton* nevű banditavezérrel, kinek anyja szintén le lett tartóztatva. A vallatás folyamán elmondta, hogy *Pawlowkán* tudja az összes elrejtett fegyvereket és veszedelmes alakokat, kiket személyesen ismer.“

„A *Kolonja Pawlowka* megbízható embereinek vallomása szerint a falu közvetlen környékén körülbelül 30 bandita rejtőzködik, akik éjjel a falukon gyakran járőrmeneteket küldenek át és ilyenkor *Kowton* házát mindig felkeresik.“

„Egyik banditavezér, *Antono Kowton* részére, aki a község közelében tartózkodik, ruhát és élelmet vittek ki 27-éről 28-ára virradó éjjelen.“

„A letartóztatott *Kowtonné* vallomása szerint fia bolszeviki, fiának vezértársa szintén ezen helységbeli *Kacsaja* nevű egyén, aki még most is állandóan rabol és a rablott állatokat házához szállítják, állandó bandát tart fenn. Ugyancsak *Kowtonné* vallja, hogy a helységbeli főparancsnok *Merkatan József*, aki *Sawro* állomáson mint vasutas teljesít szolgálatot. Bevallása szerint a faluban bolszevikiek még *Mojsin Markalan* és *Melosecsuk Iván*, továbbá az elfogott *Koharcsuk*.“

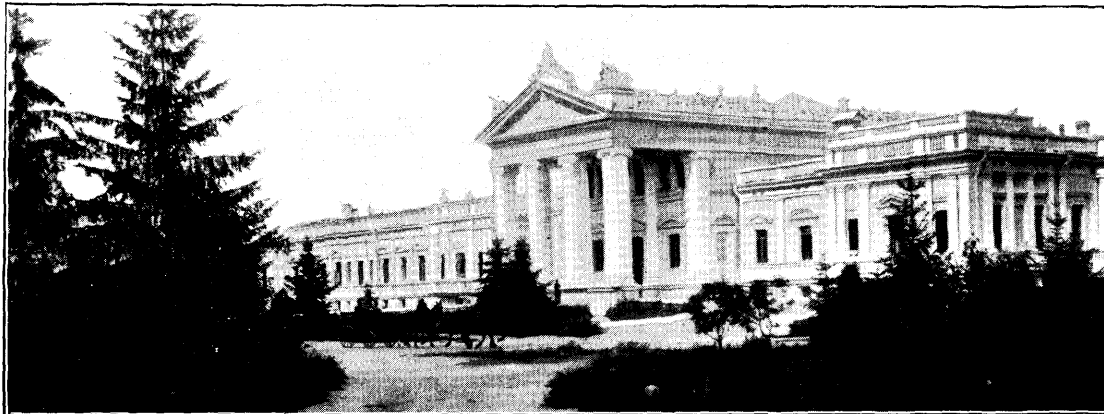
„A falubeli megbízható egyének bevallása szerint a környéken egész szervezett, nagyszámú bolszeviki banda tartózkodik. Fővezérük *Irasinko*, aki a térképen fel nem található *Ordowkán* lakik, 10 kilométernyire *Sawro* állomástól. Ezen *Iardetka* vagy *Ordowka* a bolszevikieknek egyik főtanácsa. Az elfogott bolszeviki, aki közben bevallotta, hogy a bolszevikiektől, a vörös gárdából a mi jöttünkre megszökött, szintén vallja, hogy a fővezér itt a környéken *Irasinko*, aki erős fegyelemben tartja bandáit, a nem csatlakozó községeket félelettel fenyegeti, lakóhelye *Ordowka*, ami *Ordo-Wasiljewka* községgel azonos. A falubeliek vallomása szerint *Andeak Popik*, aki a vasúton mint munkafelügyelő van alkalmazva és *Sawro* állomástól dél felé a második örházban lakik, szintén a bandához tartozik, ő rejtette el a fegyvereket, valószínűleg a sinek mentén és így minden fegyverről tud.“

„A falubeliek bemondása szerint az elfogott *Koharczuknak* minden környékbeli mozgalmról tudomása van és a főbbi vezetőket mind ismeri. További kihallgatása folyamatban van és a fontos részletek be fognak jelenteni. Ő egy expediciónál igen értékes felvilágosításokkal szolgálna.

Chernel s. k. százados, félezredparancsnok.“

Július 29. *Hanusz László* százados és *Fürst Ferencz* zászlós szabadságra utaznak. A vasúti sztrájkban még mindig nincs fordulat. Rendszeresség nem történt és az ezred körletében levő vasútvonalak rendben vannak. A *Bozedarowkán* letartóztatott emberek kihallgatása folyamatban. *Diewtadowon* és *Kolacsowszkojén* a gazdasági munkák szünetelnek, illetve emberek abban nem vesznek részt. *Krinickiben* 35 fő kaszál, *Bozedarowkán* 120 fő (6. század és műszaki század) arat, 20 fő (1. géppuskásszázad) csépel. Az újabban csépelte 1 vagon búzát *Bozedarowkán* lerakjuk.

Krinickiben *Baán Frigyes* tábori lelkész délelőtt 1/2 8 órakor misét mond, utána délelőtt 11 órakor *Mouillard Győző* tábornok, hadosztályparancsnok meg szemléli az 1. századot. Fegyverforgások, századgyakorlat és harcászati feladatok megoldása után teljes megelégedését

Kolacsowszkoje. *Duhon* orosz tábornok kastélya. 1918 július. *Menyhárt A. Lősm. felv.*

fejezte ki a századnak, *Uliczni* szakaszvezetőnek pedig, ki már 48 hónapja a harctéren van, de még szabadságon nem volt, 14 napi szabadságot engedélyezett.

Július 30. *Mouillard Győző* tábornok hadosztályparancsnok délelőtt *Krinickiben* meg szemléli az I. félezredet és a látottak felett legnagyobb megelégedésének ad kifejezést és elrendeli, hogy dícsérete a hadosztályeligazításba felvétessék. A hadosztályparancsnokságtól érkezett távirat augusztus 1-rc általános vasúti sztrájk kitörését jelzi. Az eddiginél is szigorúbb intézkedések lépnek életbe. Úgy a *bozedarowkai*, mint a *kolacsowszkojei* vonalon naponként két vonatpár közlekedik.

A gazdasági munkák tovább folynak, a cséplés általában mindenütt megkezdődött. A *Kolacsowszkojén* levő fél század *Radowaja* állomáson a hadosztály részére 1000 pud árpat és zabot rak vasútra.

Július 31. A gazdasági munkák folyamatban. *Krinickiben* levő osztagunk eddig 270 hold szénát kaszált le. Értesülünk, hogy a fölünk északra álló német csapatok területén a sztrájkmozgalmak terjedőben van, a zavargások mind veszedelmesebb mérvet öltenek, sőt *Kiewben* egy vonatot a sztrájkolók ki is siklattak, *Eichorn* vezértábornagyot, a német I. hadsereg parancsnokát pedig kézigránáttal megölték. Nálunk nyugtalanság, mely általános felkelésre mutatna, még nincs, de a bolsevik bandák mozgolódásáról innen is, onnan is érkeznek jelentések. Az antant és *Lenin* ügynökei — főleg zsidók — mindjobban nekibátorodva

izgatnak, azonban aggodalomra egyelőre okunk nincs és még egy általános felkelés elfojtására is elegendő erősnék érezzük magunkat.

A hadosztályparancsnok rendelete szerint a hátsónak alkalmas lovak kiválogatandók és bejelentendők. Tervezve van ugyanis, miután az egész hadosztály lovasítására elegendő ló nincsen, ezredenkint egy 3 lovas- és 1 lovas-géppuskásszakaszból álló lovasszázad felállítása.

Az 1. századtól *Landauer Ede* zászlós és *Tum A.* tizedes gáztanfolyamra vezényeltettek.

Augusztus.

Augusztus 1. Ezredünk mint a múlt hóban, *Krinicki—Bozedarowka—Diewtadowo* és *Kolacsowszkojében* van elosztva.

A vasutassztrájk várt kiélesedésére és terjedésére semmi jel sem mutat. Ennek dacára összes állomásunkon fokozott készségi szolgálatot tartunk, de amennyire a szolgálat engedi, a gazdasági munkában is résztveszünk.

Takács István 15. honvédegyalozredbeli hadnagy a gyalogsági ágyúosztaghoz bevonul és átveszi ennek vezetését. *Bauer Emil* zászlós szabadságra távozik, melynek leteltével a 28. honvédegyalozredhez tartozik bevonulni.

Augusztus 2. Ezredünk körletében minden rendben. A hadosztályparancsnokság elrendeli, hogy a *Piatyschatka—Dolgincewo—Wierchowcewo* vasútvonalon az összes síncsavar járőrökkel a legrövidebb idő alatt megvizsgálandó. Tekintve, hogy ez a vonal hosszú, a rendelet keresztülvitele teljesen lehetetlen.

Bozedarowkán a gazdasági munkálatok csökkentett mérvben folynak tovább.

Augusztus 3. Készség megszűnik. A II. félezredparancsnokság a nap folyamán ezredparancsnokságunkhoz továbbítja a 21. gyalogdandárparancsnokság értesítését, mely szerint *Lorowatkán* 600 bandita megjelenését tudatja. A jelentést továbbítjuk a hadosztályparancsnoksághoz, amely ebben az irányban egy vállalkozás végrehajtására határozza el magát.

Augusztus 4. Vasárnap. Pihenő. A sztrájk valahol erősebb mérvet öltetett, mert a hadosztályparancsnokság ismét szigorú készséget rendel el. Az ezred körletében, mint általában a hadosztály által megszállva tartott egész területen, teljes csend és nyugalom van.

Augusztus 5. Szép, meleg, nyári idő. *Krinickiben* 40 fő szénát gyűjt és kaszál, *Bozedarowkán* a 6. századból 40 fő, a fél 1. géppuskásszázadtól 46 fő, valamint a műszaki század arat és csépel. *Diewtadowon* katonai munkaóra szükség nincs.

Tegnap éjjel a *Kolacsowszkojén* levő és fél lovasszázaddal megerősített II. félezredünk a 7. h.-h.-ezred és 8. h.-h.-ezred 1—1 századával *Lorowatka* felé előnyomult, a községet körülfogta és le akarta fegyverezni. A vállalkozásnak azonban semmi eredménye sem volt, mert amint utóbb kiderült, a falu ellen már három ízben volt lefegyverzési vállalkozás és az ott jelentett 600 banditának nyoma sem volt. Az egész jelentéssel a 21. gyalogdandár csak azt akarta elérni, hogy ez a neki alkalmatlanul fekvő község valahonnan katonaságot kapjon.

Augusztus 6. A készség megszűnik, gazdasági munkák az eddigi mérvben tovább folynak. A vasutasok ezredünk körletében munkába állottak és nyugodtan dolgoznak. *Kolacsowszkojén* levő II. félezredünk, miután a hadosztály északi irányban újabb vállalkozást tervez, továbbra is megerősítve és készségben marad. A hadosztályparancsnokság elrendeli az ezredenkint tervbevevett egy lovasszázad felállítását. Létszáma: 3 szakasz a 30 lovas (a 4-ik szakasz mint lovasgéppuskásszakasz 2 géppuskával) erőben állapított meg. A lovak egyelőre az ezredvonat hámoslovaiból válogatandók ki, melynek ekként lepassztott lóállománya

később valami módon, valószínűleg vásárlás által pótolva lesz. Ezredünknek van ugyan 50 nyercge, de megfelelő ruházata, karabélyja és kardja nincsen. Ennek dacára a századot mielőbb fel kell állítani.

Augusztus 7. Gazdasági munka. *Baán Frigyes* tábori lelkész a szolgálatmentes legénységnek misét mond *Bozedarowkán*.

A ma megjelent hadosztályparancs a rekvirált gabona árát pudonkint (1 pud 60 kg.) a következő összegben állapítja meg: búza 9'60, rozs 7'80, zab 7'50, árpa 6'90 rubel. (1 rubel 2 koronával számítva.)

Augusztus 8. A vasutassztrájk tovább tart. Ennek dacára a katonai őrizettel járatott vonatok lehetővé teszik a sorra kerülő legénység szabadságolását, valamint a rekvirált gabonának elszállítását.

Este a hadosztály telefonon egy *Sergejewka* vidékén *Roskoványi Dezső* ezredes vezetésével végrehajtandó vállalkozás iránt intézkedik.

A vállalkozásban ezredünkől résztvesznek a 3., 5. és 7. század, 2 géppuskásszázad, távirójárőr, 8 lovas küldönc, 1 élelmezőtiszt és *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy, az ezredsegédtiszt.

Krinickiben római katolikus istentisztelet.

Az 1. század beszovalgáltat 2 harácsoló lovat.

Augusztus 9. *Roskoványi Dezső* ezredes és *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy *Werchowcewóra* mennek, hogy a

Jekaterinoslawból jövő szállítmányhoz csatlakozva, *Erasztowka* állomáson át a tegnap elrendelt vállalkozás kiindulóhelyzetébe meneteljenek.

Szép, meleg idő; délután zivatar.

Augusztus 10. Borús, esős idő. *Roskoványi Dezső* ezredes és *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy délelőtt 9 órakor *Erasztowkára*, délután 1 órakor *Saxagánba* érkeznek. Utóbbi helyre reggel 8 órakor *Mike Miklós* hadnagy gt. vezetésével már megérkezett a távirószakasz, küldönclovások és élelmiszercs kocsiból álló különítmény.

Délután menet *Andrejewkára*, hova este 7 órakor megérkezve, a 28/32. vadászászlóalj körletében szállásolnak el.

A vállalkozásra vonatkozó rendeleteket az egyes csoportoknak a hadosztály közvetlenül adta ki. Ezek a sztrájk miatt kissé megkéscve ugyan, de még idejében megérkeztek.

A vállalkozáson résztvesz a hadosztályparancsnokságtól kirendelt *Kassay-Farkas László* utászszázados is.

Az I. félezrednél semmi ujság.

Szomjas J. t. hadnagy felvétele.

Krinicki utcáján: Kölber tart. főhadnagy, báró Lévay tart. hadnagy, Fernbach és Békássy Endre tart. zászlósok. 1918 július.

Büntetőexpedíció Sergejewka ellen.

(Lásd a 62. sz. vázlatot.)

Augusztus 11. Az I. félezred gazdasági munkáját az eső több ízben megzavarja.

A *Sergejewka* ellen vezetett vállalkozásba kirendelt osztagok reggel 5 órakor elfoglalják a kiindulási helyzetet; 6 órakor reggel pedig az előírt menetvonalon megindulnak *Sergejewka* felé. Az oszlopok közötti tért lovasjárőrök zárják le és tartanak csek között összeköttetést. Az osztagok minden ellenállás nélkül reggel 8 órakor elérik *Sergejewka* falut és azt átkutatják. A férfilakosság a község házára kísértetik és ott őrizetbe vétetik. A 33. gyalogezredtől kirendelt osztag a kiadott parancsot nem teljesíti pontosan és az elfogni rendelt emberekből senkit sem szállít be.

Augusztus 12. *Sergejewkán* reggel korán kezdetét veszi az elfogottak kihallgatása és a házakat a századok újra átkutatják, de fegyvert nem találnak. A kihallgatás során a hadifővényenzék egy *Kolacsowszkojenál* elfogott bolszeviki rablót halálra ítél. Ezt azonnal agyonlövik. A faluban sok gyanús egyén van, de bizonyítékokat ellenük a vizsgálat felmutatni nem tud, így ceket szabadon kell bocsátani. A falu a kivett 700 pud gabona hadisarcot délután 4 órára beszolgáltatja.

Augusztus 13. Reggel 6 órakor a büntetőexpedíció csapatai elhagyják *Sergejewkát*, azonban mielőtt eredeti állomáshelyükre mennének, a tegnapi kihallgatások alapján a *wasiliewka=pawlowkai* völgy, *Orolyna=Wasiliewka* és *Diewtadowo* irányába portyázó különítmények mennek ki az ott jelzett gyanús emberek elfogása, valamint gabonarekvirálás céljából. Ennek eredménye szerint beszállítanak a *wasiliewka=pawlowkai* völgyből 7 gyanús embert és 300 pud gabonát, *Orolyna=Wasiliewkáról* 1436 pud gabonát. Itt 5 ellenszegülő orosz botbüntetésben részesül. A *Sergejewkától* 4 km.-re keletre fekvő *Krinicki* 80 pud gabonát ad.

Roskoványi Dezső ezredes a II. félezreddel a nap folyamán bevonul *Kolacsowszkojeba* és az ott levő századot megszemléli. Az ezredtörzs többi része lóháton és kocsin *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy, ezredsegédtiszt vezetése alatt *Andrejewkán*, *Saxaganon* át bevonul *Bozedarowkára*, hova délután 4 óra 15 perckor érkezik meg. A 3. század *Diewtadowóra* menetelése közben parancs folytán az útbaeső *Krinicki* községet megsarcolja.

Szánthó László őrnagy szabadságáról, *Beretvás Endre* hadnagy és *Szekula Dénes* zászlós *Budapestről* bevonulnak; *Sztankovits* zászlós *Lembergbe*, a pályaudvarparancsnoksághoz vezényeltetett.

Augusztus 14. *Roskoványi Dezső* ezredes *Kolacsowszkojéből* kocsin *Diewtadowóba* megy az ott levő 3. század megszemlélésére. Összes alosztályok állandó helyőrségeikbe bevonulva folytatják a gazdasági munkálatokat. A 6. század *Popow*, a műszaki század *Babics bozedarowkai* birtokosnál csépel. Az ezredasztalosműhelyben az ezredparancsnokság postaládákat készített a hazaküldendő élelmiszerek részére. Ugyanis végre nálunk is megengedi a hadvezetőség, hogy az otthoni élelmezési zavarok enyhítésére élelmet küldjünk haza. Ez a németeknél bevonulásuk első napjától kezdve meg volt engedve. A fél 1. géppuskászázad *Wolkow* és *Klassen pawlowkai* földbirtokosoknál csépel.

Hadosztályrendelet szerint minden alosztály az ezredtörzs és önmaga ellátásáról maga tartozik gondoskodni, gabonát és szénát beszerezni. Ez augusztus 6-ika óta ugyan az „Ukran Staatsgetreide Bureau“ kötelessége volna, azonban ez feladatának mindeddig megfelelni nem tudott. A vasutassztrájk megszűnt, azonban a hadosztály távirata szerint újabb sztrájkra van kilátás. A hadosztály egyszersmind jelzi, hogy a *Krinickiben* levő helyőrség rövidesen *Saxagánba* lesz áthelyezve.

Augusztus 15. *Roskoványi Dezső* ezredes szemlekorútjáról *Bozedarowkára* bevonul. Hadosztályrendelet szerint a megszállt területen található minden olyan osztrák-magyar hadifogyót, kik még nem jelentkeztek, le kell tartóztatni. Ezek esetleges családjukkal együtt haza lesznek szállítva.

Augusztus 16. A mezci munkálatok a szokásos módon folynak. Az ezred lovasszázada részére kiszemelt emberek *Bozedarowkán* gyűjtetnek össze, a lóvásárlás azonban oly lassan halad, hogy ezredünknek mindössze 35 lovasa van. Újabban a lóvásárlást az egész hadosztály részére a 6. honvédhuszárezred végzi.

Augusztus 17. Ő *Felsége IV. Károly* király születésnapja. Minden helyőrségben ünnepelemise, kitüntetések kiosztása, utána ünnepelem ebéd. Délután a hadosztálytól ezredparancsnokságunkhoz két rejtfjeles távirat érkezik, az első augusztus 20-ára részleges, 24-rc általános vasutasztrájkot, a másik szeptember 1. és 15. között általános parasztlázadást jelez. Ezen hírek alapján az ezredparancsnokság összes állomásain szigorított készültséget rendel el.

Augusztus 18. Semmi különös esemény. Az ezred körletében mindenütt teljes rend és nyugalom. A sztrájkmozgalomnak semmi előjele sem mutatkozik még.

Augusztus 19. Ma orosz ünnep. A gazdasági munkálatok szünetelnek. Fokozott készültség minden állomáson. Az alosztályok a legénység részére fehérneműt igényelnek.

Augusztus 20. Szent István napja. Ez nekünk lévén ünnepeünk — századaink a mezci munkákban nem vesznek részt. *Beretvás Endre* hadnagyot az ezredparancsnokság felsőbb rendeltre *Odesszába* rohamtanfolyamra vezényli. A fokozott készültség tovább tart.

Augusztus 21. Borús, hűvös, esős idő. Munkálatokat az eső akadályozza.

Helyzet nyugodt. Az alosztályok fehérneműt vételeznek fel.

Augusztus 22. Esős, hűvös idő. *Krinickiben* az 1. század a rekvirált gabonát zsákolja. Minden állomáson nyugalom. A sztrájk előjelei nem mutatkoznak; készültség tovább tart.

Augusztus 23. Szép, meleg idő. A cséplés és szénagyűjtés újra megkezdődik. *Szilágyi Gábor* tart. százados *Diewtadowóról* jelenti, hogy *Sofiewkán* a parasztek között erős nyugtalanság és szervezkedés észlelhető. A zsidóság *Diewtadowón* át *Jekaterinoslaw* felé menekül. *Sofiewka* ellen beavatkozást kér. A jelentést ezredparancsnokságunk rejtfjeles táviratban és külön futárral a hadosztályparancsnokságnak bejelenti. Másutt mindenütt nyugalom.

Augusztus 24. Semmi nevezetesebb esemény. A hadosztályparancsnokság táviratilag tudatja, hogy a sztrájk elmarad, készültség megszüntethető és a gazdasági munkákat fokozottabb mérvben lehet folytatni.

Augusztus 25. Vasárnap. Munkaszünet. A hadosztálytól parancs jön, mely szerint az I.-félezred *Krinickiből* *Saxaganba* fog áthelyeztetni. A félezrednek új állomására 29-én kell

bácskulai *Szekula Dénes* tart. hadnagy.

Kitüntetései: bronz vitézségi érem, Károly-csapatkereszt. 1916-ban vonult be a pótszázadhoz. 1917 nyarán ment ki a harcokra az ezredhez Kimpolungba, hol a tél beálltáig, — megbetegedésig — teljesített szolgálatot. 1918 nyarán egy pótlást vitt az I. népfelkelő-huszárezrednek az olasz hadszíntérre. Innen visszarendelték az ezredhez Ukrajnába, hol az összehozásig szolgált.

bevonulnia, *Krinickiben* a helyőrségi szolgálatot a 41. hadtápgyalogezred veszi át. *Roskoványi Dezső* ezredes szabadságra indul, *Kölber Pál* főhadnagy szabadságáról bevonul.

Augusztus 26. Az ezredparancsnokságot *Szánthó László* őrnagy veszi át. A mezőgazdasági munkák megkezdődnek. Délben a hadosztálytól parancs érkezik, mely szerint a II. félezred (3. század, 2. géppuskásszázad), a *Krivoj-Rogban* levő 21. gyalogezredtől egy századdal és 2 géppuskával megerősítve, továbbá az 5. lovashadosztály lovasszázada *Sofiewka* község ellen vállalkozást hajt végre.

A II. félezred e célból 28-án gyalogmenetben *Goliczinszky* községbe megy, ott egyesül a *Krivoj-Rogból* jövő gyalogszázaddal. A vállalkozást *Chernel Gusztáv* százados fogja vezetni.

Augusztus 27. Szép, meleg idő. Fokozott készültség. Délután 3 órakor *Bozedarowkára* érkezik *Gulaj Poleról* gróf *Komarowszky* ukrán milicparancsnok és jelenti, hogy 14 banditát, akik a *Heinrich Ferenc* hadnagy különítményének legyilkolásában résztvettek, elfogott, 18 bandita pedig — kémhírek szerint — *Sofiewkától* 36 km.-re keletre, *Mariewka* községben szervezkedik és értesülve a 29-ére tervezett vállalkozásról, el fognak menekülni. Ezredparancsnokságunk a vett híreket táviratban azonnal továbbjelenti a hadosztályparancsnokságnak és *Czumaki* felől vállalkozást kér megindítani *Mariewka* ellen. Miután gróf *Komarowszky* jelenléte ezen vállalkozásnál okvetlen szükséges, az ezredparancsnokság abban állapodik meg vele, hogy holnap este 8—9 óra között *Diewtadowóra* megy és ott *Szilágyi Gábor* tart. századosnál jelentkezve, választ fog kapni, hogy lesz-e vállalkozás *Mariewka* ellen vagy sem. Igenlő esetben pedig még éjjel a helyszínére megy. Este 9 óra 30 perckor megérkezik a hadosztályparancsnokság válasza, mely szerint *Czumaki* felől a kért vállalkozás *Mariewka* ellen végre lesz hajtva.

Délután 6 órakor *Éder Rezső* ezredes bevonul *Bozedarowkára* és átveszi az ezredparancsnokságot. A hadosztályparancsnoksághoz vezényelt *Horváth Antal* ezredünkbeli főhadnagyot az AOK. vk. tisztül a 74. honvédegyalghadosztályhoz az olasz frontra osztotta be, ahová útbaindult.

Augusztus 28. A tegnap este *Krinickibe* érkezett 41. hadtápgyalogezred felváltja ott levő félezredünket, amely reggel 3 óra 30 perckor kocsikon *Bozedarowkára* elindul és oda délelőtt 9 órakor megérkezve, a *Babics* és *Popow-féle* majorban szállásol el. Tisztikara délben az ezredfőrsznel ebédel.

Landauer Ede zászlós a gáztanfolyamról bevonul és szolgálattételre a 2. századhoz nyercsasztást.

II. félezred a *Picsugino* és *Diewtadowo* közötti *Goliczinszky* községbe menetel.

Gróf *Komarowszky* ukrán milicparancsnok, dacára a megállapodásnak, este 10 órakor még nem jelentkezik *Diewtadowon*.

Augusztus 29. Reggel 7 órakor az I. félezred *Bozedarowkáról* elindul *Saxaganba*, hova délelőtt 9 órakor megérkezik és felváltja az ott szolgálatot teljesítő 93. hadtápgyalogezredet. *Kölber Pál* főhadnagy *Saxaganban Ferenczy Ferenc* hadnagytól átveszi az 1. század parancsnokságát. *Sárközy Pál* tart. hadnagy a szénagyűjtés befejezése, annak préselése, valamint az ott felhalmozott gabona elszállítása végett egy fél századdal *Krinickiben* marad.

A *Sofiewka* ellen elrendelt vállalkozás folyamatban. Este 10 órakor *Chernel Gusztáv* százados telefonon jelenti, hogy a vállalkozásról a II. félezreddel bevonult és bár a lovaszázad késlekedése miatt a körülfárás nem sikerült teljesen, mégis 40 gyanús egyént sikerült elfognia. Ugyancsak éjjel beérkezik ezredparancsnokságunkhoz a jelentés a *Mariewka* ellen végrehajtott vállalkozásról is. Ennek eredményeként 21 fő, kik a *Heinrich Ferenc* hadnagy különítményének felkoncolásában résztvettek — elfogatott.

Augusztus 30. A *Saxaganban* levő I. félczred telefonon jelenti, hogy *Andrejewka* vidékén egy 10–12 főből álló banda garázdálkodik, gyilkol és rabol.

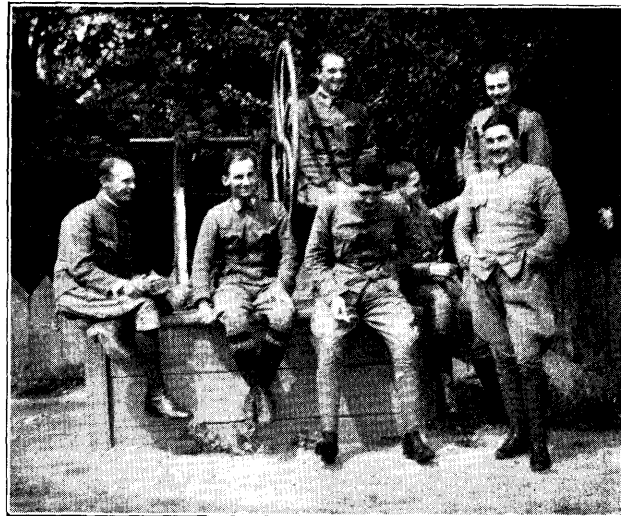
Az czred 1872–1874. évfolyambeli legénységéből 51 főt a hadosztályörzshöz vezényelt.

A szabadságolást és a hadifoglyok hazatérését, valamint a menekülők továbbítását hosszú hadosztályparancs szabályozza.

Augusztus 31. Műszaki és fél 1. géppuskásszázad a cséplési munkálatokat befejezte. Előbbi parancsot kap *Miloradowkára* költözni. Délután az átszállításhoz szükséges vasúti szerelvény megérkezik és a műszaki század megkezdí széna- és gabonakészletének berakását.

Az aratási és cséplési munkálatoknak a fő eredménye, hogy az czred teljes gabona- és széna- szükséglete egycsersen a termelőtől beszereztetett, valamint hogy elegendő gabona és liszt áll rendelkezésre arra, hogy a szabadságra menők 25 kg.-os csomagokat vigyenek magukkal, továbbá a megengedett postaküldeményeket fedezhessék.

Sárközy Pál tart. hadnagy *Krinickiből* *Bozedarowkára* egy szakasszal bevonul és tovább megy *Saxaganba*. *Krinickiben* a szénapréselés befejezésére *Bálint* őrmester parancsnoksága alatt 40 fő legénység és a fél ételmezési lépcső visszamarad.

Fernbach B. t. zászlós felv

Tiszti csoport *Krinickiben*. 1918 július.

Szeptember.

Szeptember 1. Az czred elhelyezése a következő (lásd a 63. számú vázlatot):

Bozedarowkán: czredtörzs, gazdasági hivatal, 6. század (*Thúry Tibor* főhadnagy), fél 1. géppuskásszázad (*Beóthy Miklós* tart. hadnagy), gyalogsági ágyúosztag, az alakulóban levő lovaszszázad és lovasgéppuskásosztag, végül a vonat.

Miloradowkán: egy szakasz az 5. és egy szakasz a műszaki századtól *Forgó István* zászlós parancsnoksága alatt.

Diewtadowón: 3. század és négy géppuska a 2. géppuskásszázadtól (*Szilágyi* főhadnagy).

Kolacsowszkójén: II. félczredtörzs (*Chernel Gusztáv* százados), 5. század (*Topits Alajos* főhadnagy), 7. század (*báró Lévy Ferenc* hadnagy), fél 2. géppuskásszázad (*Lejtényi Cedeon* főhadnagy).

Saxaganban: I. félczredtörzs (*Szánthó László* őrnagy), 1. század (*Kölber Pál* tart. főhadnagy), 2. század (*Polónyi Gyula* főhadnagy), fél 1. géppuskásszázad (*Kiss Miklós* főhadnagy).

Krinickin a 2. századtól egy szakasz (*Bálint* őrmester).

Az czred ételmezési létszáma: 39 fiszt és 1933 fő legénység, 339 ló és 9 csikó.

Útközletlétszám: 1006 puska, 16 géppuska, 2 gyalogsági ágyú, 4 akna- és 2 gránátvető.

Szabadságon: 7 fiszt, 111 fő legénység.

Elvezényelve: 3 fiszt, 7 fő legénység.

Ételmezés kitűnő, egészségi állapot jó, bár meghülés és spanyolnáthaszzerű megbetegedés gyakori.

Szeptember 2. Szép idő, nagy hőség, este zivatar.

Műszaki század *Miloradowkára* vasúton elindul. *Báró Podmaniczky István* zászlós *Paulheim Elek* hadnagyot revolverrel véletlenül megbesesíti.

Szeptember 3. A *Saxaganban* levő 1. század két géppuskával *Alterowka* ellen vállalkozást hajt végre és két embert föltött fegyver tartása miatt letartóztat.

Chernel Gusztáv százados *Kolacsowszkojéből* és *Szilágyi Gábor* tart. százados *Diewtadoworól* *Bozedarowkára* érkeznek és személyesen számolnak be az ottani helyzetről és tevékenységükről.

A hadosztályparancsnokságnak leadunk 51 fő 1872—74. évfolyambeli legénységet. Ezek a hadtápalakulatokhoz lesznek beosztva, 55 fő legénység pedig rohamtanfolyamra vezénylendő. A két vezénylés létszámunkat erősen csökkenti.

Szeptember 4. Reggel 7 órakor *Bozedarowkán* *Baán Frigyes* tábori lelkész misét mond, utána *Éder Rezső* ezredessel *Saxaganba* megy. Előbbi az ottani elszállásolást szemléli meg.

A nap folyamán a hadosztály által leadott táviratból értesülünk, hogy a bolsevikiek és antant-ügynökök *Odesszában* a gyárakat, laktanyákat, raktárakat felrobbantották. A merénylet következtében igen sok halott és sebesült van. Ugyancsak merényletet hajtottak végre a bolsevikiek *Jekaterinoslawban* is, ahol a postacsomagokat szállító vasúti kocsikat robbantották fel.

Saxaganban délelőtt 11 órakor *Éder Rezső* ezredes megismeri az 1. századot.

Szeptember 5. A gazdasági munkák ezredünk minden állomásán fennakadás nélkül folynak. Mindenütt nyugalom.

Szeptember 6. A vasútközlekedés teljesen rendben bonyolódik le, azonban a merényletek fokozott elővigyázatra intenek. Igen szép, kellemes időjárás.

Szeptember 7. Az ezrednapló feljegyzése szerint a 4. század csépel, a műszaki század szénát gyűjt, az 1. géppuskásszázad szénát hord, az I. félezred pedig *Saxagan* környékén szénát gyűjt és csépel.

A hadosztálytól este beérkezett rendelet szerint a *saxagani* helyőrség megszűnik. Az itt levő 1. század és két géppuska *Piatischatkára*, a 2. század két géppuskával pedig *Wierchowcewóra* fog menni. Utóbbi helyre megy az I. félezredtörzs is két ágyúval. Az új állomások 9-én foglalandók el.

Ezen intézkedés oka az, hogy a 7. honvédhuszárezred egyik félezredéből és a 65. gyalogezred egy zászlóaljából *Mezmoprowak* székhellyel kiképzőezred állítatott fel, melynek állandóan bevagonírozva menetkésznek kell lennie. A mi I. félezredünk ezen kivont csapatok állomásait foglalja el. Később ezredünk is felváltva, egy-egy félezredet fog a kiképzőezredhez vezényelni.

Szeptember 8. Vasárnap. Munkaszünet. Az I. félezred megteszi az előkészületeket a holnapi menetre. *Dr. Pogány Kálmán* tart. főorvos az ezredhez bevonul. *Dr. Hetényi* segédorvos a 8. honvédhuszárezredhez elindul.

Szeptember 9. Az I. félezred reggel 5 órakor elindul *Saxaganból*. Az 1. század *Piatischatkára* délelőtt 9 órakor, a 2. század *Wierchowcewóra* délután 1 óra 30 perckor beérkezik. Az 1. század naplója szerint:

„a század délben felváltja a 7. honvédhuszárezred 7. századát, miután azonban ennek elmenetelére parancs nem érkezett, a szállások elfoglalhatók nem voltak, így a század szabadban táborozik. Szolgálat a következő: egy szakasz főőrség a pályaudvaron, egy szakasz *Erestowka*, *Jakubowka*, *Zielonoje* községek, illetve vasútállomások között járőrmenetet tart, két szakasz készülség *Piatischatkán*.”

Az ezred átcsoportosítása folytán az alosztályok elhelyezése következőképpen alakult:

Bozedarowka-Weselaján: ezredtörzs, gyalogsági ágyúsosztály, fél 1. géppuskásszázad (4 géppuska).

Bozedarowka vasútállomáson: 6. század, gazdasági hivatal, ezredvonat, lovasszázad és lovasgéppuskásosztály gyalog.

Miloradowkán: műszaki század.

Diewtadowón: 3. század, fél 1. géppuskásszázad (4 géppuska).

Kolacsowszkojén: 7. század.

Wesely Ternyben : II. félezredtörzs, 5. század, fél 1. géppuskásszázad (4 géppuska) és az 1. löveg 1/5. honvéd-lovaglótüzérszázadtól.

Piatyschatkán : 1. század és két géppuska az 1. géppuskásszázadtól.

Wierchowcewón : I. félezredtörzs, 1. század, két géppuska az 1. géppuskásszázadtól és két löveg az 1/5. honvéd-lovaglótüzérszázadtól.

Krinickiben : egy szakasz az 1. századtól.

Az összes alosztályok élelmicikkeiket önállóan szerzik be. Az ezredtörzs részére a gazdasági hivatal gyűjt tartalékokat.

Gyalogsági ágyúosztag *Bozedarowka-Weselaján* a *Kuzmiczky*-birtokon csépel.

Éder Rezső ezredes szemleltartás végett *Diewtadowóra*, majd ugyanczen célból délután *Kolacsowszkojeba* utazik.

Sárkány István főhadnagy szabadságra elindul.

A hadosztálytól érkezett távirati értesítés szerint lovasszázadunk részére 120 drb. nyerc megérkezett és az 5. sz. ellátóhivatalnál felvételezhető.

Szeptember 10. *Éder Rezső* ezredes *Kolacsowszkojen* szemlét tart. Az I. félezred századai — miután a 7. honvédhuszárezred még mindig nem vonult el és a szállásokat át nem adta — ma is a szabadban táboroznak. *Inkey* zászlós szabadságra indul.

Szeptember 11. *Éder Rezső* ezredes szemleútjáról visszaérkezik *Bozedarowkára*. *Piatyschatkán* a 7. honvédhuszárezred 7. százada végre átadja 1. századunknak szállásait és délután 1 órakor bevonul.

A hadosztályparancsnokság értesít, hogy *Kamasz József* és *Mik Ferenc* ezredünkbeli huszár *Jekaterinoslawban* tüdőgyulladás következtében elhalt.

Szeptember 12. Borús, enyhe idő. A hadosztály távirati paranccsal a *Wierchowcewón* levő füzérségét *Kolacsowszkojera* helyezi át, hova 16-án elindítandó. Az ezrednél a különféle vállalkozások alatt több összefogott osztrák-magyar hadifogoly van. Ezek felsőbb rendeltetűre a hadifogolygyűjtő-állomásnak átadatnak.

Szeptember 13. A századoknál semmi különös esemény. Nyugalom. Az éj folyamán a gyalogsági ágyúosztagtól kiállított őrszem, *Puskás Mihály* járőrvezető hasbalóvi *Simon János* ugyancsak az osztaghoz tartozó járőrvezetőt, mert háromszori felszólítására sem meg nem állt, sem választ nem adott. A súlyosan sérült *Simon János* járőrvezetőt *Jekaterinoslawba* kórházba szállítják. *Schnaller József* huszár tüdőgyulladásban a *jekaterinoslawi* kórházban meghalt. Ez már rövid időn belül harmadik eset és az egyre jobban terjedő spanyolnáthának a következménye.

Szeptember 14. Gazdasági munkák folyamatban. Nyugalom. Az idő kezd hűvöse válni.

Szeptember 15. Azon kívül, hogy a hadosztály tudatja, miszerint 18-án *Braun* hadtestparancsnok szemlét fog tartani, valamint hogy ezredünk lovasszázada részére 110 darab ló *Jelizawetgradban* rendelkezésre áll, semmi feljegyzésre méltó esemény nem fordult elő.

Szeptember 16. *Pucher* zászlós lovasszázadunk részére tegnap kiutalt lovak átvétele végett 30 huszárral *Jelizawetgradba* útbaindul. *Hanusz László* tart. százados szabadságáról, *Illésy Ferenc* százados a pótszázadtól bevonul. Utóbbi *Roskoványi Dezső* ezredes az alulokban levő lovasszázad parancsnokságával bizza meg.

Délután a hadosztályparancsnokságtól beérkezik a 18-án tartandó hadtestparancsnoki szemlére vonatkozó részletes intézkedés.

Szeptember 17. Éjjel 1 órakor a hadosztályparancsnokság *Piatyschatka Wierchowcewo* között fokozottabb vasútbiztosítószolgálatot rendel el, reggel érkező távirata szerint pedig a hadtestparancsnoki szemle elmarad.

Hanusz László tart. százados a nap folyamán átveszi az 5. század és ideiglenesen a II. félezred vezetését.

Szeptember 18. Derült, enyhe idő. A rohamfélezredhez ismét 17 főt kell az ezredből vezényelni. Ezen újabb vezénylés arra indítja ezredparancsnokságunkat, hogy a hadosztályparancsnokságtól pótlást kérjen és bejelentse, miszerint július 1. óta az ezredtől 313 fő vezényeltetett el, ami a századokat annyira igénybevette, hogy létszámuk 115 karabélyra csökkent.

Szeptember 19. A lovasszázad szervezése serényen folyik. *Jelizawetgradból* megérkezett a kiutalt 110 darab ló, azonban ezek roppant gyengék és kicsinyek. Ezredparancsnokságunk engedélyt kér még 20 darab hátsló vásárlására.

Szeptember 20. *Szánthó László* őrnagy a *Jekaterinoslaw—Zeltoje* vasútvonal felügyeletével bizatik meg. *Piatyschatkán* levő 1. századunk két géppuska beosztását kéri. Miatán feleslegünk nincsen, az ezredparancsnokság — az ezred csekély létszámára való tekintettel — a *miloradowkai* helyőrség felhagyását javasolja.

Szeptember 21. A gazdasági körletek beosztására új rendelkezés jön. E szerint a *bozedarowkai* körlet kibővül, a II. félezred körlete változatlan marad, az I. félezred gazdasági körlete *Piatyschatka* lesz. A rohamfélezredhez újabb 5 huszárt kell vezényelni.

Szeptember 22. Vasárnap. Pihenő. *Sibrik Sándor* százados a 7. honvédhuszárezredtől bevonul és az I. félezredparancsnokságot veszi át. Az ismét fenyegető vasúti sztrájk elfojtására intézkedések tétetnek.

Szeptember 23. *Éder Rezső* ezredes *Huszthy Imre* tart. főhadnagy g. tiszttel szemlértartást végezt *Diewtadowo* és *Kolacsowszkojera* utazik. *Wekerle Géza* 6. honvédhuszárezredbeli tart. főhadnagy bevonul és az ezrednél jelentkezik, azonban azonnal berendeltetett szolgálattételre a hadosztálytörzshöz. *Pucher* zászlós a lovasszázad részére kiutalt felszerelési cikkek felvételzésére *Odesszába* utazik.

Szeptember 24. *Éder Rezső* ezredes *Huszthy Imre* tart. főhadnagy g. tiszttel *Kolacsowszkojen* szemlért tart. A *Piatyschatkán* levő 1. század e napról feljegyzi, hogy az éjjeli járőrök és őrszemek egyöntetű jelentése szerint éjjel 2 órakor távolról háromszor megismétlődő géppuskatűz volt hallható.

Szeptember 25. *Éder Rezső* ezredes és *Huszthy Imre* tart. főhadnagy, gt. *Bozedarowkára* bevonulnak. A kért 20 hátsló bevásárlására a hadosztályparancsnokság az engedélyt megadja.

Az 1. századnál *Piatyschatkán* a spanyolnátha erősen terjed. Ma hat huszárt kellett ismét kórházba adni. A betegségek, valamint az elvezénylések a század létszámát erősen megapasztották és a nehéz szolgálatot a század ellátni alig képes. Járőrceinek a vasúti föltésen naponta 32 kilométernyi utat kell megtenniök és a kis létszám mellett a járőrszolgálat gyakran jut az emberekre; ezenkívül a kavicsos vasúti föltésen való menetelés a lábbeliket erősen rongálja.

Szeptember 26. *Éder Rezső* ezredet a honvédelmi minisztérium távirati rendeletével a 9. honvédhuszárezred pótszázadához helyezi át. A gazdasági központok átszervezésére ismét rendelet jön, amely egyszersmind kilátásba helyezi azoknak katonai kezelésbe való vételét, mert a polgári készletbeszerzés csődöt mondott. Este 10 óra 50 perckor érkezett távirati rendelet 28-án déltől az összes csapatokat riadókézsültségbe helyezi. Az intézkedés okát nem tudjuk.

Az 1. századnál a *piatyschatkai* vasúti fürdőben fürdés.

Szeptember 27. *Miloradowka* mellett *Babics Jofresinca* majorját egy 40 fegyveres banditából álló banda megtámadja és kirabolja. A tulajdonosnő a rablók között felismer három *annomikolajewka*- és *lausammikolajewkabeli* lakost. (Mindkét község *Miloradowkától* 5 km.-nyire nyugatra fekszik.) A szigorított készség miatt, dacára a meglevő nyomnak, nem küldhetünk ki csapatot a bűnösök elfogására.

Szeptember 28. Dél előtt 12 óra 30 perctől kezdve szigorú készültség. A készültség elrendelését az ezred naplófeljegyzése szerint szigorúan titkos rendelet indokolja. Ez a rendelet hiányzik, azonban valószínűleg már a később bekövetkezett otthoni tragédia vetette előre árnyékát. Este 5 órakor a készültség *Jekaterinoslawot* kivéve megszűnik. A II. félezred a *piatischatkai* helyőrséget egy szakasszal megerősíti.

Plettinger Péter (1897—917) huszár spanyolnáthából fejlődött tüdőgyulladás következtében *Bozedarowkán* meghal. Ez a negyedik halálosvégű megbetegedés.

Szeptember 29. Az időszámítás ma megváltozik, órák másfél órával előbbre igazítandók. Délután 4 óra 30 perckor az összes fisztek és szolgálatmentes legénység, valamint a falu lakosságának részvétele mellett *Bozedarowkán* eltemetjük *Plettinger Péter* huszárt. A temetési szertartást *Baán Frigyes* tábori lelkész végzi.

Szeptember 30. *Éder Rezső* ezredes, ki ezredünkötől elhelyeztetett, elutazik. Az ezredparancsnokságot *Szánthó László* őrnagy veszi át. A kiképzőcsoporttól 11 fő géppuskáslegénység vonul be. Ebből az ezredparancsnokság 5 főt az 1. és 6 főt a 2. géppuskás századhoz oszt be.

Október.

Október 1. Szép, enyhe idő. Szóbeszédből halljuk, hogy a bolgárok állítólag felmondották a központi hatalmaknak a szövetséget és külön békét szándékoznak kötni. A hír hivatalosan megerősítve ugyan nincs, de az *Ukrajnában* levő megszállócsapatok között feltűnő eltolások észlelhetők.

Október 2. A reggel megérkezett budapesti lapok a bolgárokról tegnap hallottakat megerősítik. Ezekből tudjuk meg, hogy a *Vardar-völgyben* az antant hatalmak áttörték a bolgárok arcvonalát, valamint hogy az ország hangulatára való tekintettel, a bolgár miniszterelnök békét kért.

Délután 5 órakor a hadosztály táviratilag elrendeli a lovasszázad, valamint a *Kolascowszkojeban* levő tüzérség azonnali menetkész állapotba való helyezését. A szállítási adatokkal együtt jelentjük, hogy eddig csak két lovasszakaszunk és a lovasgéppuskászakasz van felállítva, míg a harmadik lovasszakasz a hiányzó lovak miatt megszervezhető nem volt. A hadosztály erre adott válaszából megtudjuk, hogy lovasszázadunk a *Jekaterinoslawtól* keletre álló 15. gyaloghadosztálynak lesz alárendelve. Egyidejűleg elrendeltetik a második lovasszázad felállítása. Sajnos, ez a lóanyag nehéz beszerzése miatt alig lesz lehetséges, de ezen kívül a kellő számú lóháton kiképzett ember sem áll már rendelkezésre. Szomorú elégtétellel látjuk, hogy mégis csak szükség van még a „modern“ háborúban is lovasságra, különösen és égetően szükséges volna pedig ez a megszállott *Ukrajnában*. A hol itt, hol ott fellobbanó bandaharcok elfojtására egyedül csak a gyorsan mozgó lovasság volna sikeresen alkalmazható. Pár lovasszázad megfelelő géppuskával és lovaglőtüzérséggel sikeresebben vagy legalább is oly sikerrel tudna akkora területet pacifikálni, mint amekkora területre most gyalogezredek, dandárok és hadosztályok kellene. Szerény véleményünk szerint *Ukrajna* megszállására és fékentartására az összes osztrák-magyar és német lovasságot, természetesen lovasítva, igénybe kellett volna venni, — az ekként felszabaduló gyalogság pedig megakadályozhatta volna a *vardarvölgyi* bolgár áttörést, vagy a nyugati fronton biztosíthatta volna a döntést. . . .

Azt hisszük, hadvezetőségünk most már belátta, hogy végzetes hibát követett el a szerinte „felesleges“ lovasság főnkretételével; igyekezett is ezt az *ukrajnai* megszállás első napjától kezdve helyrehozni, amennyiben a lovaiktól megfosztott lovasezredek lovak vásárlására utasította. Ám ez már későn volt, mert nemcsak hogy a lóvásárlás kudarcot vallott, de 2 év óta nem

folyt a póttesteknél lovas=kiképzés és hiába lett volna meg a ló, ha nem volt, aki megülje és ha tervszerűen ki nem lett volna irtva a magukat még „huszár“-nak nevező ezredekben a lóval való állandó együttlétből fejlődő nemes „lovas-szellem“. . . .

A reánk nézve oly szomorúan végződött világháború végzetes hibái közé bátran oda-sorolhatjuk a lovasság főnkretételét, ami memento lehet arra is, hogy kicsinyes fukarságból és egyéni ellenszenvből származó, jelentéktelennek látszó intézkedések végeredményben minő súlyos és messze kiható következményeket vontak ebben a nagy világégésben maguk után, ahol pedig a bölcs előrelátás és a szigorú következtetesség biztosíthatta egyedül a végső győzelmet.

Mint feltűnő eseményt feljegyezi még e napokról az ezrednapló, hogy: „*rengeteg távirat jön hazulról a legénység hozzátartozóinak haláláról. Tegnap 15 ilyen távirat érkezett. Benyomás az, hogy a spanyolnátha otthon erősen pusztít.*“

El lehet gondolkozni ezen a feljegyezésen és arra a következtetésre jutunk, hogy bár igaz, erősen pusztított Magyarországon a spanyoljárvány, de egy sokkal nagyobb betegségnek, a pestises fertőzésnek voltak tulajdonképpen ezek a táviratok a jelei. Ezzel is gyengíteni akarták a külső frontot, mert természetesen az érintettek mind szabadságot kértek és kaptak is; és nem hisszük, hogy tévednénk, miszerint azokat egy cél és egy központ irányította. Ha a táviratok megvolnának még, ma sem kerülne nagy fáradságba feltevésünk helyességét beigazolni, valamint kikutatni az eddig talán ismeretlenül maradt kezdet.

Október 3. A hadosztály ma érkezett távirati parancsa a lovasszázadot 6-án berakni rendeli. Ezredparancsnokságunk ismét jelenti, hogy a század még nem kész, kellő számú lova nincsen és a meglévők is vasalatlanok. Ez nem változtat a parancson, a lóhiányon pedig úgy vél a hadosztály segíteni, hogy ezredünknek a kellő számú ló bevásárlását rendeli el. E célból *Szánthó László* őrnagy és *Sibrik Sándor* százados azonnal *Alfiewóra*, ahol még loavatás nem volt, ki is rendeltetnek, azonban estig mindössze 3 rosszminőségű lovat tudnak megvásárolni.

Október 4. Ma a *Kolacsowszkojeban* levő tüzéség is megkapja a bevagonírozási parancsot. Úgy ez, mint lovasszázadunk, amint már 2-án jeleztetett, a 15. gyaloghadosztálynak lesz rendelkezésre bocsátva.

Szánthó László őrnagy és *Sibrik Sándor* százados lóvásárlás végett *Gulaj Poléra* mennek, azonban este eredménytelenül térnek vissza.

Este 8 órakor a hadosztály telefonon elrendeli, hogy a lovasszázad 7-én reggel 8 órakor berakva, *Marienpolba* vasúton elindítandó. Egyidejűleg jelzi azt is, hogy ezredfőrszünk 10-ike körül *Werchednieprowskra* fog áthelyeztetni. Ez az intézkedés súlyos gondokat okoz, mert a *Bozedarowkán* felhalmozott, körülbelül 120 vagon szénát és szalmát szintén el kell szállítani. A préselésre az intézkedések azonnal megtétevek, azonban kétséges, hogy a rendelkezésre álló rövid idő alatt elkészülünk-e azzal.

Egy másik hadosztályrendelet a *Werchowcewóban* levő 7. honvédhuszárezredbeli századot *Jekaterinoslawba* helyezi át, helyette nekünk kell a 7. századunktól egy szakaszt *Werchowcewóra* kikülöníteni.

Bozedarowkán : 6. század és gazdasági hivatal.

Bozedarowka-Wiczelaján : ezredfőrsz, gyalogsági ágyúosztag, fél 1. géppuskásszázad.

Werchowcewón : 2. század és két géppuska az 1. géppuskásszázadtól.

Diatischatkán : I. félezredfőrsz, 1. század, két géppuska az 1. géppuskásszázadtól és egy szakasz a 7. századból.

Kolacsowszkojén : 7. század három szakasza.

Wiczely-Ternyben : II. félezredfőrsz, fél 2. géppuskásszázad (4 géppuska), $\frac{2}{3}$ tüzerűteg.

Miloradowkán : műszaki század.

A mai postával részletes parancs jön, mely hadosztály- és hadtestriadó esetén a teendőket szabályozza. Ennek alapján az ezred részére a részletes intézkedések kidolgoztatnak.

Hadtestriadó esetén az egész 5. lovashadosztály a *Katharina=vasút* mentén vonandó össze. Minden ezred riadóhelye kiutaltatik. Mint ilyen — ezredünk részére — *Piatischatka* jelöltetett ki.

A lakosság körében általánosan el van terjedve, hogy a bolgár különbéke folytán csapataink *Ukrajnát* elhagyják. Ez a hír az agitációnak újabb tápot ad és sokan a jóérzésű és velünk szemben barátsággal viselkedő lakosság közül úgy vélik, hogy az általános parasztlázadás kitörése csak napok kérdése.

Az 1. század naplója e napról feljegyzi, hogy a: „*legénység fehéreneműje és ruházata igen rossz állapotban van. A felsőruházat annyira rossz, hogy már a javítást sem bírja el.*“

Október 5. Nagy szél. *Szánthó László* őrnagy szolgálati ügyben *Jekaterinoslawba* utazik. *Hanusz László* százados, az 5. század parancsnoka este telefonon jelenti, hogy bevásárló embercire *Radowaja* állomáson többször rálóttak.

Október 6. A riadó előkészítésére szóló parancsot az ezredparancsnokság a századoknak kiadja. A lovasszázad készülődik az elutazáshoz és lovait vasaltatja. A megszállott területen sűrű csapateltolások észlelhetők. Ezeknek következménye, hogy ezredtörzsünk rövidesen *Werchednieprowskba* fog kerülni és a *Doljinecwo—Werchowcewo* vasúti vonal fel lesz adva. A II. félvezred *Kolacsowszkojeban* marad, de *Piatischatkára* fog egy szakaszt küldeni. A riadóintézkedés alapelve az, hogy nagyobb felkelés esetén minden csapat a fővasútvonalra legyen összpontosítva és azt védje.

Szánthó László őrnagy *Jekaterinoslawból* visszaérkezik.

Október 7. Lovasszázad délelőtt kimegy *Bozedarowka* vasútállomásra, hogy berakodjon. A szerelvény azonban csak este érkezik meg és így a berakás holnapra marad. Az ezredtörzs *Sárközy Pál* hadnagyot szálláscsinálóként *Werchednieprowskba* előreküldi.

A nap folyamán hadosztályparancsnokságunktól az alábbi „titkos“ rendelet érkezik:

Kgl. ung. 5. Honvéd Kavalleriedivisionskommando.

Op. Nr. 1191.

Verschluss

An

das k. ung. Honvédhusaren=Rgt.=Kommando

No. 1.

Feldpost, 635. am 6. Oktober 1918.

XII. K. K. Op. Nr. 2720. v. 6. (X.) (A. K. Ost. No. 9741.) wird vollinhaltlich verlautbart:

AOK. Chef des Gltstbs. Op. No. 148.165:

„Im Bestreben der Welt den Frieden wieder zurückzugeben, hat Seine Majestät im Verein mit den Herrschern Deutschlands und der Türkei den Feinden den Vorschlag machen lassen, auf Grund der vom amerikanischen Präsidenten aufgestellten Formel, in Verhandlungen einzutreten und gleichzeitig einen Waffenstillstand zu schliessen.

Dies ist allen Truppen sofort mit dem nachdrücklichsten Hinweis bekanntzugeben, dass unser Angebot noch keineswegs einem Waffenstillstand gleichkommt, demnach im Gegenteil gerade jetzt erhöhte Wachsamkeit und Kampfbereitschaft dringendstens Pflicht wird.

Weitere Weisungen werden folgen.“

Zusatz des XII. Korpskommandos :

Die Verlautbarung hat allgemein in streng korrekter Weise unbedingt durch Offiziere, womöglich durch Abteilungs- oder Truppen-Kmdten, in der Muttersprache zu erfolgen.

*Ergeht laut Verteiler des Divisionskommando-Befehles. Divisionär beurlaubt:
Basch Oberst mp.“*

A rendeletet magyar fordításban ezredparancsnokságunk azonnal továbbítja a századokhoz.

„Lehetetlen elzárkózni azon érzéstől“ — írja a fent idézett parancs feljegyzése után az ezrednapló — „hogy a bolgár felbomlás következtében beállott súlyos hadihelyzet az oka ezen ajánlatnak, bár az AOK. (hadseregfőparancsnokság) ennek más színezetet ad. A saját „belső“ viszonyok azonban, mint sok jelből lehet következtetni, olyanok, hogy kénytelenség megállapítani azt, hogy a béke megkötése a Monarchiára nézve elkerülhetetlen szükség; olyan szükség, amelynek teljesítésére már csaknem az utolsó hónap elérkezett. Bárminő legyen is a vég, ma az eddigi kitartás nemzetünknek örök dicsősége marad és e dicsőséges vég megőrzése csak egy gyors békével lehetséges.“

Mindennél jobban jellemzi e pár mondat ezredünk lelkivilágát; látjuk belőle, hogy bár régen lappangó sejtelmek ülnek a lelkeken — csüggeteg szó nem jön senki ajkára — és a nehéz viszonyok között, egy aláaknázott idegen országban, orgyilkosoktól állandóan veszélyeztetve, mindenki híven teljesíti kötelességét. A béke vágya bár ott ül a lelkek mélyén, tiltott dologra senki sem kapható és most is, megsejtve a közeli összeroppanást, nem a panasz és zokszó, hanem csak egy fájdalmas, de még mindig bízni tudó megjegyzés van csupán. Ekkor pedig sorsunk már meg volt pecsételve és veretlen magyarjaink fejét övező habérszoszorú felé már kinyújtotta mocskos kezét az otthon konspiráló söpredék, a katonaszökevények és a velük szövetségelt, megfizetett politikusok és a mindenben csak az anyagi hasznot kereső zsidó üzérek aljas társasága.

Október 8. Terv szerint a lovasszázadnak (2 lovas- és 1 géppuskásszakasz) *Illésy Ferenc* százados vezetésével délelőtt kellene *Bozedarowka* állomásról *Marienpolba* indulnia, azonban nem áll elegendő vasúti kocsik rendelkezésre és az indulást el kell halasztani.

Október 9. *Szánthó László* őrnagy lóvásárlás céljából *Sofiewkára* megy.

Ezredünk, bár talán a hadosztályban a legkisebb létszámmal bír, 94 fő pótlást kap, szemben a többi ezreddel, melyeknek 240—290 fő utaltatik ki.

Béke- vagy fegyverszünetről semmi hír.

Piatyschatkán az 1. századhoz beosztott 7. századbéli szakasz az odaérkezett ugyancsak 7. századbéli szakasszal egyesülve, felváltja a 7. h.-ezred 6. századát. Az 1. század, — mely mindössze három szakaszból áll, — minden embere ennek folytán állandóan szolgálatban van.

Október 10. *Szánthó László* őrnagy *Sofiewkán* lovat vásárol.

Délután 12 óra 30 perckor a 3. század *Kolacsowszkoje* állomásra menetel és egyelőre ott marad, miután a részére kijelölt *Arenda* állomáson (*Rjadowaja—Kolacsowszkoje—Piatyschatka* között) az elszállítás egyelőre lehetségesnek nem látszik.

A nap folyamán beérkezik a hadosztály parancsa, mely a második lovasszázad felállítását rendeli el. A lóvásárlás teljes erővel megkezdendő, de ennek dacára, a pótlóár 1900—2500 koronában (!!) állapítatik meg.

Délután vett távirati parancs szerint 15-én ismét leadandó 60 fő 1872—1874. évfolyambeli legénység. Ez a második lovasszázadhoz szükséges legénység leadásával azt jelenti, hogy a pótlás dacára, a századok létszáma 100—110 főre fog csökkenni.

A 3. század *Szilágyi Gábor* tart. százados vezetésével az új csoportosítás szerinti *Diewtadoworól* ideiglenesen *Kolacsowszkojera* költözködik.

Délután 6 órakor erős zivatar.

Október 11. Csapatainknak a *kolacsowszkoje=piatischatkai* vasútvonal melletti elhelyezkedésére a II. félezredparancsnokság a hadosztálynak javaslatot nyújt be.

A 3. század ma is *Kolacsowszkojeban* van, *Szánthó László* őrnagy ugyanott lovat vásárol. *Thúry Tibor* és *Kiss főhadnagy* szabadságról bevonulnak.

Október 12. *Szánthó László* őrnagy a fél 5. század és két géppuska fedezte alatt *Sofiewkára* megy lovakat vásárolni.

A hadosztálytól ma vett parancs szerint a 3. század *Piatischatkán*, a 7. század *Radowaján* és *Kolacsowszkojen* fog állomásozni.

Október 13. *Takács* hadnagy *Szilágyi Gábor* tart. százados felváltására *Diewtadowon* át *Kolacsowszkojera* utazik, ahol a 3. század délután és este bevonul.

A műszaki század gyalogmenetben, távirafilag kapott felsőbb parancsra, *Bozedarowkára* rendeltetett azzal a céllal, hogy a *Dolgincewórol* igényelt szerelvény felhasználásával *Werchednieprowskba* küldessék, ahol a gazdasági hivatal kirakodásának biztosítására csapatra szükség van.

Október 14. *Szánthó László* őrnagy a lóvásárlást igen gyenge eredménnyel *Sofiewkán* befejezve, *Bozedarowkára* érkezik. *Beretvás Endre* hadnagy az *odesszai* rohamtanfolyamról bevonul. *Ferenczy Ferenc* főhadnagy *Piatischatkán* átveszi az 1. század parancsnokságát, valamint megbizatik az I. félezredparancsnokság ideiglenes vezetésével. Az ezrednél napról napra több spanyolnáthamegbetegedés fordul elő. Hadtestriadó esetére új intézkedések adatnak ki. Ezek szerint minden vasútbiztosítóosztag helyén marad és csak a *bozedarowkai* helyőrség megy *Werchednieprowsk* állomásra. 34 fő 1872—1874. évfolyambeli legénységet átadunk a hadosztálytörzsnek.

Emlékeztünk felfrissítésére, valamint mert az utóbbi időben több változás fordult az ezred helyőrségeiben elő, jegyezzük fel az alosztályok mai helyzetét. E szerint:

Bozedarowka=Wiczelaján állomásozik: ezredtörzs, gyalogsági ágyúosztag, fél 1. géppuskásszázad (4 géppuska).

Bozedarowkán: 6. század, gazdasági hivatal és vonat.

Miloradowkán: műszaki század.

Wierchowcewón: 2. század, negyed 1. géppuskásszázad (2 géppuska).

Piatischatkán: I. félezredtörzs, 1. és 3. század, negyed 2. géppuskásszázad (2 géppuska) és negyed 1. géppuskásszázad (2 géppuska).

Radowaján: fél 7. század és negyed 2. géppuskásszázad (2 géppuska).

Kolacsowszkojen: fél 7. század és negyed 2. géppuskásszázad (2 géppuska).

Weszely=Ternyben: II. félezredtörzs, 5. század és negyed 2. géppuskásszázad (2 géppuska).

Október 15. Borús, hűvös idő. *Beretvás Endre* hadnagyot a hadseregfőparancsnokság a 2. honvédhuszárezredhez helyezi át. Helyette a 11. honvédlovashadosztálytól egy tényleges tiszt fog ezredünkhöz áthelyeztetni. Felsőbb rendeletre a műszaki század *Miloradowkán* bevonul és vasúton *Werchednieprowsk* állomásra utazik.

A keleti hadseregpáncsnokságtól érkezett körendelet a legénység ruházatának siralmas állapotáért a csapat- és alosztályparancsnokokat teszi felelőssé, illetve ezeket okolja, mert a rendelet szerint „nem fordítottak kellő gondot” a ruházat karbantartására. Erre a méltatlan vádra az érintettek egyáltalán nem szolgáltak rá. Eltekintve attól, hogy maga a legénység még ellenőrzés nélkül is minden módon igyekezett a ruházatát kímélni éppen azért, mert tisztában volt vele, hogy felülről már régen nem számíthat pótlásra; az alosztályparancsnokok mindent elkövettek, hogy a legénység ruházatát javítsák. Hogy a ruházat iránti gondoskodás

nem az alsóbb parancsnokoknál hiányzik, annak jellemzésére czúttal is leszögezhetjük, hogy *a közelgő orosz tél dacára október hó elején érkezett ruhapótlással a hadvezetőség vászon-zubbonyokat és vászonköpenyeket küldött*, viszont nadrágot már oly régen nem kaptunk, hogy arra emlékezni sem tudunk.

Október 16. Szép, derült, de hűvös idő. Műszaki század délelőtt 11 órakor megérkezik *Werchednieprowsk* állomásra, ott kirakodik és beszállásol.

Október 17. *Kölber Pál* tart. főhadnagy vizsgái letételére, *Beöthy Miklós* hadnagy pedig magánügyben szabadságra utazik.

Október 18. Az idő megenyhül. *Szilágyi Gábor* tart. százados szabadságra távozik, helyette ideiglenesen a 3. századparancsnokságot *Takács István* hadnagy veszi át. A gazdasági hivatal *Bozedarowkán* megkezdí raktárának vasútra rakását. A rengeteg készlet berakása nagy munkát és sok gondot okoz. *Szánthó László* őrnagy lóvásárlás céljából *Lichowkára* megy.

Október 19. A gazdasági hivatal által megrakott 40 vasúti kocsit elindítjuk *Werchednieprowskba*. *Szánthó László* őrnagy *Lichowkán* lovakat igyeckszik vásárolni, *Sárkány István* főhadnagy, a műszaki század parancsnoka, szabadságra utazik.

Október 20. Az ezredfőrsz, gazdasági hivatal, fél 1. géppuskásszázad és a gyalogsági ágyúosztág reggel korán megkezdí a berakást *Bozedarowkán* és este elindul *Werchednieprowskra*. *Kovács-Sebestény Miklós* tart. főhadnagy, aki most egyúttal az ezredparancsnoki teendőket is ellátja, csak holnap fog indulni.

Október 21. Hideg, szeles idő. Az ezredparancsnokság reggel 3 órakor indul *Bozedarowkáról* és délután 12 óra 30 perckor *Werchednieprowskra* érkezik, ahol az előző szállítmányok kirakása serényen folyik. A fél 1. géppuskásszázad este bevonul a városba, hol a gazdasági hivatal már délelőtt elhelyezkedett. *Bozedarowkán* a még visszamaradt 6. század megkezdí a berakodást.

Október 22. Reggel a 6. század megérkezik *Werchednieprowskba*, kirak és délután bevonul a városba. Az itteni elszállásolásra nézve az ezrednapló feljegyzí, hogy a fizti és legénységi szállások jók, ellenben a lovak elhelyezése igen rossz. A helyőrségi szolgálatot a 6. század és fél 1. géppuskásszázad végzi. *Szánthó László* őrnagy délután lóvásárlási körújáról bevonul.

Október 23. A 7. honvédhuszárezred utolsó szállítmányai *Werchednieprowskból* elindulnak.

Reggel 4 órakor *Kassay-Farkas László*, a hadosztályfőrszhez beosztott százados telefonon értesít, hogy *Ukrajnát* ki fogjuk üríteni, miért is minden csapat a fővonal mellett lesz összpontosítva. Ezredparancsnokságunk azonnal parancsot ad a II. félezredparancsnokságnak, hogy a leggyorsabban felkészülve holnap, 24-én induljon meg gyalogmenetben *Piatyschatka* vidékére, miután egyidejűleg *Nikopolból* a 8. h.-h.-ezred *Wierchowecwora* lesz áthelyezve. A délelőtt folyamán a hadosztályparancsnokság az összes csapatokat szigorú készütségbe helyezi, mert állítólag a bolsevisták kormányrajutásuk megünneplésére támadást terveznek ellenünk azon kimondott céllal, hogy a megszálló csapatok tisztjeit legyilkolják.

Október 24. Hűvös, nyirkos idő. Szigorú készütség, bár a jelzett lázadásnak jelei nem észlelhetők. A II. félezred bejelentí, hogy sikerült a *wierchowecwoi* bányatársaságtól vasúti kocsikat szereznie, tehát nem gyalogmenetben, hanem vasúton fog jönni. A hadosztály elrendeli az összes élelmikészletnek a határon át való szállítást azzal, hogy a csapatnál csak 30 napi készlet tartható vissza. Az intézkedést kiadni nem volt nehéz, azonban kivétel teljesen lehetetlen. Vasúti kocsik nem állanak rendelkezésre, az ukrán vasutasok amerikáznak — a „határ!” pedig oly messze van. . . .

Október 25. Állandó szigorú készütségben vagyunk. A II. félczred délután vasúton *Diatischatkára* érkezik. A nap folyamán érkezett hadosztályeligazítás *Ukrajna* kiürítését a *Dardanellák* valószínű megnyitásával okolja meg, megjegyzi azonban, hogy a tengerpartok védetni fognak. A délután érkezett távirati parancs a készütség további fentartását rendeli el és óvatosságra inti a fiszteket azzal, hogy a bolsevikiek szándéka a fiszfikart az étkezdekben meglepni és lemészárolni, hogy így a csapatok vezető nélkül maradjanak. Egy hadtestparancs a szabadságon levők szabadságának automatikus meghosszabbítását rendeli el azzal, hogy azok a pöttestekhez vonuljanak be és majd onnan lesznek a csapatok új helyére együttesen elszállítva. *Koth* zászlós a 20. honvédegyalozredtől bevonul.

Október 26. Derült, enyhe idő. *Roskoványi Dezső* ezredes és *Polónyi Gyula* tart. főhadnagy szabadságról bevonulnak és ugyancsak bevonul az ezredhez *Bay Kálmán* hadnagy is, ki eddig, mint beteg, a pötszázadnál teljesített szolgálatot.

Annak illusztrálására, hogy micsoda emberfeletti munkát jelent felhalmozott készleteink elszállítása, álljon itt az alábbi kimutatás:

Kimutatás

az 1. honvédegyalozred élelmiszerkészletéről 1918 október 26-án.

Alosztály	Buza	Rész	Árpa	Zab	Liszt	Körpe	Tengeri	Burgonya	Kása	Zöldség	Széna	Szalma	Sertés és birka	Marha
	m é t e r m á z s a												darab	
Ciászdasági hivatal	20.000	300	150	8000	2000	800	600	700	250	100	18.000		25	60
1. század			60	50	1200			100		120	1300			
2. „			50	250	120	40		80			1000			
3. „	500			300		100		500			1500	250		
5. „	1280		630	720		190		40		40	1150		6	5
6. „	40	120	200	400	160	250	120	150	60		1500	900		
7. „	1300			1100							2600	2500		
1. gp. száz.	220	70		300	70	40		90					8	3
2. gp. „	1600			960							3400	1260	35	12
műszaki „		1250		200	320	420		550			2100	4900	10	
Összesen:	24.940	4440	2440	12280	6870	1840	720	2210	310	260	32550	9810	94	80

Az összes készlet súlya tehát 95.670 métermázs, de ezenkívül van még 50 vagon préseletlen széna és 60 vagon préseletlen szalma, szóval összes készleteink elszállítására mintegy 1000 drb 10 tonnás vasúti kocsiira volna szükség, amiről természetesen szó sem lehet. Hogy mi lesz ilyenformán fáradtságosan összegyűjtött készleteink sorsa, azt csak a jó Isten tudja.

Október 27. Szép, enyhe idő.

A hadosztálytól érkezett parancs szerint a készletek nem küldhetők előre, hanem azokat minden czred magával viszi. Az átrakodó-állomásokra segítségül ugyanczen parancs a 7. h.-h.-ezredtől kirendel 1½ századot, valamint figyelmezteti az ezredet, hogy lehetőleg 30 napnál nagyobb készletet vigyenek magukkal. Ezredünknek, mint a tegnapi napon jegyzett kimutatás mutatja, 160 napi készlete van.

A szigorú készütség este — felsőbb parancsra — megszűnik.

Október 28. A keleti hadseregpáncsnokság körtáviratban tudatja, hogy a *Dardanellák* biztosítva vannak és csak rendszeres támadással foglalhatók el.

„Bár tudjuk, hogy a „Dardanella=kérdés“ igen fontos része a most dúló háborúnak, de nem értjük, miért akar a keleti hadsereg, ennek biztosítását hirdelve, most már másodizben bennünket megnyugtatni. Arra volnánk inkább kíváncsiak: mi van otthon, a Piavenál és a nyugati arcvonalon? Ám ezekről az értesítés minden alkalommal bölcsen hallgat. Érezzük, hogy „valami“ nincs rendjén; érezzük, hogy a felsőbb vezetés bizonytalanul tapogatózik; elhárítani igyekszik valamit, vagy nagyobb terveket sző, amelyek kivételéhez azonban erőtlén és erélytelen intézkedéseivel csak növeli a bizonytalanság érzetét, elhintve egyszersmind a „bizalmatlanság“ csiráit felkavart lelkünkben.“

Hogy mennyire hiányoztak a bizalmatkelző, perfcék intézkedések, arra az ezrednapló a tanu, amely e napról még ezt is feljegyzi:

„Az eddig vett parancsokból „úgy látszik“, Ukrajna kiűritése még nincs folyamatban és csak csapatszállítások történnek. Így a XII. hadtest területét csak az 5. honvédlovashadosztály (tehát mi) és a 29. gyalogdandár hagyja el. Az 5. honvédlovashadosztály elszállításának „állítólagos“ sorrendje: 8. és 7. honvédhuszárezred; hadosztálytörzs és intézetek; 6. h.=h.=ezred és végül az 1. h.=h.=ezred. E szerint **előreláthatólag** reánk november 10-ike körül kerül majd a sor.“

Október 29. A ma érkezett lapokból értesülünk a 79. gyalogezred fellázadásáról és Fiume elfoglalásáról; a *Wekerle*-kormány lemondásáról és arról, hogy otthon (*Budapest*) a politikai helyzet igen zavaros . . .

Jegyezzünk itt minden kommentár nélkül annyit fel, hogy amíg azelőtt a postai küldemények 10—14 nap alatt értek el hozzánk, ezen rossz híreket közlő újságok nem egész egy hét alatt megérkeztek! . . .

Major István huszár spanyolnáthában a mai napon elhalt.

Október 30. Borús, hűvös idő. Olyan, amilyen a lelkünk . . . *Major István* huszárt *Werchednieprowskon* eltemetjük. A posta ma elmarad, de a hadosztálytól kiszivárgó hírek szerint otthon *József királyi* herceg mint „*diktátor*“ működik . . .

Október 31. „*Orosz lapok szerint a király Andrássy Gyula grófot nevezte ki külügy-miniszternek, aki a Monarchia nevében külön békeajánlatot tett az antantnak . . .!*“

Este 10 órakor a hadosztály elrendeli, hogy II. félezredünk *Jakowlewskán* vasútra rakodva, utazzon azonnal *Kamienskoje—Diewka—Zaporowce* vasúti állomásokra, hol további parancsokat fog kapni. Ugyanczen rendeletből értesülünk, hogy a hadosztály hadtápszázlálaja feloszlik és mint pótlás bevonul az ezredkekhez.

AZ OSSZEOMLÁS.

November.

(Lásd a 64. sz. vázlatot.)

November 1. Ezredünk mai elhelyezkedése a következő:

Werchednieprowsk faluban: ezredtörzs, gazdasági hivatal, 6. század és fél 1. géppuskásszázad.

A vasútállomáson: a raktárak a műszaki század felügyelete alatt.

Wierchowcewón: 2. század és negyed 1. géppuskásszázad.

Piatischatkán: 1. és 3. század, negyed 1. géppuskás- és negyed 2. géppuskásszázad.

Jakowlewskán: II. félezred (5. és 7. század) és háromnegyed 2. géppuskásszázad berakás alatt.

A délelőtt folyamán a hadosztálytól telefonparancs érkezik, mely szerint *Jakowlewskán* a II. félezred bevagonírozva várja a további parancsot, mert a XII. hadtest vasútbiztosítócsapatainak felváltása végett csefleg *Alexandria* felé lesz elszállítva.

Sibrik Sándor százados délután a környéken tartott lóvásárlásról bevonul. *Ferenczy Ferenc* hadnagy szabadságra megy.

A felsőbb helyekről kiadott rendeletek alapján ezredparancsnokságunk az elszállításra az alábbi általános intézkedéseket adja ki:

M. kir. 1. honvédhuszárezred.

1101/17. szám.

kt. 1918.

Bizalmas!

----- parancsnokságnak

T. p. 635.

Tábori posta 635., 1918 november hó 1-én.

Az *Ukrajnából* való elvonulásra vonatkozólag tájékoztatás a következőket rendelem:

1. Legfőbb törekvés legyen minél több készletet elszállítani. El van rendelve legalább 30 napi készlet elszállítása, de lehetőleg ennél több is. Az ezrednek a készlet többszöröse áll rendelkezésre és minden szállítmány parancsnoka teljes erejével azon legyen, hogy a szállított készletek az ezred új beosztásának végállomásáig az ezred rendelkezésére maradjanak.

2. A készletek elszállítása esetleg vagonür hiánya miatt nehézségekbe fog ütközni, ezért minden vagonür a legnagyobb mértékben kihasználendő. Kisebb kézi raktárakkal gabona is berakandó. A legénységi kocsikban alul 3–5 sor zsák helyezendő, arra szalma (zsákok kímélésére) és annak tetjén utazzék a legénység. Középen a kályha elhelyezésére az ajtók közötti helyet üresen kell hagyni.

Itt figyelmeztetem az alosztályparancsnokokat, hogy minden fölösleges és itt — *Ukrajnában* — összegyűlt holmit hagyjanak a berakási állomáson; régi és nem használt kincstári cikkeket (pl. fölös számú géppuska, málhánsyereg stb.) küldjenek mielőbb *Werchednirowsk* állomásra, hogy azok a hadosztálynál leadhatók legyenek.

3. A G. H. készletei nem egy szállítmányban, hanem az alosztályok szállítmányai között elosztva fognak elszállításra kerülni. Oka ez intézkedésnek egyrészt, hogy a be- és átrakodás gyorsabban megy, másrészt, hogy a szállítmányok között elosztott készletek nem oly feltűnőek és mint az „ezred 30 napos készletei“, részletekben könnyebben lesznek az ezred új helyére elszállíthatók.

Minden G. H. raktári készlet a szállítmányparancsnok, illetőleg alosztályparancsnok által nyugtázandó és az átvett készletekért az átvevők anyagilag felelősek.

E készleteknek a különböző állomásokra való elszállítása fokozatosan fog történni és a berakodás annak idején a 2. pontban megadottak szem előtt tartásával eszközöltessék.

4. Az átrakodóállomásra a hadosztályparancsnokság által a 7. h.-h.-ezrednek 1 1/2 százada *Gatcin* tart. százados parancsnoksága alatt előreküldetett, hogy az ott „az 5. honvédlövashadosztály átrakodóállomás“ -át létesítsék. Feladata:

a) Az összes oda beérkező 5. honvédlövashadosztálybeli szállítmány átrakodásánál segédkezni és esetleg ezek átvonuló beszállásolásáról gondoskodni.

b) Megtorlódo készleteket csapattestenként elkülönítve beraktározni, azok anyagszerű kezeléséről, megőrzéséről és később a hadosztály után leendő szállításáról gondoskodni.

Visszamaradó készletekkel az illető szállítmány annyi embert hagy vissza, hogy az utánszállítás alkalmával a vonatokat kísérő személyzet ezekből kiteljen. Ezek az emberek a 7. honvédhuszárezred különítménye által élelmezésbe veendőek.

Természetesen törekedni kell, hogy az átrakodóállomáson semmi készlet vissza ne maradjon.

5. A vagonok fűtésére a G. H. rajkályhákat készített. A kályhák már munkában vannak. Kiszállítás november 5-ike körül várható. Minden alosztály körülbelül 6 kályhát vásárolhat a G. H.-tól.

A kályhák egyenletes elosztása céljából az alosztályok november 5-ig táviratilag jelentsék a birtokukban levő régi rajkályhák, vagy más, az utazásnál használható kályhák számát.

6. **Hússal** való ellátás az utazás alatt élőmarhalevágással biztosítva. Az egy szállítmányban utazó alosztályok okvetlenül együtt vágassanak anyagpazarlás elkerülése és munkamegtakarítás céljából.

7. **Kenyér** 10 napra való, előre sütenő és viendő az alosztályok által. A sütetést ma már úgy kell intézni, hogy mindenütt legalább **5 napi készlet** álljon november 8-án tartalék gyanánt rendelkezésre.

A különböző helyőrségekben lehetséges sütés mértéke szerint innen fog elrendeltetni, hogy közvetlen az utazás előtt melyik helyőrség mennyit süssön, hogy a további 5 napi készlet az alosztályok és G. H. együttes munkájával előállítható legyen.

Intézkedés történi különítmény előeküldése által, hogy az átrakodóállomáson további négy napi kenyéradag legyen süthető és az átvonuló szállítmányoknak kiadható. Az alosztályok tegyenek előkészületeket arra, hogy kiadandó parancsra 24 órán át erőltetett üzemmél az elrendelendő mennyiséget megsütni képesek legyenek.

Ezen szempont figyelembevételével újból jelentendő november 5-ig táviratilag a helyőrségenkint 24 óra alatt süthető kenyérmennyiség. Lisztet a sütéshez a G. H. ad.

8. Az elvonulás, szállítás ideje alatt az összes alosztály- és szállítmányparancsnokok teljes odaadó együttműködésére számítok. A fentebbi pontokban megkívánt irányelvek szerint dolgozva, kicsinyes érdekek félretételével, mindenki főrekedjék teljes erejével az **ezrednek** érdekében dolgozni. Csak így lehet elérni azt, hogy az ezred készleteivel az új beosztásban a jobb élclmezés hónapokon át zavartalanul fentartható legyen.

9. A szállítás alatt a legnagyobb fegyelem és rend tartandó. Minden kihágás szigorúan fenyítendő. Az 5. honvédelvohadosztály Res. 1082. számú parancsa szerint a szállítás egész ideje alatt minden, a csapatparancsnok büntető hatalmával felruházott szállítmányparancsnok a kikötés és guzsbakötés alkalmazására feljogosítatik.

Roskoványi s. k. ezredes.

November 2. Borús, csős idő. *Baán Frigyes* tábori lelkes *Werchednieprowskon* a délclött folyamán misét mond. Távirati parancs szerint a II. félvezred *Zaporosce—Diewka—Kamienskoje* körletbe útbaindítandó és ott holnap felváltja az 5. dragonyosvezredet.

Az október 31-én kelt helyzetjelentés szerint hadvezetőségünk október 29-én az olasz hadvezetőséghez parlamentaireket küldött és fegyverszünetet kért, azonban az olaszok csak október 30-án este voltak hajlandók tárgyalásokat kezdeni.

Délután telefonon értesít a hadosztályparancsnokság, hogy *gróf Tisza Istvánt* Budapesten katonák agyonlőtték. „*Vele eltűnt a józan nemzeti érzésű Magyarország egyetlen vezére*“ — írja az ezrednapló. — „*Ezután csak káosz, fejetlenség, rémuralom és bolsevizmus következhet.*“

„*Mindenkire nyomasztólag hatnak az otthonról jövő hírek és a lelkekben nagy nyugtalanlanság van. Az ezred hangulata, fegyelme a jelenben még kifogástalannak látszik, azonban ennek dacára úgy érezzük, hogy — ha innen e nagy távolságról — az országon át fogunk új rendeltetési helyünkre utazni (Ukrajnából kivonulva, az ezred menetcélja Szabadka lett volna), a lemaradók és szökevények száma óriási nagy lesz.*“

Ott kint a távol idegenben ezredünk nem diplomaták és nem politikusokból állott, csak egyszerű, engedelmes katonák voltunk, scjtelmünk sem volt, mi történi otthon és mégis az első rémhírből: *gróf Tisza* meggyilkolásából látnoki erővel megérettük, amint ezredünk krónikása: *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy följegyezte: „*ezután csak káosz, fejetlenség, rémuralom és bolsevizmus következhet!*“ Meg kell kérdeznünk az ország, az itthonmaradottak és főleg *Budapest* lelkiismeretét: nem érezték, nem látták a „*rémuralom*“, a „*bolsevizmus*“ sötét szárnyának suhanását, amikor egy bomlott agyú mágnás és egy lelkeből, hivatásából kivetkőzött pap nevének cégére alatt, hamis jelszavakat adva a főváros söpredékének szájába, engedte, hogy egy idegen, nemzetközi faj és a legförtelmecebb haza- és testvérharc üljön orgiát a *Haza* ezer sebből vérző testén, martalékul dobva ellenséginknek nemcsak az ország területi épségét, de nemzetünk szeplőtelen becsületét is. Hol voltak politikusaink, a nagynevű diplomaták, hol a hadvezérek és hogyan történihetett meg, hogy meg nem érezték az elkövetkezendőket, mint ahogy mi ezer és ezer kilométerre az események boszorkánykonyhájától, nem tudva az előzményekről, nem ismerve a jelent, mégis az első hírré megérettük, tudtuk és följegyeztük azt, amint be is következett... *Vae victis!* Jaj a legyőzöttek! De százszorosan jaj annak a népnek, ki önmagát cladva, becsületét is áruba bocsátja!

November 3. A II. félvezred 8 óra 15 perckor megérkezett új elhelyezési körletébe, ahol a következőképen helyezkedett el:

II. félvezredtörzs, 5. század, negyed 1. géppuskásszázad *Kamienskojében*.

Fél 7. század és negyed 1. géppuskásszázad *Zaporosce* vasútállomáson.

Fél 7. század és negyed 1. géppuskásszázad *Diewka* vasútállomáson.

Az összes ezredparancsnokok — így *Roskoványi* ezredes is — berendeltettek *Jekaterinoslawba* a hadosztályparancsnoksághoz, részben hogy a hadosztályt az ezredek „szelleme és hangulatá”-ról tájékoztassák, másrészt hogy maguk az általános helyzetről tájékozódást nyerjenek.

„Ma megérkeznek hazulról az október 30-iki napilapok“, — jegyzi fel az ezrednapló — „*Pesten* rendezavarás volt, melyben katonák többeket agyonlőttek vagy megsebesítettek. *Bécsben* kikiáltották az önálló *Német-Ausztriát* és nemzeti tanácsot (?) alakítottak; *Budapesten* a magyar nemzeti tanács (?) vezeti az ügyeket, e mellett *Hadik János gróf* a miniszterelnök (!); *Horvátország* különvált és tábornokok állanak a függetlenséget kikiáltó csapatok élén, de e mellett horvát katonaszökevények rablóbandákat alakítva, fosztogatnak. A német határt *Ausztria* felől elzárták, mert külön békeajánlatunk velük közölve nem lett (!?) stb. stb.“ Egy csomó érthetetlen, fájdalmas hír, melyeket olvasva, szemünknek hinni nem akarunk, de amelyekhez pontosan odaillik az a „szóbeszéd“, hogy egy cseh főzrsorvos *Jekaterinoslawban* megkérdezi betegeit: mit szeretnének *Magyarországon*, köztársaságot avagy monarchiát? és a „betegek“ nagy többséggel a köztársaság mellett szavaznak!

Most már semmi kétség: *itt a Vég! az Összeomlás!* és annyi dicsőséges harcunknak, emberfeletti, évekig tartó erőfeszítésünknek, becsületos kitartásunknak ugyanaz lesz a bére, mint a szemcink előtt haladókló orosz nemzetnek. Elvonulnak lelkünkben az orosz forradalom és összeomlás rémes képei; Lenin és zsidói véres tanának szörnyű következményei és a maga csinálta szennyben vergődő orosz nemzet borzalmas pusztulása!...

Való és kétségek között vergődve várjuk elszállításunkat, ám az igen lassan, jobban mondva schogy sem halad. Állítólag német szállítmányok mennek *Kiewből* *Odessza* felé és igénybevéve minden vasúti kocsit, mi még soká várhatunk...

November 4. Elhelyezési körletünkben: *Diewka—Zaporosce—Kamienskoje—Werchednieprowsk—Werchowcewo—Piatyschatkán* semmi különös esemény.

Az éj folyamán *Budapest*ről az alábbi távirat érkezett:

„*Pressbericht von 3/XI. 1918. Aufgenommen von Budapest.*

Auf den italienischen Kriegsschauplatz haben unsere Truppen aus Grunde des abgeschlossenen Waffenstillstandes die Feindseligkeiten eingestellt.

Die Verlautbarung des Waffenstillstands-Bedingungen erfolgt gesondert.

Chef des Generalstabes“.

A távirat, az ezrednapló feljegyzése szerint, nagy megnyugvást okozott, mert úgy véltük: „*a már teljesen céltalan vérontásnak ott is véget vetett.*“

A délelőtti folyamán visszaérkezik a szállásszabályozó gyanánt előre — *Galicia* felé — küldött *Debreczeny István* vkt. századostól *Wekerle Géza* tart. főhadnagy, parancsörtszt. Tőle halljuk, hogy *Galiciában* minden rend felbomlott, az ukránok és lengyelek véres csatákat vívnak *Lemberg* birtokáért, *Galiciában* minden vasúti közlekedés szünetel. A sima hazamenetelre tehát számítani nem lehet. Állítólag az volna a keleti hadseregparancsnokság terve, hogy *Bródyban* összpontosítanak mind a hat *Ukrajnában* levő megbízható hadosztályt és ezekkel kicérőszakolnák a hazatérést *Galicián* keresztül.

Magyarországról az hírlik, hogy a „nemzeti tanács“ a budapesti helyőrség csapatait önmagára feleskette és ezáltal ott minden rend felborult. *Lukachich* altábornagyot letartóztatták, ellenben az összes lecsukott katonaszökevényeket szabadonbocsátották.

Orosz lapok szerint új magyar kormány alakult, melynek tagjai: *gróf Károlyi Mihály* mint miniszterelnök, *gróf Batthyány Tivadar*, *Kunfi Zsigmond*, *Jászi Oszkár*, *Garami, Buza Barna*, *Lovászy Márton* és *Linder (?) Béla* (hadügy).

Károlyi Mihály, az új miniszterelnök, ezredünk tartalékos hadnagya volt. A nyugalmas időszakban, több megszakítással, mintegy 6–8 hónapot töltött az ezrednél; 1916-ban, pláne *bojancuki* időzésünkkor, felesége is több hétig ezredünk vendége volt. Bár a „*nemes gróf*” politikáról körünkben sohasem beszélt és igyekezett mindenkire töretlenül szivélyes lenni, vele szemben felmelegedni, az egy *Jeszenszky Imre* főhadnagyot kivéve, senkisé tudott. Naponta érintkezve vele, alkalmunk volt annyira megismerni, hogy szellemi képességéről magunknak véleményt alkothattunk, ami őszintén szólva, egyáltalán nem volt reánézve kedvező, mert semmiképpen sem haladta meg az átlagember mértékét. Tapasztaltunk benne bizonyos, a ranggal és jómóddal járó gögőt, nem találtunk azonban semmi mélyebb és rokonszenves lelki tulajdonságot, legkevesbé pedig — genialitást. Az országra nehezedő súlyos helyzetben miniszterelnökké történt kinevezése tehát — még hozzá közismert szociálista demagógok és kétes politikai híru egyének között — mindnyájunkat módfelett meglepett, ismerve pedig közvetlen a háború előtti politikai szereplését, meg is döbrentett bennünket.

A „*nemzeti tanács*”-nak tett katonai eskü és ez a minisztérium egy újabb lépés volt a nehezen leküzdhető „*bolsevizmus*” felé, amint jólőre megsejtve, ezredünk krónikája ezt már 1918 november 4-én feljegyezte. Ezek után kételkedés nélkül elhittük az orosz lapoknak a *Budapesten* és *Zágrábban* kitört anarchiára vonatkozó híreit is és szomorúan állapítottuk meg, hogy szerencsétlen Hazánk feltartóztatlanul csúszik a lejtőn lefelé . . .

Este 8 és 9 óra között báró *Förster Dezső* százados és *dr. Salacz* tart. hadnagy parancsnoksága alatt ezredparancsnokságunkhoz *Werchednieprowskba* 211 fő pótlás érkezett be.

Éjjel 11 órakor *Kassay-Farkas László* százados a hadosztályparancsnokság rendeletéből *Jekaterinoslawból* telefonon tudatja, hogy a bolsevikiek általános felkelésre készülnek, ezért fokozott éberség szükséges.

November 5. Borús, ködös idő. Délben *Roskoványi Dezső* ezredes visszaérkezik *Jekaterinoslawból*. Tőle értesülünk, hogy a hadosztály tájékoztatása szerint: „*otthon rend van,*” a „*Károlyi-kormány*” a *nemzeti tanácsnak* tett esküt; továbbá, hogy az ország kormányformája később népszavazás útján lesz eldöntve (!?) . . . és végül, hogy a hadosztályparancsnokság tegnap este a magyar hadügyminisztertől távirati parancsot kapott arra nézve, hogy *mielőbb menjen haza és szereljen le!*” Némi keserűséggel jegyzi meg az utóbbi hírc az ezrednapló: „*a hazamenés és leszerelés innen nem olyan egyszerű, hiszen Galicián átmenni nem lehet. Nincs pénz, nincs vasúti szerelvény kellő számban, a magyar határ pedig több mint ezer kilométer ide.*”

„A keleti hadseregparancsnokság mint olyan, megszűnt és azt a kérést intézte a magyar hadosztályokhoz, hogy lehetőleg soká dolgozzunk együtt a köz érdekében. Legénység vágyik ugyan haza, azonban semmi kedvezőtlen hangulat jelét nem mutatja.”

Roskoványi Dezső ezredes magával hozza a hadosztály e napról kelt 148. számú hadosztályparancsnoksági parancsát, mely szó szerinti így hangzik:

„**Katonák!** *Ukrajnát kiürítjük s szeretett Hazánkba visszatérünk. Hogy ezen kiürítést és szerencsés visszatérést akadály nélkül végrehajthassuk, hogy Hazánkat és hozzátartozóinkat viszontláthassuk, hogy jövőnket megalapíthassuk, szükséges, hogy valamennyien hűségesen összetartsunk addig, míg haza nem érünk. Több mint ezer kilométer választ el Hazántól és nincs kizárva, hogy a lakosság meg akarná akadályozni ellátásunkat és minden eszközt meg fog ragadni, hogy létfeltételeinket és kivonulásunkat megnehezítse.*

Az előttünk álló oroszországi téli időjárás betetőzné az elpusztításunkra irányuló törekvéseket.

Bennünket semmiféle ellenség nem üldöz, tehát nincs okunk a már véglegesen elhatározott hazavonulást kapkodva végrehajtani.

Az Ukrajnában levő csapataink elszállítását nem lehet egyidejűleg és gyorsan végrehajtani, mert egyrészt az ukrainai vasutak nagyobb szállításra nincsenek berendezve, másrészt a Galiciában uralkodó rendezetlen viszonyok szükségessé teszik, hogy eréllyel és ha kell, katonai hatalommal nyissunk magunknak utat.

Minden katonát, aki azt hiszi, hogy egyedül előbb érne el Hazáját, nagy csalódás érne a határon hosszú vándorútja után, mert azt számára zárva találná.

A csapatok rendes ellátása és a zavartalan szállítás eszközlése végett szükséges, hogy a csapatok a legnagyobb fegyelemmel parancsnokaik engedelmes eszközei maradjanak.

Azon emberek, kik ennek szükségességét fel nem ismerik, vagy bolsevik nézetek által meg vannak mételyezve, hazánk érdekében lefegyverezendők és a csapat után vezetendők.

Ha szerencsésen együtt elérjük Hazánkat, szükséges, hogy továbbra is a legnagyobb rendben összetartsunk, hiszen hozzátartozóink tőlünk támogatást és segítséget várnak, bolsevik hordák tönkre juttatnák sokat szenvedett, szeretett Hazánkat.

Fegyvereinket, lőszert és élelmet hazáig meg kell őriznünk, mert mindegyikünknek tudnia kell, hogy a viszonyok megkívánhatják, hogy hazafelé való útunkat fegyverrel kezünkben küzdjük ki magunknak.

Saját biztonságunk nem engedi meg, hogy itt Ukrajnában azonnal leszereljünk.

Katonák! Gondoljatok otthonotokra és kötelességeitekre azon bajtársak özvegyei és árváival szemben, kik éretünk és a **Hazáért** elesetek!

Elesett bajtársaink emléke és magyar Hazánk iránti szeretet kötelezzen benneteket otthonunk és Hazánk újraépítéséhez és fejlődéséhez legjobb tehetségünk szerint hozzájárulni.

Ezen parancsom a csapatparancsnokok által ünnepélyes formában kihirdetendő; egyúttal jelentendő, hogy lehet-e számítani az ezredek és egyéb alakulások rendezett elvonulására.

Az ezred iktatószáma: $\frac{1106/14.}{kt. 1918.}$

Mouillard s. k., altábornagy.

November 6. A tegnap idézett 148. számú hadosztályparancsnoksági parancs minden állomáson kihirdettetett. Ezredparancsnokunk kiváló és helyes érzékére vallott, hogy ezen parancs egyes részeit törölte, azonban az még így is — mint mondani szokás — visszafelé sült el.

A veszély nagyságának tudatára a legénység tulajdonképpen ezen parancs kihirdetésével ébredt, amit az ezrednél lappangó izgága elemek, a budapesti forradalmi szervezetnek már régen ezredünkbe becsmpészett és utasításokkal ellátott izgatói ravaszul kihasználva, egyrészt a legénységet lehetetlennél lehetetlenebb rélmírek terjesztésével megfélemlítették, majd a felzaklatott lelkű derék embereket fisztjeik ellen hangolták és az engedelmség megtagadására lázították. Ennek az első jele a Kamienskojében levő II. félezrednél vált érzhetővé, ahonnan este 7 óra 30 perckor *Sibrik Sándor* százados, a félezred parancsnoka telefonon jelenti: „az 5. század és 2. géppuskásszázad altisztjei azzal jöttek hozzám, hogy ők okvetlenül bevagonírozni akarnak és nem maradnak semmiestre sem november 7-én délnél tovább Kamienskojen, mert ott a lakosság támadása van kilátásba helyezve“. *Sibrik Sándor* százados megnyugtatón igyekezett őket, azonban ez mitsem használt és azt ajánlja az ezredparancsnokságnak, hogy elhelyezésük engedélyeztessék, mert különben a legénység a fisztjeiket ott fogja hagyni és 7-én délnél tovább szolgálatot nem teljesít. Az altisztek rendfokozati jelvényeiket leszedték és csak miután éjjel 12 órakor a hadosztályparancsnokság *Trituznovájára*

az elindulást engedélyezte, „egyeztek meg“ — az ezrednapló szerint — „megnyugtató eredményben, hogy rendfokozati jelvényeiket ismét felvarrják.“

Az ezredparancsnokság ezen megdöbbentő híre Werchednieprowskban szigorú készültséget rendel el, bár itt a legteltesebb nyugalom van. Jellemző, hogy Kamienskojében azt a hírt terjesztették, miszerint itt véres harc folyik.

Sajnos, a lelketlen és aljas bujtogatókat és rémhírterjesztőket a későbbi szerencsétlen csemenyek miatt kinyomozni nem sikerült, azonban az ezred minden jóérezsű tagjának megvetése, átká és utálatá kíséri ezeket, kik 50 havi harcaink dicsőségét, súlyos áldozatok árán kivívott jó hírnevünket oly galádul sárbarántották. Ha a földi igazságszolgáltatás sujtó kezét ki is kerülték, nem fogják elkerülni az *Isten* büntetését, mely mindig lesújt valamely formában a hazaárulóra.

November 7. A most következő szomorú és ezredünk történetének leggyászosabb időszakában elégedjünk meg az ezrednapló egykorú és jóformán csak a száraz tényeket megörökítő feljegyzéseivel. E szerint:

„a II. félezred Trituznovaja állomásra menetel és ott bevagoniroz. A berakásra, téli óvszerek kiadására és marhafelvételezésre az intézkedések kiadattak. A 2. századnál átutazó szökött gyalogos katonák azt a hírt terjesztették, hogy Jekaterinoslawban véres harc folyik. Persze ebből egy szó sem igaz. A műszaki század jelentése szerint tegnap este 10 órakor a századtól 31 fő felszállt a kiewi gyorsvonatra és megszökött. Az elfogattatásukra adott parancs Piatischatkára már későn érkezett. Roskoványi Dezső ezredes kimegy a II. félezredhez, hogy a kedélyeket megnyugtassa. Délután érkezett jelentés szerint a 2. század legénysége a sapkarózsát nemzeti színű szalaggal vontá be és az elutazáshoz becsomagolt. Az I. félezred jelentése szerint a Piatischatkán áthaladó szállítmányok rendetlenkednek. Este a II. félezred elindul Trituznovajáról és megállás nélkül Piatischatkáig jut. Báró Lévy Ferenc hadnagy később telefonon jelenti, hogy az áthaladó II. félezredbeli szállítmány Zaporoscen a vonatból kiugrált és az ő teljes rendben és fegyelemben álló századát megrohanva, az altisztek rendfokozati jelvényeit letépte.“

November 8. Reggel ismét jelentjük a helyzetet. Alig teszi le a segédtsit a telefonkagylót, a műszaki századtól jön jelentés, hogy azok is megkezdették az önkényű berakodást. A Werchowcewon levő 2. századnál is nagy az izgalom. Itt is mindenki és bármilyen áron utazni akar. A századparancsnok: *Polónyi Gyula* tart. főhadnagy nem bír a legénységgel, kénytelen engedni és elrendeli az állomáson levő vasúti kocsikba a berakást. Csakhamar a Piatischatkán levő I. félezredtől jön hasonló jelentés. Ott is igen izgatott a hangulat, mire a félezredparancsnok, *Szánthó László* őrnagy felváltását kéri.

A délig beérkezett jelentések szerint az 1. századtól 40 fő, 1. géppuskásszázadtól 17 fő, 2. századtól 40 fő és a műszaki századtól 40 fő legénység az áthaladó személyvonatokra felszállva eltávozott.

Az ezrednapló írja:

„Keresztes őrnagy, vezérkari főnöknek jelentjük, hogy ezeketán okvetlen szükséges már az ezred berakását és elindítását elrendelni, mert különben az ezredparancsnokság semmiért felelősséget nem vállalhat. A délután folytatott újabb telefonbeszélgetés eredménye az, hogy Keresztes őrnagy megígéri, miszerint az ezred egymásután következő szállítmányokkal legelőször fog elszállíttatni. A tisztikar egész nap a legénység megnyugtató beszédét mond a Werchednieprowskon levő legénységnek. Nem hihető azonban, hogy holnapnál tovább tartani lehessen a legénységet.“

A műszaki század este 10 órakor önkényűleg elindul. Nemsokára rá *Keresztes* őrnagy telefonon tudatja, hogy a *kiewi* hadtápparancsnokság közlése szerint az önkényűleg elindult szállítmányokat *Fastowon* fel fogják tartóztatni, lefegyverezik és internálják, miután ezen szállítmányok a forgalomban a legnagyobb zavart okozzák.

November 9. Az éjjel leadott értesítés kihirdetése végett *Bánó Lehel* vkb. százados és *Ádámffy* hadnagy, parancsörtszt *Jekaterinoslawból* reggel *Piatischatkára* mennek. *Roskoványi Dezső* ezredesnek is oda kellene menni, azonban vonat arra nem megy.

Dél előtt *Polónyi Gyula* főhadnagy *Werchowceworól* jelenti, hogy a 2. század berakodott és tovább már nem képes őket tartani és minden kérés, figyelmeztetés dacára el fognak indulni. A 2. század fegyelmezetlen viselkedése dacára, a vele együtt levő 1. géppuskásszázadbeli szakasz nem csatlakozik az örjögökhöz, hanem parancsnoka: *Vrabel Péter* törzsrőrmester vezetésével teljes rendben és fegyelemben elindulnak *Werchednieprowskra* az ezredparancsnoksághoz. Külön ki kell emelni ezt az eseményt, mint a józan megfontoltság, a letett eskükhöz való igazi hűség és engedelmesség szép példáját, ami annál dicséretreméltóbb, mert nem is volt fizti parancsnokuk. Ha mindenki, vagy legalább is a többség így gondolkozott volna, milyen másként fejeződött volna be ezredünk története és talán az otthoni eseményeknek is más fordulatot adhattunk volna... Igaz, *Vrabel Péter* törzsrőrmester emberei mind régi, kipróbált „*huszárok*“ voltak, kik a háború kezdetétől az ezredben szolgálva, igazi „*egyed honvédhuszárok voltak*“ szemben a többi századdal, ahol a többséget mindenfelől összeverődött csöcselék és főleg a budapesti gyalogezredekéből pótlásként küldött csirkefogók, zsbmetsző- és betörőjelöltek alkották. Áránytalanul sok volt a századoknál a zsidó, kik a megszállás ideje alatt minden pótlással feltűnő számban érkeztek, jóllehet a harcok időszakában ezredünket messze elkerülve csak, a pótszázadot szerencsétlítették.

Egy az éj folyamán érkezett távirat jelzi, hogy *Zaporosce—Werchednieprowsk—Werchowcewo* és *Piatischatkára* még ma éjjel német századok fognak beérkezni és átveszik ott fegyelmezbomlott századainktól a szolgálatot. Ugyanekkor *Kassay-Farkas László* százados értesíti az ezredet, hogy a németek a még ottlevő századainkat le fogják fegyverezni. „*Minő szégyen! Minő gyalázat!*“ — kiált fel az ezrednapló — „*de még ennél is nagyobb szégyen az, amit a külső állomásokról beérkező jobbérzésű altisztek jelentenek: vagyis, hogy a műszaki század legénysége fegyverét, lőszerét és kézigránátjait a környék lakosságának eladja és az ukrán parasztokat raktáraink kifosztására biztatja...*“

Késő este érkezik meg *Piatischatkáról* az I. félezred alábbi távirata:

„*Legénység vagoníroz és este indulni akar. Pályaudvarörtség nincs. Műszaki és 7. század elment. Felváltás kiküldését kérem. Legénység viselkedése eddig tisztességtudó.*

Szánthó őrnagy.“

Ezredparancsnokságunk most újra felhívja a hadosztályparancsnokságot és ismételtlen kéri, hogy az ezredet mielőbb szállítsák el, mert „*ma még a legénység kezünkben van és marad is, de ha a berakási parancs sokáig késik, nem lehet semmiért felelősséget vállalni.*“

Vrabel Péter törzsrőrmester embereivel este bevonul és megerősítve még hat megbízható „*huszárral*“, azonnal átveszi a gazdasági hivatal raktárainak őrzését *Werchednieprowsk* állomáson.

Az alosztályparancsnokok egyértelműleg jelentik, hogy a legénység vasárnap esténél tovább nem vár, sőt az I. félezred egyes részei *Piatischatkáról* már is elindultak. Sajnos, este 7 óra 45 perckor és már elkésve érkezik a hadosztályparancsnokság telefonértesítése, mely szerint holnap délután az ezred megkezdheti a berakást. „*Futótűzként terjed el ez a hír a legénység között és mindenütt nagy megnyugvást kelt.*“ Egyidejűleg a hozzánk beosztott füzérszakasz parancsot kap, hogy amikor mi elindulunk, *Jekaterinoslawba* vonuljon be.

November 10. Szép, derült idő. Nyugalom. A már tegnap jelzett német csapatokból egy század és a zászlóaljörzs megérkezik *Werchednieprowsk* állomásra. Délelőtt a *werchednieprowski* ukrán starosta megjelenik ezredparancsnokságunknál és tudatja, hogy a keleti hadseregparancsnoksághoz beosztott *Rauch* ukrán tábornoktól táviratot kapott, mely szerint a lakosság fölünk fegyvert, géppuskát és ágyúkat fog kapni. Mi erről mit sem tudunk és természetesen nem adunk semmit.

Délután a szunnyadó fegyelmeztlenség és izgalom ismét kifőr a legénység között. Kezdenek mindent eladogatni. Köpenyüket, takaróikat, fehérneműiket potom pénzért vesztegetik. Minden oktatás hiábavaló és a szigorú fellépés teljesen céltalan. Az eszüket vesztett emberek még arra sem gondolnak, hogy a hazafelé való utazás alatt már csak egészségük megóvása miatt is szükségük van a melegebb ruhákra és takarókra. A 6. századot néhány gaz izgató tartja teljesen kezében, csak czeke hallgatnak, pedig czeke nemcsak tapasztalatlanok, hanem rosszindulatúak és ostobák is. Céljuk mennél nagyobb fejtleniséget és zavart teremteni és hogy mi lesz a szerencsétlen félrevezetett emberekkel, azzal nem törődnek. A budapesti átkos maffia keze ide is elért és bizonyos, hogy az ezredben bujkáló izgatók nemcsak czekekkel, de az orosz bolsevikiekkel is már régen összeköttetésben voltak. Dérék, öreg altisztjeink a pusztulást és fegyelmeztlenséget látva, sírnak elkeseredésükben.

November 11. Szép, derült, de fagyos, szeles idő. Nézzük, mit jegyez fel a napról ezredünk krónikája: „Reggel 8 óra 15 perckor a *werchednieprowski* helyőrséget elhagyva, kivonulunk a vasútállomásra és annak közelében elszállásolunk. A hadosztály által tegnap délutánra beígért vasúti szerelvény még ma délelőtt sem érkezett meg. A bevagonírozás halogatása embereinkre nagyon rossz hatással van és rontja a hangulatot. Tiszteletellenes viselkedés vagy erősebb fegyelmetlenség ennek dacára nem tapasztalható. A hadosztálytól értesülünk, hogy teljes szerelvényekre nem számíthatunk és csak kisebb, 10–12 kocsiból álló szerelvényeket kaphatunk. Tényleg estig, mindössze 12 kocsi érkezik meg, ami persze nem elegendő.“

Az ezredparancsnokság a kiélesedő helyzetre való tekintettel egy zászlóssal jelentést küld a hadosztályparancsnokságnak, mely leplezetlenül feltárja a valót. A jelentés szó szerinti szövege a következő:

„M. kir. 1. honvédhuszárezred.

1111/13. szám.

kt.

Szigorúan titkos!
Sürgős!

A

m. kir. 5. honvédlövashadosztályparancsnokságnak

T. p. 635.

Tábori posta 635. 1918. XI. 11.

Jelentem, hogy ma délelőtt a *werchednieprowski* helyőrség az állomásra kijött, hogy a hadosztálytól 9-én nyert telefonértesítés alapján a bevagonírozást megkezdje.

A 10-én délutánra jelzett garniturából még a mai nap folyamán semmi sem jött és csupán abba a 10 vagonba lehetett berakodni, amelyeket itt az állomáson szedtünk össze. A bevagonírozás megkezdése némileg megnyugtatólag hatott, azonban a várt garnitúra elmaradása a legnagyobb türelmetlenséget és elkeseredést okozza. A legénység úgy érzi, hogy az állomásra kihozásuk becsapás volt és teljesen elvesztve a fisztekben való bizalmát, már a legközelebbi jövőben, talán már a holnapi napon, eddig nem is sejtett kihágásokra és erőszakosságokra lehetünk elkészülve. Parancsolni a legénységnek most sem lehet már

és csak a gyors bevagonírozás reménye tartotta őket korlátok között eddig is. Holnapra nézve azonban már a legrosszabbra vagyok elkészülve.

Az ezred összes legénysége előtt ösmertek az I. és II. félezred egyes osztagainak erőszakoskodásai, amelyeknek eredménye azok eltávozása volt. Hogy később mi történt azokkal, azzal a tömeg nem törődik. A félezredek eltávozása után az ezred többi részeinek csatlakozó és folytatólagos elszállítása lett kilátásba helyezve és a legénységnek megnyugtatóul kihirdetve. Az elkeseredés elgondolhatatlan formában fog kitörni, ha most ezzel szemben más alakulások szállítmányai őket megelőzik.

A legénység tömegének eltávozásra törekvése némileg az itteni viszonyok változása általi félelemtől is tápláltatik. A tömeg nem akar többé harcolni, nem akarja magát többé veszélynek kitenni sem itt, sem Galiciában. Ezt ismételten nyíltan kijelentették. Védekezést sem lehet tőlük várni, csak menekülést vagy azonnali megadást, történiék azután bármi. Kijelentésük szerint ők többé nem katonák, hanem katonaruhás polgárok, akiknek nem parancsol senki, de velük szemben kötelessége a tisztikarnak, hogy őket azonnal haza vezesse. Minden akadályt, mely ennek útjában van, legyen az képzelt vagy meglévő, személyi vagy tárgyi, a fegyelmetlenül tömeg erejével készülnek eltávolítani.

Ezekben jelenthetem az ittlévő alosztályaim lelkiállapotát. Hogy eddig itt kitörésre nem került a sor, csak a gyors távozás reménységének tulajdonítható. Azonban két nap óta fokozódnak a fegyelmetlenségek és holnapra vagy holnaputánra a legrosszabbra lehetünk elkészülve, amin csak a szállítás megindítása segíthet.

Fentiek alapján Werchednieprowsk állomásra 12-én délelőttre kérek :

az I. szállítmány kiegészítésére 20 csukott vagon ;

a II. szállítmány részére 30 csukott és 11 nyitott vagon ;

a III. szállítmány részére 33 csukott és 9 nyitott vagon.

A szállítás rendkívül sürgős és katasztrófa elkerülése végett okvetlen szükséges.

Az állapotok jellemzésére jelentem még, hogy a legénység kincstári felszerelési cikkei (pokróc, sátorlap, köpeny, fehérnemű) nagy számban adogatja el. Eddig fegyverek eladása csak elvétve észlelhető. A holnapi napra lovak eladásának megkezdése van tervbevéve. A századok élelmikészleteit 10 napi tartalék kivételével eladták. Ezek után már csak fegyvereknek a lakosság közötti eladogatására és a gazdasági hivatal raktári készleteinek eladására kerülhet a sor, amely utóbbiak az ezred tartalékát képezik. Kincstári anyag elvételét egyáltalán nem restellik. Mindennemű felvilágosítás, oktatás, rábeszélés teljesen hiábavaló. A tisztikar megfeszített erővel hiába dolgozik.

Ma délután jelenti több alosztályparancsnok, hogy eddig a legjobban viselkedett derék és kézben tartott legénység kijelentette, ha holnap nem utazhat el, eltávozik. Holnaputánra alig maradna meg más, mint tisztek, tisztiszolgák, legjobb altisztek és kevés hű legénység. Minden készlet és a lóállomány, ha addig el nem adják, itt kell, hogy maradjon.

Roskoványi s. k. ezredes.“

November 12. Ködös, hűvös idő. Tegnap jelentésünkre a hadosztálytól 19 vasúti kocsi érkezik (94 helyett) és velük megérkezik a hadosztály válaszával a Jekaterinoslawba küldött zászlós is. A választ itt adjuk :

5. H. L. H. O.

1. h.-h.-ezred.

1918. XI/12. 5 óra délelőtt.

A szerelvények beígért kiküldése eddig azért volt lehetetlen, mert most már minden csapat az 1. h.-h.-ezred módszere szerint szerez szerelvényeket, melyek őt meg nem illetik. Amit az 1. honvédhuszárezredparancsnokságnak ígér az ember, azt elveszi más. De körül-

belül 19 vagon az éj leple alatt innen ki lett küldve és a reggeli órákban lesz Werche-dnieprowskon.

A hadosztályparancsnokság, melynek csapataira az elszállítás sorrendje szerint csak körülbelül 16-ika után kerülne rá sor, minden lehető meg fog tenni, hogy a többi vagonok is kijöjjenek. Amely legénység nem tartható, az szélnek ereszhető. (Urlauberzug, minden más alkalom.) Fegyvereket, löszert, géppuskát egy vagonba helyezni.

Személyes védelemre esetleg német segítséget igénybevenni.

A határon az ukránok az embereket lefegyverzik, jobb volna azonban Radzimilowban avagy Rownón a fegyvereket a németeknek átadni.

Ha a határon a legénység hangulata a tiszték ellen szól, úgy az alosztályokat a legnagyobb kolomposok parancsnokságára kell bízni és a tisztikarral a német védelem alá helyezkedni (ők a tiszteket előzékenyen továbbítják Németországon át).

Minden feleslegest a határon a németeknek okmánnyal átadni, avagy eladni, mert az ily megmételvezett legénység mindent elad a zsidóknak.

Sajnos, az 1. h.-h.-ezred az összes ezredeknél a rendet megbolygatta. E parancs második része bizalmasnak tekintendő.

pf.

Keresztes s. k. őrnagy.

„Ezen válasz vétele után — írja az ezrednapló — a fenyegető helyzet nyomása alatt, nemkülönben, mert a hadosztályparancsnokság támogatására számítani alig lehetett, kénytelenek voltunk az elszállításához szükséges vagonok megszerzéséről magunk gondoskodni. Ezen célból *Piatischatka* és *Zaporosce* állomásokra „vagenszerző különítményeket“ küldünk ki, melyek estig annyi kocsit szállítanak be, hogy az I. számú különítmény részére a szerelvényt összeállíthatjuk.“

Ha a hadosztály választát vizsgáljuk, annak ezredünkre vonatkozó kedvezőtlen megállapításai helyreigazításra szorulnak. Elsősorban gondos utánajárás után megállapítottuk azt, hogy az izgatottság és fegyelmegtlenység nem az 1. honvédhuszárezrednél kezdődött, hanem a hadosztály valamennyi ezredénél egy napon és majdnem egy órában. Ez csak újabb jele annak, hogy a legénység fellázítása tervszerűen készítettett elő és vitetett keresztül.

Hogy a hadosztályparancsnokság a nálunk történekről legelőször nyert tudomást, annak az a magyarázata, hogy ezredparancsnokságunk azonnal tudatára ébredt a veszély nagyságának, azt azonnal jelentette, szemben a többi ezredparancsnoksággal, melyek a náluk előfordultakat kisebb jelentőségűnek tartották és a bejelentéssel vártak. Harmadszor és végül az elől említettek után a vagenszerzésre annál kevésbé adhatott ezredünk példát, mert hiszen mi Jekaterinoslawból vártuk azokat, ott és annak környékén pedig nem a mi ezredünk állott. Mi csupán azokat a vagonokat használtuk fel, melyek az ezred körletébe tartozó pályaudvarokon állottak és amelyeknek elfoglalása annál is inkább — ha szabad e meghatározással élni — megengedhető volt, mert Jekaterinoslawba betolni és onnan megint esetleg éppen ugyanoda visszahozni felesleges időpazarlás lett volna.

A való tényállás teljes tudatában állíthatjuk tehát, bármilyen elítélendő volt is az ezred magatartása, más ezredeknél szánt vasúti szerelvényt el nem vettünk, de mert ilyen e napig nálunk át sem haladt, el sem vehettünk. Igaz, az 1. honvédhuszárezrednél a fegyelmegtlen magatartás némileg nagyobb mérveket öltött, mint a hadosztály más ezredénél, ám ennek kézenfekvő magyarázata abban van, hogy amíg a többi és vidéken levő ezred pótlását a legutóbbi időnkig a romlatlan és becsületes földműves népből kapta, addig ezredünk — derék jászkúnjaink elfogytával — *Budapest* söpredékével töltetett meg. Természetes, nagyobb is volt itt a lázító aknamunka hatása. Végül figyelembe kell venni azt is, hogy az ezred

hosszú időn át megszokott vezetőit — a régi fényleges és tartalékos fiszteket — az utolsó év alatt a hadosztályparancsnokság — kevés kivétellel — idegen ezredek tagjaival cserélte fel. Ezeknek természetesen kevesebb is volt a befolyása a legénységre, mint lett volna a vele éveken át nehéz harcok közben összeforrott és megszokott fisztikarnak.

Legvégül nem lehet ezredünket felelőssé tenni a hadosztály bomlásáért már csak azért sem, mert a messze — *Jekaterinoslawon* túl — (keletre), sőt már mögöttünk *Zmerinka—Proskurow* tájékán álló gyalogsági alakulatoknál is a rend már 1—2 nappal hamarabb felbomlott. Emlékezzünk csak vissza a 4-én — a visszavonulási út szemrevételezéséről — hozzánk érkezett *Wekerle* főhadnagy-parancsörfiszti elbeszélésére, aki már akkor a Galiciában folyó véres harcokról, a *Lemberg* körüli küzdelmekről ad számot. Emlékezzünk csak arra, hogy a táviró- és távbeszélőalakulatoknál az egész háború alatt nagy többségben azok teljesítették szolgálatot, kiknek fajtestvérei és elbarátai *Budapesten* a rendet jól előkészített földalatti aknamunkával pár óra alatt felborították. Ezek hallgatták a beszélgetéseket, jelentéseket vettek fel, és ha — tegyük fel — nem is voltak a „szervezet“ tagjai, semmiesetre sem voltak fitoktartók, de egész joggal feltehetjük, hogy „telepátikusán“ megérezték az otthoni fajtestvérek legfitkosabb óhaját... no és a szerint cselekedtek is.

És mégis nincs, nem lehet e kritikus napokban történetekre mentséget találni. A felelősséget azonban ezekért nem az „ezred“, hanem az egyes egyének viselik. Azok, kik kicsiny hittel, tele önzéssel, nem az egész nagy család javát, hanem csak önmaguk érvényesülését vagy megmentését nézték, nem is létező vagy felfújtt veszélyek elől és mint otthon egy egész *Hazát*, úgy itt kint egy becsületben és tisztetben álló ezredet döntöttek romlásba. De menjünk tovább és idézzük a most már gyors egymásután és feltartóztathatatlanul pergő eseményeket.

November 13. „E nap reggel 8 órakor *Piatyschatka* felől egy üres vonat robotog be *Jekaterinoslaw* felé haladtában *Werchednieprowsk* állomásra. Legénységünk türelmetlensége oly nagy, hogy kénytelenek vagyunk a szerelvényt lefoglalni és abba a II. szállítmányt berakjuk. Az ezredparancsnokság a délelőtt folyamán telefonon bejelenti a hadosztálynak, hogy az I. számú szállítmány kész; irányítást és mozdonyt kér. Utóbbi délutánra ígérk, azonban az este 7 órakor — midőn a II. szállítmány elkészültét jelentjük — sem érkezett be hozzánk. Ismételtén kérünk most már mindkét szállítmány részére mozdonyt és irányítást.“

November 14. „Az éjszakát a vagonokban töljük és hűvös, ködös reggelre ébredünk. A beígért mozdonyokat egész délelőtt hiába várjuk. Legénység türelmetlenkedik, miért is déltájban az ezredparancsnokság ismét a hadosztályhoz fordul mozdonyért. *Roskoványi Dezső* ezredes személyesen beszél telefonon *Keresztes* őrnaggyal, azonban ez sem vezet eredményre, bár *Jekaterinoslaw* környékéről már több szállítmány haladt állomásunkon keresztül. Újabb telefonálásra *Kassay=Farkas László* százados ígér egy mozdonyt, ami délután 2 órakor végre *Piatyschatkáról* be is érkezik. A mozdonyvezető meg akar szökni, mire fegyverrel kényszerítjük maradásra. Engedni kénytelen és jó pénzért hajlandó az első szállítmányt elvinni. Nemsokára beérkezik állomásunkra egy másik mozdony is, mely ugyan *Jekaterinoslawba* akar menni, azonban megfordítjuk és a II. szállítmány is mehet.“

„Az I. szállítmány végre délután 5 órakor, mint 725.113. számú szállítmány elindul, amit este 10 óra 30 perckor 725.114. szám alatt a II. szállítmány is követ.“ (A hazamevetel útját lásd az 57. sz. vázlaton.)

„A türelmetlen legénységből a délután 2 órakor átfutó személyvonattal 30 fő (6. század) megszökik.“

„Mialatt a mozdonyra vártunk, a gazdasági hivatal kénytelen az ukrán gabonairodának vagonhiány miatt el nem szállítható készleteinket eladni. Az egész mennyiség körülbelül 12.000 pud búza, rozs és zab, valamint körülbelül 1000 q préselt szénából áll.“

„Az egyes helyőrségek váratlan elhagyása folytán *Piatyschatkán* 12 vagon, *Werchowce-wón* 6 vagon préselt széna, *Bozedarowkán* pedig körülbelül 2000 q szalma és 1000 q széna jutott az ukránok birtokába.“

„A fentiekén kívül *Huszthy Imre* főhadnagy gt. elad minden el nem vihető felszerelési tárgyat: rossz ruhát, bakancsot, valamint 30 darab lovat, 5 csikót, 1 szénaprést, kaszálógépeket, szecskavágókat és 60 hektoliter bosnyák konyakot és rumot. Mindezért 18.000 K=át kapunk. A lovakat úgy az ukrán, mint a német hatóságoknak felkínáltuk, azonban egyik sem volt hajlandó azokat átvenni. Legtöbbet az ukránok a szeszes italokért adtak, amit kénytelenek voltunk azért eladni, nehogy azok a szállítmányokra „veszélyt“ hozzanak.“

„Este 10 órakor az I. szállítmány megérkezik *Piatyschatkára*“.

November 15. „Reggel 5 óra 30 perckor a II. szállítmány is megérkezik *Piatyschatkára*. Az állomáson ezzel együtt négy szállítmány áll és várja továbbindítását, azonban minden főrekvésünk, hogy mozdonyt kapjunk és továbbmenjünk, hiábavaló. Még — ami nagy szó — vesztegetéssel sem megyünk semmire; a legközelebbi menetcél: *Znamenka* állomás pedig ki-jelenti, hogy egyelőre semmiféle vonatot nem fogad.“

Délután folyamán híre terjedt, hogy *Dolginzewo* táján bolsevik bandák fegyverkeznek és *Piatyschatka* felé szándékoznak vonulni. Kérdőzködésünkre természetesen ez a hír hazugnak bizonyul. Igen alkalmas azonban arra, hogy embereink amúgy is izgatott hangulatát még csak fokozza. Türelmetlenkednek és készülnek eltávozni. Pár teljesen megrendült ember ezen hírre megszökik. „A cseh „*Banhof-tisztek*“ — jegyzi fel az ezrednapló — „szemben gyávák és alázatosak, alig megyünk azonban pár lépést tovább, kárörvendő mosolyt vetnek felénk és nevetgélve fecsegnek.“ (Nota bene! A cschek nyílt árulásáról mi még mit sem tudtunk.)

„Estig a továbbindulásra váró szállítmányok száma nyolcra emelkedik.“

November 16. „Hűvös, szeles idő, gyengén havazik. Még mindig *Piatyschatkán* állunk. Az állomásfőnök szerint *Znamenka* éjfélig minden szállítás elindítását megtiltotta és az első szállítmány csak éjfél után indulhat. Ezredünk mint 3. és 4. szállítmány fog tovább menni. A türelmetlenség egyre nő és mind több és több ember hagyja el a vonatot, hogy egyedül kísértse meg a továbbjutást. Kénytelenek vagyunk a szerencsétleneket sorsukra hagyni. Mi lett belőlük, nem tudjuk. Egy újabb szállítmány beérkezésével most már kilenc vonat várja továbbindulását.“

November 17. „Reggel 7 órakor az első szállítmány, délelőtt 11 órakor pedig a második végre elindul, majd délután hosszas huza-vona után ezredünk I. szállítmánya is elrobog *Znamenka* felé. II. szállítmányunk *Piatyschatkán* marad. Este leadott értesítés szerint *Znamenka* egyelőre mást, mint szent szállító vonatot nem fogad, mert a *Znamenka—Fastow* vasútvonalon kifogyott a szén. A velünk együtt várakozó 6. és 7. honvédhuszárezredbeli szállítmányok tisztjeitől értesülünk, hogy náluk nagyobb rendezavarások és fegyelmetlenségek fordultak elő, mint ezredünkénél. Nálunk még most is nagyobb fegyelem van, sőt az — örvendetes módon — a rendbontó elemek eltávozásával megszilárdulni is látszik. Pár ember ugyan ismét távozni készül, de az első felszólításra letesznek szándékukról.“

November 18. „Ezredünk II. szállítmánya, mellyel az ezredtörzs is utazik, *Piatyschatkán* áll. A továbbiakban csak ezek sorsáról és kalandjairól lehet szó, mert a tegnap elment I. szállítmánnyal csak egy ízben találkoztunk rövidebb időre és erről feljegyzés nincs.“

„Hűvös, ködös reggelre ébredünk. Az éjjel az állomás körül ólalkodó oroszok leloptak egy szekeret vonatunkról, amelyen az ezred távbeszélő berendezése és a kovácsszerszámok voltak felmálházva. A legénység ugyanis nem hajlandó őrt állani, a kevés tiszt és altiszt pedig nem elegendő arra, hogy a sok, csak hevenyében felrakott holmit megőrizze.“

„A délelőtt folyamán többször sürgetjük továbbindulásunkat, azonban *Znamenka* hajthatatlan és csak szent hajlandó befogadni.“

„Délután 1 órakor az orosz vasúti hivatalnokoktól értesülünk, hogy *Kiewben* kitört a forradalom és *Skoropadskin* ukrán heitmann megbukott. Híre jár, hogy *Poincaré*, a francia köztársaság elnöke és *Foch* tábornok lemondott. Utóbbi részben hihetetlen volt, másrészt nem is nagyon érdekelt már bennünket. Annál aggasztóbb volt azonban az ukrán forrongás híre, mert féltő volt, hogy továbbjutásunk elé elháríthatatlan akadályokat fog gördíteni.“

„Délután a reggel óta mellettünk álló személyvonat elindul *Znamenka* felé. Reméljük, hogy most már hamarosan mi is tovább mehetünk, azonban az ukrán vasúti személyzet szerint, bár *Znamenka* a személyvonatot beengedte, katonai szállítmányokat még mindig nem fogad. A német pályaudvarparancsnok — egy őrnagy — útján felkérjük a *Jekaterinoslawi* vasútvonalparancsnokságot, hogy csökkentse a személyforgalmat, amit kilátásba helyezve, cgszersmind arról értesítenek, hogy délután 6 órakor mi is indulhatunk.“

Az ezrednapló további feljegyzése szerint „az elől említett személyvonattal mint magán-utasok utaztak: a hadosztályparancsnoksághoz beosztott *Sey Ernő* százados, *Vladár Imre* 7. h.-h.-ezredbeli ezredes *Stark* és *Móga* főhadnagyok kíséretében, végül *Moys Elemér* alezredes, a 6. h.-h.-ezred parancsnoka *Ranzenberger* százados és *Thaller* főhadnagy gt.-tel. Valamennyien *Berlinen* át akarnak hazajutni. *Sey* százados elbeszélése szerint az 5. honvédelovashadosztályparancsnokság *Jekaterinoslawot* ma elhagyta és útját hajón *Kiew* felé vette.“

„Este 7 órakor végre elindulunk *Znamenka* felé, a következő állomáson, *Jakowlewán* azonban már meg kell állanunk, mert *Znamenka* bennünket fogadni nem akar és csak hosszas telefonálás után cgyezik bele a *znamenikai* szállításvcztőség, hogy ma *Korisztowkáig* menjünk.“

November 19. „Szállítmányunk éjfél után 2 órakor megérkezik *Korisztowkára*. Alig virrad meg, *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy — a fáradhatatlan ezredsegédtsit — felhívja telefonon *Znamenkát* és továbbengedésünket kéri. *Znamenka* azonban únja már okvetetlenkedésünket és nem ad választ. Az állomás személyzete csak annyit tud, hogy szénszállítmányokat kivéve, más vonatot tovább nem szabad engednie. A legénység ismét türelmetlenkedni kezd, sürgetik az indulást és mert lehetetlen telefonon *Znamenkával* megértetni magunkat, *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy *Ortutay* tolmáccsal előre megy *Znamenkára*, abban a reményben, hogy a személyes tárgyalásnak több sikere lesz.“

„*Znamenkán*“ — írja az ezrednapló tovább — „legelőször is az tünt küldötteink szemébe, hogy a pályaudvar koránt sincs annyira tele, mint azt velünk elhitetni akarták. A rendetlenség és fejteflenség azonban leírhatatlan. A *znamenikai* pályaudvarparancsnokság szerint a *birzulai* és *bobrinszkajai* vonalon a szállítmányok a nyílt pályán egymásra torlódba állanak, *Bobrinszkaja* és *Fastow* között pedig egyáltalában nincs közlekedés. Ennek dacára, *Kovács-Sebestény* főhadnagy megállapítja, hogy *Znamenkáról* az éjjel három szállítmányt indítottak el és azok akadálytalanul továbbjutottak, a pályaudvarparancsnokság tehát vagy nem ismeri a helyzetet, vagy nem mond igazat. A tájékoztatlanság fokozója az, hogy a kisebb helyeken levő pályaudvarparancsnokságok és hadtápcsapatok elhagyták helyeiket és nincs, aki rendet tartson. Ezredünk I. szállítmánya *Znamenkán* áll, de az éjjel tovább fog indulni. *Kovács-Sebestény* főhadnagy *Znamenkán* marad, hogy a *Korisztowkán* álló szállítmány részére mozdonyt és a továbbhaladásra az engedélyt kieroszakolja.“

November 20. „Az I. szállítmány éjfél után 2 órakor *Znamenkáról Jelizawetgrad* felé elindult.“

„Délelőtt 9 órakor az ezredparancsnokság telefonál“ — hangzik *Kovács-Sebestény* főhadnagy feljegyzése — „hogy mozdonyt okvetlen és mielőbb küldjek, mert *Korisztowkán* az orosz parasztok igen szemtelenül és tolakodóan viselkednek, az emberek pedig nem mernek velök szemben fellépni. Szerencsére sikerül délután egy mozdonyt szereznem, amely

este 8 órára behozza a II. szállítmányt *Znamenkára*. Dacára annak, hogy a mozdony már *Korisztowkára* megérkezett és biztos volt a szállítmány indulása, 40 ember az áthaladó személyvonattal előreszökött. A legénység kétségbejítő hangulatban van, annyira meg van félemlítve, hogy nem harcra, vagy ellentállásra, de még erélyes fellépésre sem lehet őket reá bírni. Erre a hangulatra és a legénység szökődésére való tekintettel elhatározzuk, hogy lovaink nagyobb részét a legközelebbi német parancsnokságnak le fogjuk adni, mert rövidesen nem lesz, aki csesse őket.“

November 21. „*Znamenka*. Hűvös, borús idő. Egész délelőtt hiába várjuk továbbindulásunkat és csak megszámlálhatatlan sürgetés, követelés és kérésre kapunk délután 4 órakor egy mozdonyt, amellyel *Birzulára* irányítva elindulhatunk.“

„*Znamenkán* halljuk, hogy a *Kiewben* alakult új forradalmi párt csapatai *Bobrinszkaja* állomását megszállták és velük szemben a német csapatok teljesen semlegesen viselkednek. Itt értesülünk arról is, hogy a németeknél katonatanácsok alakultak.“ (!!)

„Este 9 óra 15 perckor megérkezünk *Jelizawetgradba*, ahol a főnök azonnali továbbindulást helyez kilátásba, azonban természetesen, nem indulunk. *Jelizawetgradot* tegnapelőtt a forradalmi csapatok minden ellenállás nélkül megszállták.“

November 22. „*Jelizawetgrad* állomáson állunk. Derült, de igen hideg idő van. Miután látjuk, hogy egyhamar nem megyünk innen tovább, az ezredparancsnokság elhatározza a felesleges holmik leadását és megállapodásra jutva az itt levő 9. német népfelkelő-ezredparancsnoksággal, ennek nyugta ellenében átadunk 84 darab lovat, 30 pár hámszerszámot, 24 szekeret, fél vagon zabot. A leadás után újra rendezzük a szállítmányt, amely 54 helyett most már csak 34 vagonból áll. Legénységünk, mely az indulásnál 230 főt számlált, 160 főre olvadt le.“

„Délután 4 óra 30 perckor elindulunk *Jelizawetgradból*. A mozdony és szén rossz és csak úgy tudunk nagynehezen továbbjutni, hogy saját fakészletünkkel fűtjük a kazánt. Egész éjjel úton vagyunk.“

November 23. „Késerves, lassú utazás után reggel 8 órakor elérjük *Golta* állomást. Itt több kocsit javítani és cserélni kell, úgyhogy déli 12 órakor indulhatunk tovább *Birzula* felé, hova éjjel 11 óra 30 perckor minden esemény nélküli utazás után meg is érkezünk. Az állomást *Peltjura* ukrán forradalmár csapatai tartják megszállva, de a német pályaudvarparancsnokság is működik.“

November 24. „*Birzula*. Reggel 7 órakor fogytán levő élelmiszereink kiegészítésére a németektől 5 napi kenyeret vásárolunk. A kenyér felrakása közben egy az éjjel érkezett idegen szállítmány tolmácsaink hanyagsága miatt a nekünk kijelölt mozdonyral elindul, mi pedig kénytelenek vagyunk délután 12 óra 15 percig várni.“

„*Birzula* állomás tele van *Woronesch* tartományból érkezett magyar hadifogollyal és a különféle csapattestekből származó szökevényekkel. Ezek egy része nyitott vasúti kocsijainkra kapaszkodik fel és velünk utazik. Természetesen nem nagyon szívesen látjuk a fegyelmetlen társaságot, mely csak rontani fogja legénységünk hangulatát, azonban reménykedünk abban, hogy mihelyt jobb alkalmatosságot találnak, el fogják hagyni szellős tanyájukat.“

„*Birzuláról* délután 12 óra 30 perckor indulva, este 8 órakor elérjük *Wapinjarkát*, ahonnan egyórai várakozás után este 8 órakor továbbindulunk *Zmerinka* felé, hova éjjel 11 óra 15 perckor érkezünk.“

„A *Zmerinkát* megelőző állomáson egy részeg ukrán forradalmártiszt egy kozák kíséretében felszáll a fizti kocsiba és kéri lovaink kiadását. Azzal érvel, hogy a határon amúgy is elveszik azokat tőlünk. Hosszabb tárgyalás után kap egy cigarettát, amellyel megelégedve, tovább enged bennünket.“

November 25. „Zmerinkán a német pályaudvarparancsnokság felvilágosítása szerint Bródy vagy Podwoloczyska felé leszünk irányítva. Bródyt választjuk, mert azt Podwoloczyskánál rendezettebbnek gondoljuk. Pirulva halljuk a német tisztektől, hogy az osztrák-magyar csapatok a zmerinkai vasútállomáson raboltak és az ottlevő raktárakat kifosztották. A fosztogatók néhány német katona megjelenésére fegyvereiket lerakták. Határtalanul szégyeljük magunkat és csak akkor vigasztalódunk meg, amikor megtudjuk, **hogy a terhünkre rótt rablásokat a „Hoffmann-hadtest“ vitéz cseh hadtápcsapatai vitték véghez.** Ezt egyébként a fegyverlerakás körülményeiből mindjárt sejthettük volna! . . .“

„Reggel 3 óra 30 perckor indulunk tovább és délelőtt 9 órakor érkezünk Proskurowra. Itt már három előttünk érkezett szállítmány áll az állomáson és várja továbbindítását. Köztük van a 8. honvédhuszárezred egyik szállítmánya, mely már két nap óta vár. A határról nincs semmi biztos hír. Egy intelligens ukrán vasutastól azt halljuk, hogy a határon fegyvercinket el fogják venni.“

November 26. „Reggel 4 óra 30 perckor elhagyjuk Proskurowot és Greczanyba utazunk, hova 5 órakor érkezünk. Alighogy megérkezünk, a pályaudvart megszállva tartó forradalmárok a sötétben lekapcsolják a szénával és szekercinkkel megrakott vasúti kocsikat, melyekről pár perc alatt elrabolnak mindent. Meg akarjuk akadályozni ezt a szemérmetlen rablást, azonban a tisztiek felszólításának csak 5–6 ember és egy géppuska legénysége engedelmeskedik, ami az 50–60 főnyi, részben fegyveres banditával szemben oly kevés, hogy nem lehet egy esetleges kudarcnak magunkat kitenni.“

„Délután 4 óráig mozdonykezeléssel telik az idő. Az ukrán vasutasok a legszemérmetlenebbül akarnak bennünket a továbbjutás fejében megsarolni. Nem lévén elegendő pénzünk, nem tudjuk kapzsiságukat kielégíteni, aminek következménye, hogy minden módon húzzák-halasztják elindításunkat. Végre embereinkkel kellett egy vagon fával megrakolni, majd amennyire erszényünktől tellett, *mindenkit megvesztegetve*, délután 4 óra 30 perckor megindulunk Starikonstantinow felé. Itt csak rövid ideig állunk, de ezalatt is csak újabb rossz hírcet kell hallani. A pályaudvaron német őrség van, amely elmondja, hogy az osztrák-magyar csapatok által eladott fegyverekkel felszerelt bolsevik-bandákkal főbb napon át súlyos harcokat vívtak és 3 halottat és 1 sebesültet veszítettek.“

„Lchangolva utazunk tovább Schepetowkára, hol mozdonycseré és az ezzel járó kellemeatlenségek várnak reánk. Este 11 óra 30 perckor megérkezve, a pályaudvarparancsnokságtól megtudjuk, hogy vagy Zbarac vagy Bródy felé leszünk továbbirányítva.“

November 27. „Schepetowka. Délelőtt felkeressük az 5. honvédlövashadosztály ide-rendelt megbizottait: gróf Batthyány Béla alezredest és Elekes Károly századost, akik hivatva vannak a hadosztály szállítmányainak továbbjutását elősegíteni. A rownói szállítmányvezetőséggel történt telefonbeszélgetés után Bródy felé irányítanak bennünket, ahova délután 12 óra 30 perckor nagy örömmel el is indulunk. Gróf Batthyány Béla alezredest a továbbjutásunkra vonatkozólag az ukrán köztársasággal kötött alábbi „Nyilatkozat“ot közölte velünk:

Fordítás! Schepetowka, 1918 november hó 27-én.

A Rownában levő keleti hadseregparancsnokság gróf Batthyány Béla alezredestnek, mint schepetowkai szállításszabályozónak, a nyugat-ukrán nemzeti köztársaság (az egykori Kelet-Galicia) alábbi nyilatkozatát küldte meg azzal, hogy az összes ott áthaladó szállítmányoknak tudtul adassék.

Nyilatkozat.

„A nyugat-ukrán nemzeti köztársaság kormánya a keleti hadseregparancsnokság alá tartozó összes csapatoknak, parancsnokságoknak és intézeteknek a nyugat-ukrán köztársaság területén való átutazását megengedi a következő feltételek mellett:“

„1. A keleti hadseregparancsnokság írásban kinyilatkoztatja, hogy az áthaladó csapatok szigorúan semleges magatartást tanúsítanak és ezért kezesességet vállal. Ezenkívül ugyanilyen nyilatkozatot ad minden nemzeti szállítmány parancsnoka.“

„2. Lehetőség szerint szállítóeszközök fognak rendelkezésre bocsáttatni és a következő útvonalak állapítottak meg:“

„a) Egyetlen szállítmány sem megy *Lemberg*-en keresztül.“

„b) A nyugat-ukrán köztársaság alattvalói azonnal összes felszerelésükkel, fegyverrel és lövészerrel *Zloczowba* irányítatnak.“

„c) Magyar csapatok *Podwoloczyska—Tarnopol—Stryj—Lawoczne* és *Nowosielicza—Kolomca—Dclatyn—Körösmező* vonalakon irányítatnak.“

„d) Lengyeleket *Kelet-Galicián* nem engednek keresztül. Ezek *Kowelen* át irányítandók.“

„8. Osztrák-németek és egyéb nemzetiségűek a magyaroknak megállapított utakat használhatják.“

„3. A szállítmányok az *Ukrajnában* beszerzett 14 napi élelmet magukkal vihetik. Ebben nem számít bele az egyes személyek tulajdonát képező élelem.“

„4. Zárt szállítmányok fegyvereiket megtartják. Egyenként utazóknak fegyvere és löszere elvételük. Minden szállítmánynál a rend és nyugalom fentartására 1 főtől és 36 emberből álló őrség tartható fenn.“

„5. Legénység megtarthatja az átvonulásnál legénységi felszerelését és egy hátizsákot vagy katonaládát, amelyek nem fognak átvizsgáltatni.“

„Egyenként utazó fisztek fegyverüket és kézipoggyászukat átvizsgálás nélkül megtarthatják. Útipoggyász (amit a vasútnál annak tartanak) meg lesz vizsgálva és nem kifogásolható, amennyiben kiviteli filalom alá nem eső dolgokat tartalmaz.“

„6. A *Kelet-Galiciából* sorozott csapatok és alakulatok összes tüzérségi, távíró stb. anyaga *Zloczowban* vagy *Podwoloczyskán* az ukrán kormánynak adatik át.“

„7. A keleti hadseregparancsnokság a saját érdekében is az ukrán kormány részére *Tarnopolban* drót nélküli távíróállomást épít.“

„8. Vasúti csomópontokon ukrán fisztekből és a keleti hadsereg kiküldötteiből álló egyes bizottságok fognak működni és ezenkívül minden szállítmányhoz kísérőül egy ukrán fiszt fog beosztatni.“

Lemberg, 1918 november 20.

Dr. *Kost Lewyczkyj* s. k.

Petro Bubeda s. k.

A fordítás hitelül:

Kovács-Sebestény Miklós s. k. főhadnagy, czedsegédfisz.“

„Este 6 óraker szállítmányunk *Sdolbunowora* érkezik. A pályaudvaron német őrség. *Kovács-Sebestény* főhadnagy továbbjutásunk miatt telefonon felhívja *Rownóban* a szállításvezetőséget, ahonnan *Spindler* századostól azt a lesújtó értesítést kapja, hogy miután csak *Zbarac* felé mehetünk tovább, vissza kell mennünk *Schepetowkára*. *Spindler* százados ennek okául eleinte „*technikai akadályokat*“ említ, később azonban bevallja, hogy *Bródy* és *Dubno* között bolsevik bandák garázdálkodnak, melyek az előttünk menő 8. honvédszárezredbeli szállítmányt teljesen kifosztották.“

„Megadjuk magunkat a sorsnak és este 11 óraker visszaindulunk *Schepetowkára*.“

November 28. „*Schepetowkára* való utunk közben a mozdony fája elfogy és nyílt pályán megakadunk. Kénytelenek vagyunk megfelelő őrséget állítva a mozdonyvezető mellé, a gépet két állomásra előreküldeni, hogy ott fát vegyen fel. Ez a kellemetlen esemény oly nagy késést okoz, hogy *Schepetowkára* csak reggel 9 óraker érkezünk. Az itteni német parancsnokság azon kellemetlen hírrer fogad, hogy *Zbarac* és *Jampol* között a forradalmárok felrobbantották a vasutat, miért is egyelőre arra sem mehetünk tovább. Délután a németektől megtudjuk azt is, hogy *Berdiczew* felől a lázadó *Peltjurának* mintegy 1200 főből álló bandája 6 géppuskával *Schepetowka* felé előnyomulóban van, ahol a „rend fentartásában“ a németek mellett ők is részt akarnak venni. A németek erről hallani sem akarnak és *Schepetowkára*, ahol a pályaudvaron 500 vagon löszér áll, nem hajlandók a bandát beengedni. A tárgyalások folynak, de estig eredményre még nem vezettek.“

November 29. „*Schepetowkán* állunk. Az egész napot azzal töltjük, hogy a szállítmányvezetőséggel tárgyalásokat folytatunk, telefonon kérve, hogy *Kowelen* vagy *Németország*on át hazautazásunkat megengedjék. Sajnos, semmi eredményt sem érünk el és mindannyiszor a 27-én ismerttetett nyilatkozatra támaszkodva, azt a választ kapjuk, hogy *Kowelen*

át csak osztrákok és lengyelek mehetnek, a magyarok útja pedig *Nowosielicza—Tarnopol—Stryj—Körösmező!*“

„Délután 5 óra tájban a németek kénytelenek engedni és *Peltjura* bandái bevonulnak *Schepetowkára*. Igen bizalmatlanul nézzük ezt a félig civil-, félig katona-társaságot és bár egyelőre rendesen viselkednek, nem sok jót remélünk tőlük.“

November 30. „Gondok és izgalmak között töltött álmatlan éjjel után alig virrad, máris sietünk újabb hírekért a német parancsnoksághoz. Ám helyzetünk nem javult, hanem még rosszabbodott. Az éj folyamán beérkezett jelentésekből megtudjuk, hogy *Dubnónál* a folyóhidat a banditák, *Jampoltól* délre a *zbaraci* vasútvonalat a németek felrobbantották és meg van rongálva már a *proskurow=starikonstantinowi* vonal is. Gondolkozni kezdünk azon, hogy *Jampolig* vasúton, onnan pedig *Tarnopol* felé gyalog folytatjuk utunkat. Délután kitérünk, hogy vonattal már *Jampolig* sem juthatunk, mert a vasútvonal már *Izienbanownál* meg van rongálva. Hogy mi igaz ebből, megállapítani nem tudjuk, valószínűnek látszik azonban, hogy az ukránok nem akarnak *Jampolig* szerelvényt adni, mert félnek, hogy azzal az ottlevő heftmann-csapatok *Schepetowkára* jönnének. *Roskoványi Dezső* ezredes segédísztyjével, *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnaggyal a sok rossz hír után felkeresi *Feiks* német őrnagyot, a hadtáplomásparancsnokot, akit a *Németországon* való átvonulás kieszközlésére kérnek fel. *Feiks* őrnagy ezt teljesen lehetetlennek mondja, mert szerinte a németek máris haragszanak saját visszavonulási vonalukra a mi rendetlen szállítmányainkkal való megterhelés miatt. Ismét a *rownói* szállítványvezetőséghez fordulunk tehát, amely a körülményekre való tekintettel azt „ajánlja“, hogy próbáljunk *Karatin—Zmerinka—Proskurow* felé továbbjutni. Ez nemcsak nagy kerülő, de oly bizonytalan út volna, hogy arra nem vállalkozhatunk.“

„Délután *Roskoványi* ezredes a velünk együtt tettehetlenül *Schepetowkán* álló szállítmányok parancsnokaival, *Perczel Móric* alezredessel (6. h.-h.-ezred), *Beck* főhadnaggyal (8. h.-h.-ezred), továbbá egy 15. gyaloghadosztálybeli szállítmány parancsnokával megegyezik abban, hogy kirakodva *Schepetowkán*, az együttesen körülbelül 1400 embert és 26 géppuskát számláló csapattal gyalogmenetben tesszük meg *Tarnopolig* az utat. Bár ez 150 km. gyalogolást jelent, az adott viszonyok között mást nem tehetünk.“

„Este a német parancsnokság az antanttól egy táviratot kap, mely kötelességükké teszi *Peltjura* bandáinak lefegyverzését. A komikus az, hogy a bandák viszont a németeket akarják lefegyverezni és míg a németek elenyésző csekély számban vannak, addig a banda óráról órára szaporodik. Már-már kritikussá válik a németek és a bandák közötti helyzet, amikor ezek éjfél tájban hirtelen összeszedelőzködnek és *Berdicsew* felé eltávoznak.“

December.

December 1. *Schepetowka*. Miután a helyzet ma sem javult, megtesszük a gyalogmenetre vonatkozó intézkedéseket. Dél előtt átveszünk a németektől poggyásunk és élelmiszerkészleteink szállítására 15 kocsit. Beosztjuk szakaszokba és századokba a szállítmányokat, rendezzük a parancsnoklási viszonyokat (az egész alakulat parancsnokságát *Roskoványi Dezső* ezredes veszi át) és az így rendezett szállítmányokkal délután 2 órakor a *podolski* pályaudvarra készülünk indulni. Közvetlen az indulás előtt arról értesülünk, hogy *Starikonstantinowon* át szabad az út *Proskuowra*. A legénység fél a gyalogmenettől és ezért elhatározzuk, hogy *Proskuowra* megyünk. Telefonkérdezősködésünkre *Proskuow* azt feleli, hogy ott már 11 szállítmány várja továbbindítását, miután *Woloczyska* nem fogad. Állítólag valamilyen „ezredék“ akadályozza a határon való átkelést.“

„Most megint nem tudjuk mitevők legyünk. A telefonálással eltelt az egész délután, besötétedett, úgyhogy ma már nem mehetünk tovább.“

December 2. „Reggel a *Starikonstantinow*—*Proskurow* felé való utazás mellett maradva, indulhatnánk ugyan, azonban mozdonykereséssel és a szállítási okmányok kiállításával úgy eltelik az idő, hogy csak délután 2 órakor indulunk el. A kis, gyenge mozdony 58 kocsiából álló szállítmányunkat alig bírja vontatni és csak rendkívül lassan jutunk előre. Közben vizünk is elfogy és a mozdonynak *Puzirki* állomásról vissza kell vizeért mennie, majd megérkezve, előre kell megint jönnie, hogy a mozdonyhiba folytán előttünk nyílt pályán veszteglő „*Perczel-szállítmányt*“ visszavontassa. Végre mégis csak továbbmehetünk és éjjelután 2 órakor megérkezünk *Starikonstantinowba*.“

December 3. „*Starikonstantinowon* az a kellemetlen meglepetés ér, hogy innen sem mehetünk tovább, mert a vasúti híd meg van rongálva. A német őrség parancsnokától halljuk, hogy a következő vasúti állomás, *Krasilow* falu ellen német lovascsapatok vállalkozást hajtanak végre, hogy az ott fegyverkező *Peltjura*-bandákat leszereljék. Még ha a pálya jó is volna, már e miatt sem mehetünk tovább.“

„Délelőtt 10 órakor *Roskoványi Dezső* ezredes és *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy bemennek a városban levő német parancsnoksághoz, hogy a helyzetről tájékozódjanak. Részletesebb felvilágosítást nyerni ugyan nem tudnak, azonban benyomásuk az, hogy a németek a *starikonstantinow*-*proskurowi* vonal mentén akarnak rendet csinálni.“

„Közben délre a *Starikonstantinow* közlemben megrongált pályát rendbehozzuk, azonban még most sem mehetünk, mert *Krasilownál* szintén helyre kell hozni a vonalat.“

„A 8. h.-ezredbeli legénységet a sok akadály és huza-vona nagyon nyugtalanítja, erőszakoskodnak és mindenáron indulni akarnak. Hosszas rábeszélés után végre megnyugodnak abban, hogy holnap reggel, indulásunk előtt egy mozdonyt küldünk előbb előre járőrbe és annak jelentése szerint cselekszünk.“

December 4. „*Starikonstantinow*. Reggelre a németek *Greczanyig* a vasútvonal mentén rendet csinálnak, amennyiben *Krasilowon* több banditát lelőnek, 300-at pedig a *proskurowi* parancsnokkal együtt elfognak és lefegyvereznek. Az ukránok az erélyes fellépésre biztosítják a németeket, hogy szállítmányaikat zavartalanul keresztülbocsátják, a németek viszont nekünk ígérnek szabad elmenetelt. Mindennek dacára az állomásfőnök addig nem hajlandó tovább bocsátani bennünket, amíg *Krasilowból* a parancsnok (nem tudni heftmannpárti vagy forradalmi) erre engedélyt nem ad. A főnök a járőrbe küldendő mozdonyt sem hajlandó elbocsátani és a vonatkísérő személyzet is megtagadja, hogy velünk jöjjön. Mindenfelé telefonálunk, azonban csak annyi credményt érünk el, hogy *Krasilow* ukrán parancsnoka délelőtt 11 órára ígérte válaszát megadni.“

„Csodálatosképen pár perccel 11 óra után szavát betartva, *Krasilowból* megjön a válasz és délután 12 óra 30 perckor elindulunk. Mielőtt *Krasilowba* befutnánk, a *Starikonstantinowban* nyert értesülésre gondolva, egy járőr megy vonatunk előtt és tüzetesen megvizsgálja a vasúti sineket. Befutva *Krasilowra*, az állomásfőnök figyelmeztet, hogy oda körülbelül 6 verszinyire a sín fel van szedve és kér, hogy ne induljunk. Ennek dacára a legénység türelmetlen magatartása miatt a továbbmenetel mellett döntünk. *Zapudince* előtt körülbelül 1,5 km.-re vonatunk hirtelen a nyílt pályán megáll és kiugrálva a vagonokból, megborzadva vesszük észre, hogy a körülbelül 5 m. magas föltésen vezető éles kanyarulatban egy sín-darab ki van véve és mozdonyunk nem egész 30 méterre állott meg előtte... A mozdonyvezető ébersége nagy szerencsétlenségtől mentett meg bennünket. Mialatt azon tanakodunk, hogy mitevők legyünk — megtudjuk, hogy *Zapudincet Peltjura* bandái tartják megszállva. Vissza a mögöttünk jövő szállítmányok miatt nem mehetünk, különben is már az ide-oda

utazással sok időt pazaroltunk, elhatározzuk tehát, hogy a bandákkal tárgyalást fogunk kezdeni. Erre *Roskoványi* ezredes vállalkozik és *Huszthy Imre* főhadnagy, gt., valamint *dr. Pogány Kálmán* főorvos kíséretében előremegy *Zapudincere*. A bandavezér udvariasan fogadja küldöttségünket, azonban továbbjutásunkat fegyvercink átadásához köti. *Roskoványi* ezredes tiltakozik ez ellen, hivatkozik semlegességünkre és az ukrán kormányral történt megegyezésre, mindez azonban hiábavaló. Eredménytelenül térnek vissza, amit a közben bennünket utólért „*Perczel-szállítmány*“ tisztjeivel is tudatunk és azt ajánljuk, hogy egyrészt a harcot elkerülendő, másrészt mert csak addig érezhetjük magunkat biztonságban, amíg fegyvercink nálunk vannak, térjünk *Krasilowba* vissza és onnan gyalogmenetben menjünk tovább. A 6. h.-h.-ezredbeli „*Perczel-szállítmány*“ tervünkkel nemcsak nem ért egyet, de visszamenetelünket is megakadályozza. Ott helyben — a nyílt pályán — úgy ahogy tudunk, biztosítva magunkat, éjjelezünk tehát.“

December 5. „Reggelre a 6-os huszárszállítmány jobb belátásra jut és miután meggyőződött arról, hogy *Zapudince* felé már csak a főbb helyen megrongált pálya miatt sem juthatunk tovább, lassan visszatolatunk *Krasilowba*. Ide délelőtt 11 óra 30 perckor érkezve, a velünk levő szekereket azonnal lerakjuk, egyidejűleg a környező falvakba előfogatok rekvirálása végett járőröket küldünk. Kirakás közben délután 3 óra 30 perckor hirtelen egy bolsevikibanda jelenik meg és állítólag *Starikonstantinowba* akar menni. *Perczel Móric* alezredes beszéli a bandával s hogy őket tervüktől eltérítse, azt mondja, hogy *Starikonstantinowban* 2000 német van. A banda gondolkodóba esik és már visszafelé indul, amikor egy ukrán milic-járőr jelenik meg. A banda ezeket tűz alá veszi, azok válaszolnak, mi pedig egy pillanat alatt parázs harc közepébe jutunk. Leírhatatlan zűrzavar keletkezik, embereink összevissza lövöldöznek, majd beleszólnak a géppuskák is, ami csak még jobban növeli a zavart és lármát. Körülbelül 10 pernyi lövöldözés után, amely hirtelen tört ki a harc, oly hirtelen meg is szűnik. A *Peltjura-banda* lead búcsúzóul három ágyúlovést és visszavonul. Mi is hamar rendezkedünk és csodálkozva látjuk, hogy nálunk komolyabb baj nem történt, a milic-járőrnek azonban három embere megsebesült. Okulva a történeteken, készültséget és biztosítást állítunk ki és folytatjuk a kirakást, ami az éj beálltával is továbbtart, mert hajnalban indulunk.“

Roskoványi ezredes a már napokkal előbb ismertetett terve szerint átveszi az összcserődött szállítmányok felett a parancsnokságot és a következő intézkedést adja ki:

„*Krasilow*, 1918 december 5.

A határon való átmenetelés céljából az 1., 6., 7. és 8. honvédhuszárezredek szállítmányai a mai napon egy különítménybe egyesítettek.

Parancsnokok: *Roskoványi Dezső* ezredes és *Perczel Móric* alezredes, akik mindenben egyetértőleg működnek.

A két szállítmányban levő csapatrészekből a következő alosztályok alakíttatnak:

I. 1. honvédhuszárezred összes alosztályaiból egy vonatbiztosítószázadot alakít. Feladata: vonatfedezet és vonatőrség. Parancsnoka: *Takács* hadnagy.

Fél 1. géppuskásszázad (4 géppuska), parancsnok: *Kiss* főhadnagy.

II. 6. honvédhuszárezred: kettő századot alakít. 1. század (100 fő és kézi géppuska) parancsnok: *Schmahl* hadnagy; 2. század (140 fő), parancsnok: *Zsoldos* főhadnagy;

III. 7. honvédhuszárezred: Fél századot alakít (76 fő), parancsnok: *Kovács* százados.

Egy géppuskásszázad (8 géppuska) parancsnok: *Takách* százados.

IV. 8. honvédhuszárezred: 1. század (164 fő), parancsnok: *Mikes* főhadnagy. Ez a század a *Németh* és *Mikes* főhadnagyk parancsnoksága alatt álló századokból alakul; 2. század (125 fő), parancsnok: *Beck* főhadnagy.

A még nem egyesített századok a mai nap folyamán egyesítendőek és megalakítandók.

A szállítmányokban lévő tisztí és küldönc hátszlovakból *Bajkovetz* 7. honvédhuszárezredbeli tiszthelyettes parancsnoksága alatt 12 főnyi lovasjárőr lesz összeállítva, amelynek nagyobb része állandóan az elővédnél, 2 lovas az utóvédnél, 3 lovas a parancsnokságnál lesz beosztva.

A legénységnek négy napi konzerv és négy napi kenyér osztandó ki.

Lövészer: csatáronként 150 föltény.

Tartaléklőszer: oly mennyiségben, amint azt a járművek száma megengedi.

A járművek kirakása, parkírozása, valamint a készletek kirakása és a kocsikra szállítása még az éj folyamán elvégzendő.

December 6-án délelőtt 5 órakor a „*Perczel-szállítmány*“ lovai, azután a „*Roskoványi-szállítmány*“ lovai vagoníroznak ki és azonnal befogatnak.

A különítmény december 6-án reggel 7 órakor menetkészen áll az állomástól *Krasilow* felé vezető úton.

Él 1000*-re délnyugatra az állomástól.

Menetrend: *elővéd*: „*Schmahl-század*“; *főcsapat*: parancsnokság, „*Zsoldos-század*“, „*Takách-géppuskás-század*“ (1. honvédhuszárezred), „*Mikes-század*“, „*Kovács-félszázad*“, „*Kiss-félgéppuskás-század*“ (1. honvédhuszárezred), vonat, egészségügy; *utóvéd*: „*Beck-század*“.

A december 6-ra éjjel a kirakott járművek mellett a vonatszázad ad őrséget.

Az összes tisztektől elvárom, hogy a menetelés egész ideje alatt kötelességeiket példásan fogják teljesíteni. A legénységet oktassák ki arra, hogy a legnagyobb rendet és katonai fegyelmet tartsák. Csak ha mindenki pontosan teljesíti katonai kötelességeit, lesz csapatainknak olyan hatásos fellépése, mely előre is mindenkinek kedvet veszti attól, hogy ezt a hazájába vonuló harcedzett magyar csapatot hazatérő útjában feltartóztatni próbálja.

Roskoványi s. k., ezredes.“

„A rendezésre vonatkozó intézkedések akadály- és zavartalanul keresztülvitettek. Most még a legvéresebb szájú közember is végre belátja, hogy csak tisztjére hallgatva boldogulhat és csak az engedelmesség és az egyéni akaratnak a köz érdekében való alárendelése által fog hazajuthatni. Igaz, morális értékük nem emelkedett, ijedtek, demoralizáltak, úgyannyira, hogy éjfél tájban, amikor a közeli cukorgyár fülkölni kezd, a bandák támadási jelének veszik azt és a tiszték alig bírják a felizgatott kedélyeket lecsillapítani.“

December 6. Az éjjel erősen fagyott, reggel gyengén havazik és hideg északi szél fúj.

„Az éj folyamán kirakott lovak a 23 napi állás után alig bírnak jární. Állapotuk igen aggasztó és félünk, hogy ezekkel nem messze juthatunk. Reggel 5 órakor megérkeznek a cukorgyártól kölcsönkért előfogatok. A tegnap délutáni csete-paté miatt az előfogatok összeszedésére kijelölt járőrök nem mentek ki, most tehát aligha tudjuk minden készletünket magunkkal vinni.“

„Az újonnan alakult különítmény létszáma körülbelül 970 fő legénység, 31 fiszt, 12 géppuska, 5 kézi géppuska, 106 darab kincstári ló és 16 jármű.“

„Mióután nincs elegendő szekerünk, csak 14 napi élelmiszert viszünk magunkkal, feleslegünket, körülbelül 150.000 korona értékű lisztet, cukrot, zabot és ruhaneműt pedig 10.000 koronáért a helybeli cukorgyárnak vagyunk kénytelenek eladni.“

„A kitűzött időre mindennel készen vagyunk és reggel 7 órakor biztosított menetben megindulva, megkezdjük vándorutunkat hazafelé.“

„A kocsi elé fogott meggémbereedett lovak a nagy teherrel csak nehezen indítanak és inkább az emberek húzzák-tolják a szekereket, mint a lovak. Pár kilométer után azonban ezek is belemegedve a járásba, nekifekszenek a hámnak és becsülettel végzik feladatukat.“

„Mára kitűzött útunk (26 km.) *Starikonstantinowkáról E. St. Koszlaki—Koszlaki* községen át a műúton *Czernielewkára*, onnan *Slobodka Czernieleskájára* és *Pisarewkára* vezet. Igén hideg van, ezért hosszabb pihenőt nem tartunk, hanem több 15 perces megállással gyűjtünk útunk folytatására erőt és délután 3 óra 20 perckor ugyancsak kifáradva a velünk vitt holmik terhe alatt, megérkezünk *Pisarewkára*, ahol éjjelezni szándékozunk. Szállásaink szűkek ugyan, mert a kis falu befogadásunkra alig képes, de legalább melegben vagyunk és elfogyasztva az előrelátással szűkösen mért étkezést, hamarosan pihenőre térünk. Bár útunkban semmi gyanúsat nem észleltünk és *Pisarewka* lakossága ha nem is nagy szívességgel, de

minden ellenséges szándék nélkül fogad bennünket, *Roskoványi Dezső* ezredes éjjelzésünk biztosításáról, valamint a holnapi menetről az itt szó szerint közölt paranccsal gondoskodik:

„*Disarewka*, 1918. XII. 6.

1. A községben beszállásolt csapatok biztosítására táboriörsök állítandók fel.

A 7. honvédhuszárezred a község északkeleti kijáratánál, a 8. honvédhuszárezred az északnyugati kijáratnál, a 6. honvédhuszárezred a déli bejáratnál, az 1. honvédhuszárezred a *Gilybki* felé vezető úton, a majornál állít fel egy-egy 7 főből álló táboriörsöt.

Ezenkívül minden század saját körletét őrszemekkel megfelelő módon biztosítja.

2. Indulás december 7-én reggel 7 órakor.

Menetrend: *elővéd*: „*Mikes-század*“, fél 1/7. géppuskásszázad; *főcsapat*: „*Kovács-félszázad*“ fél 1/7. géppuskásszázad, „*Schmahl-század*“, „*Beck-század*“, fél 1. géppuskásszázad, segélyhely, vonat; *utóvéd*: „*Zsoldos-század*“.

A menetoszlop azon az úton gyülekezik, amelyen a csapat a községbe bejött. Él az útnak az országúthoz való betorkolásánál. Menetirány az országúton nyugat felé. Az első 2 km. után az él megáll és a századok és vonat felzárkózását az országúton bevárja.

Roskoványi s. k., ezredes.“

December 7. „Nyugodtan töltött éjszaka után mindnyájan kipihelve magunkat, friss erőben ébredünk. Az éjjel sűrű hó esett és indulásunkkor gyengén havazik. Csípős északi szél fúj és fagy. A hó mindent elborít. Az útnak nyoma sem látszik, illetve csak a már előtünk járt szánok nyomai mutatják, merre kell mennünk. A *starikonstantinowkai* kocsik nem akarnak velünk tovább jönni. Kénytelenek vagyunk tehát *Disarewkán* előfogatokat szerezni, ami szerencsésen és idejében sikerül is, úgyhogy reggel 7 órakor megindulunk. Mai menetcélunk: *Czuhelli*, ahova *Sobkowczy* és *Bogdanowkán* át minden zavaró esemény nélkül délután 2 óra 30 perckor megérkezünk. Az elég nagy község mindenkinek jó szállást nyújt, istállók hiányában azonban a lovak legnagyobb része fedél nélkül marad.

Beszállásolás után étkezés, majd a biztosításról gondoskodva, mindenki hamar pihenőre tér. Menetfeljesítmény: 27 km.

Roskoványi Dezső ezredes a biztosításra és a holnapi menetre az alábbi parancsot adja ki:

„*Czuhelli*, 1918. XII. 7.

1. A mai szállások biztosítására táboriörsök állítandók fel. És pedig:

a 7. honvédhuszárezred a község nyugati és északi bejáratánál;

a 6. honvédhuszárezred a keleti bejáratnál;

az 1. honvédhuszárezred a déli bejáratnál.

A táboriörsök ereje 1 altiszt és 6 fő.

Ezenkívül minden alosztály saját körletét megfelelő őrszemekkel biztosítja.

Birtokosok bemondása szerint a község ma nyugodt, azonban déli irányban a vasútvonal felé felfegyverzett paraszbandák garázdálkodnak. Lakosságánál elrejtett fegyverek.

2. Minden ezred tartson fenn egy szakasz készenlétet. Szükség esetén *riadóhely* a templomtól északra levő térség.

3. Minden ezred saját magának még ma szerezze be a szükséges előfogatokat.

4. Indulás december 8-án reggel 7 órakor nyugat felé. Gyülekezés 7 órára a templomtól északra vezető úton. Él a falu nyugati kijáratánál.

Menetrend: *elővéd*: 7. honvédhuszárezred és géppuskásszázad, *főcsapat*: „*Beck-század*“, „*Mikes-század*“, „*Zsoldos-század*“, fél 1. géppuskásszázad, segélyhely, vonat; *utóvéd*: „*Schmahl-század*“ és 5 kézi géppuska.

5. Az összes lovasok délelőtt 6 óra 45 perckor az 1. honvédhuszárezredparancsnokságnál jelentkezzenek, honnan *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy parancsnoksága alatt a *Zbrucz* átjáró felderítésére járörbe előre indulnak.

6. *Élekes* százados az *elővéddel* menetel és a megállapított vonalon vezeti a menetoszlopot.

Roskoványi s. k., ezredes.“

A kiküldeni szándékolt lovasjárőr feladata és menetcélja felől *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagynak *Perczel Móric* alezredeshez intézett alábbi jelentése ad felvilágosítást:

„1918. XII. 7.

Jelentem, hogy a *Zbrucz* átjárójáról eddig semmi pozitív megtudható nem volt. A csapat felesleges menetélesének elkerülése végett ezredes úr (*Roskoványi*) járőrbe küld lóháton.

Menetcélom: *Cord. Post Palczinieczky*.

Ha ott nincs átjáró: *Ml. Grebláig* déli irányban keresek. Tovább délre nem megyek, hanem északra *Soza-nowkánál* keresek. Jelentést *Cord. Post Palczinieczky—Czuhelli* útvonalon küldök vissza.

Alázatosan kérem *Bajkovetz* tiszthelyettest, mint ügyes, értelmes embert és tolmácsot velem elküldeni. Más lovastolmácsunk nincs.

Alázatos tisztelettel:

Kovács-Sebestény s. k., főhadnagy“.

December 8. Nagy hó, enyhébb fagy, gyenge nyugati szél. Az utat csak egyetlenegy szánkónyom mutatja. Miután az előfogatokat kellő számban minden nehézség nélkül megszerztük, reggel 7 órakor a tegnapi kiadott parancs szerint megindulunk. *Kovács-Sebestény* főhadnagy lovasjárőrével röviddel a csapat elindulása előtt indul és ügetésben haladva, igyekszik megfelelő tért nyerni. „A járőrt 9 km.-re *Czuhellitől* nyugatra“ — írja az ezrednapló — „a négyes útkeresztezéskor a dombos terep segítségével mintegy 100 fönyi fegyveres paraszthanda, mely szánkón jön, meglepi, elfogja és lefegyverezi. A járőrt lóról szállítva, *Szibienno* községbe viszik, ahol az ukrán parasztnépbiztos a csapat összes fegyvereinek átadását követeli. Követelését írásba foglalja és a parancsnokkal való tárgyalás céljából *Kovács-Sebestény* főhadnagyot és *Bajkovetz* tiszthelyettest két fegyvertelen ukrán paraszttal szánkón, mint „delegátust“, délelőtt 10 órakor a csapat elé küldi, 7 huszárt pedig tüzszul visszatart.“

„A csapat ezalatt *Cordon Post Palczinieczky* felé menetel és a *Zbrucz*on ott átkelve (jó hid) *Koszlaki* felé tart.“

„Az ukránok a „delegációt“ rosszul vezetik és a határ előtt — *Palczinieczky* mellett — az utóvédre bukkannak. Miután a csapat eleje a határon már átkelt, az ukrán „delegátusok“ a tárgyalásokat kilátástalannak tartják és vissza akarnak térni. Utóvédünk azonban letartóztatja őket és „tüzszul“ magukkal viszi. Később ezekért a *Szibiennoban* visszatartott 7 huszárt kicseréltük.“

„Délután 3 óra 30 perckor a *galiciai* határt átlépve, *Koszlaki* községet érjük el. Amíg orosz földön a beszállásolásnak eddig sehol akadályja nem volt, addig az „osztrák“ területen fekvő falu nem hajlandó ezt megengedni, illetve csak úgy akar szállást adni, ha fegyvercinket átadjuk. Kerülni akarva minden erőszakoskodást, a csapataink fosztogatásától féltő községi előljárósággal végre abban állapodunk meg, hogy *Roskoványi Dezső* ezredes és *Perczel Móric* alezredes kezességét vállalva, mint „tüzszul“ a község házában szállásoltatnak el és ennek fejében a századok is elszállásolhatnak. 25 kilométeres menet után ekként békésen „meg-egyezve“, végre fedél és pihenőhöz jutunk.“ A különítményparancsnokság a következő parancsot adja ki:

„*Koszlaki*, 1918. XII. 8.

1. A helyzet bizonytalan és nyugtalan. Ezért minden századnál a legnagyobb figyelem. Az alosztályok előtt sűrűn váltott őrszemek, akik a legénységet gyorsan felriasztani képesek legyenek.

2. Minden alosztály küldjön a majorban egyesített vonathoz saját vonata biztosítására két-két őrszemet, mert a vonat környéke parasztoktól el van lepve és az 1. honvédhuszárezred nem képes az egész vonatot biztosítani.

3. Indulás december 9-én reggel 7 órakor. Cízülekezés a major előtti úton nyugat felé. Él a falu nyugati kijáratánál.

Menetrend: elővéd: „Zsoldos-század“, főcsapat: „Schmahl-század“, géppuskák, 7. honvédhuszárezred, „Beck-század“, segélyhely, vonat; utóvéd: „Mikes-század“.

p. f.

Kovács-Sebestény s. k., főhadnagy“.

December 9. „Nyugodt, zavartalan éjszaka után előfogatok rekvirálásához látunk. Ez — bár 100 koronát fizetünk egy napra — rendkívül nehezen megy. A parasztok bizalmatlanok és szemtelenek. Reggel megtudjuk pár jobbérzésű lakostól, hogy a parasztnak tulajdonképpen nem fegyverekre fáj a foga, hanem azok átadása után kocsijainkat és lovainkat akarták elvenni, sőt előre össze is verekedtek azon, hogy kinek mi jusson majd a zsákmányból. Előfogatokat csak nagysokára tudunk felhajtani, úgyhogy 11 óra lesz, mire elindulunk. Árulástól tartva, a lakosság kérdezősködésére azt feleljük, hogy *Zbarac* felé megyünk; tudva azt, hogy ott fegyveres bandák garázdálkodnak, bár *Hnilice Ml.* és *Nove Siołon* át egyelőre abban az irányban haladunk, utóbbi községnél letérünk a *Terplinowka* felé vezető útra és *Klebanowkára* menetelünk, hova délután, 18 kilométert hagyva mögötünk, szerencsésen meg is érkezünk. Az elszállásolásnak semmi akadályja sincs és mindenki jó szálláshoz jut. A különítmény *Iovag Fedorovics* kastélyában helyezkedik el.“

Parancs 10-ére :

„*Klebanowka*, 1918. XII. 9.

1. A mai éjjeli szállás biztosítására táboriörsöt állít: a 8. h.-h.-ezred a község északnyugati kijáratához, *Zbarac* felé; 1. h.-h.-ezred a déli bejáratához (a szállása előtti úton) *Bogdanowka* felé; 7. h.-h.-ezred szállás-körleteink keleti végén. Ezenkívül őrszemek a szállások előtt.

2. Kocsik az összes ezredek részére községi eljárásságnál megrendelve. Ha délelőtt 6 óra 30 percre a kocsik elő nem átlanak, küldöncök útján fog a kocsirekvirálás elrendeltetni.

3. Indulás reggel 7 óra 30 perckor. Szállások elhagyása és gyülekezés kezdete csak a parancsnokságtól adandó trombitajelre.

4. Minden alosztály küldjön a parancsnoksághoz 1—1 küldöncöt, aki állandóan rendelkezésre áll és ott kap kvártélyt.

5. Holnapi menetrend: *elővéd*: „Beck=szászad“ és fél 1. géppuskászázad; *főcsapat*: „Mikes=szászad“, 6. h.-h.-ezred, I/7. géppuskászázad, segélyhely, vonat; *utóvéd*: „Kovács=szászad“.

Menetirány: délfelé a parancsnokság előtt elvezető műúton.

Roskoványi s. k., alezredes.“

December 10. Az előfogatok megszerzése igen nehezen megy és bármennyire szeretnénk korán indulni, nem lehet.“

„Délelőtt 9 órakor berobog a faluba egy ukrán zászlós 4 lovassal és parancsnokságunkat keresi. Állítólag a *tarnopoli* ukrán parancsnokságtól jön azzal a paranccsal, hogy bennünket vezessen. Cíyanakodva fogadjuk, mert nem tételezünk fel az eddig tapasztaltak után galíciai barátainkban ennyi udvariasságot“.

„Az előfogatok nagynehezen mégis csak előállanak és délelőtt 10 óra 30 perckor megindulunk. Útvonal: *Bogdanowka=Kamionki*, onnan az országúton *Romanowkára*, ahol éjjel szándékozunk. Ideérve, a falut földig leégetve találjuk és kénytelenek vagyunk pihenés nélkül *Stupki* és *Borki W. K.* községbe menni, hova 27 kilométeres megerőltető menet után délután 5 óra 20 perckor megérkezünk. Idevaló útunk alatt találkozunk egy ukrán csendőrszászadossal, kitől arról értesülünk, hogy holnap bevonulhatunk *Tarnopolba*, azonban ott fegyvereinket át kell majd adnunk.“

December 11. „Ényhe, derült idő, délfelé olvad. *Borki W. K.* községben némi rend látszik már és könnyen jutunk előfogatokhoz, úgyhogy már délelőtt 9 órakor megindulhatunk. *Perczel Móric* alezredes és *Kovács=Sebestény Miklós* főhadnagy a *tarnopoli* ukrán hatósággal való tárgyalás végett kocsin előremennek. Útjukban *Smykowce* községben egy rendetlen ukrán csapattal találkoznak, melyet egy részeg főhadnagy vezet. A csapat hirtelen becslés szerint 1 gyalog- és 1 géppuskászázad, 1 lovasszakasz és 2 ágyúból állott. Az emberek egy része katona-, más része polgári ruhába van öltözve és különféle mintájú fegyverrel felszerelve. A parancsnok kijelenti, hogy csapatunkat le fogja *Smykowcen* fegyverezni, ami mellett még akkor is megmarad, mikor *Perczel Móric* alezredes a *tarnopoli* hatósággal kötött

másféle megegyezésre hivatkozik. A tegnap nálunk vezetőül ajánlkozott zászlóst szintén a csapatban látjuk viszont. Miután *Perczel Móric* alezredes látja, hogy a részeg ukrán nemzeti hőssel beszélni nem lehet, *Kovács-Sebestény* főhadnaggyal folytatja útját *Tarnopol* felé. Alig hagyják el *Smykowcet*, egy szánnal találkoznak, melynek utasa *Fedorovics* őrnagy, mint *tarnopoli* térparancsnok mutatkozik be és fogadásunkra jött élénk. Vele visszafordulunk az elhagyott csapathoz. *Fedorovics* őrnagy aggodalommal látja a faluban levő rendetlen ukrán szabadcsapatot és intézkedik, hogy az *Tarnopol* felé meneteljen el. A jóérzésű őrnagy elmondja, hogy az említett csapat tulajdonképpen egy rablóbanda és eddig *Zbarac* környékén garázdálkodott, vezetőjük egy közönséges csirkefogó és alkoholista. Hírszolgálatuk azonban úgy látszik jó volt, mert több, mint bizonyos, hogy csak a mi kedvünkért hagyták el eddigi hőstetteik színterét és a tegnapelőtt vezetőül ajánlkozott zászlós tulajdonképpen keletre akart bennünket csalni.“

„Közben beérkező csapatunk az ukránok elvonulása után továbbmenetel, *Perczel Móric* alezredes és *Kovács-Sebestény Miklós* főhadnagy pedig *Fedorovics* őrnaggyal előresietnek *Tarnopolba*, ahol utóbbiak *Bubela* századossal (Sekretär des Kommissariats Tarnopol) abban egyeznek meg, miszerint fegyvereink 10%-át és minden magántulajdont megtartunk, továbbá a fíztipoggyász és a legénység hátizsákja nem lesz átvizsgálva.“

„Csapatunk délelőtt 11 óra 30 perckor beérkezik *Tarnopolba*, ahol egy iskola udvarán fegyvereink átadása rendben megtörténik. Legénységünk ugyanebben az iskolában, tisztjeink pedig egy fűtetlen szállodában kapnak szállást.“

Kovács-Sebestény Miklós főhadnagy, a különítmény buzgó és fáradhatatlan segédtisztje, délután a pályaudvarparancsnokságtól egy 44 kocsiából álló szerelvény rendelkezésre bocsátásában egyezik meg és holnap reggel 8 órakor a berakást megkezdhetjük. Érvonatkozólag *Roskoványi Dezső* ezredes a következőkben intézkedik :

„*Tarnopol, 1918. XII./11.*

1. A különítmény december 12-én reggel 7 óra 30 perckor a pályaudvaron bevagoníroz. Berakás kezdete délelőtt 7 óra 30 perc, szállítmány indul délelőtt 11 órakor.

A különítmény zárt menetben 7 óra 15 perckor indul a laktanyából (szállásról). Menetrend : 6., 1., 7. ezred, egyesített vonat, 8. ezred. A vonat menetrendje : az ezredek sorrendjében. Pályaudvaron a vonat ezredenkint csoportosítandó és kellő őrséggel biztosítandó.

2. Rendelkezésre áll 40 csukott és 3 nyitott vagon. (Utóbbiak a konyhák részére.)

Vagonok elosztása :

I. Elöl 6. h.-h.-ezred 1 fízti, 10 legénységi, 1 ló és 1 konyhakocsi,

II. 1. h.-h.-ezred 1 fízti, 7 legénységi, 1 ló, 1/2 konyha, 1 raktár és 1 marhakocsi. (Utóbbi összes ezredk marhái részére).

III., 7. h.-h.-ezred 1 fízti, 4 legénységi, 1 ló, 1/2 konyhakocsi.

IV., 8. h.-h.-ezred 1 fízti, 9 legénységi, 1 konyha, 1 lóocsi.

Az 1. és 7. ezred konyhája egy nyitott kocsin lesz elhelyezve.

3. Rakodófízti : *Takách Gyula* százados.

4. A fegyverrel ellátott emberek ezredenként 1 kocsiában helyezendők el és minden csoportnak 1 fízti-parancsnok adandó. Az összes fegyveres őrség parancsnoka *Kovács János* százados.

Az őrség egyharmada állandóan készenlétben tartandó az utazás alatt.

Roskoványi s. k., ezredes.“

December 12. E napról az ezrednapló a következő feljegyzést tartalmazza : „Egyhét óra, olvad. Bevagonírozás kezdete délelőtt 8 órakor. Mozdony és fahány miatt indulás késik. Legénység, összes élelem, 6 mozgókonyha, fíztilovak, konyhalovak és egy szekér akadálytalanul beraktnak. Ukrán hatóság írást ad, mely szerint átvizsgáltattunk és senkinek további vizsgálatra joga nincs. Indulás délután 2 órakor. Menetvonal : *Berezowicza—Rohatyn—Chodorow.*“

A sors szeszélye folytán gyászos menetünkben át kellett tehát haladnunk *Berezowiczán* is, ott, ahol ezredünk 1914 augusztus 11-én kivagonírozott és megkezdte a világháborúban való, oly sok dicső csatától ékes szereplését. Annyira megváltozott az ezred képe, hogy *Roskoványi Dezső* ezredest kivéve, talán senkinek sem dobbant már meg e név hallatára szíve és közömbösen robogott át a megtört, testben-lelekben fáradt „*egyes honvédhuszárok*“ maroknyi csapata azon a helyen, mely ezredünk világháborús szereplésének tulajdonképeni kiindulópontját jelenti; ahol 4 év és 4 hónap előtt minden ember egy dacos ígért, egy büszke remény volt; egy nagy célért, nemes ideálokért lelkesült minden kebel és a győzelem biztos tudatában szorították kardjuk markolatát a napbarnított magyar öklök . . . Akkor fellobogózott, felvirágozott, vidám daltól hangos vonatok szállítottak bennünket *hazulról* ide; ma dísztelen, pár sötét, piszkos vasúti kocsi meghúzódva lopózzunk reményvesztetten *haza* — a forradalmi Magyarország felé . . . Vén Kárpátok hont őrző bércei, nem üttök-e bennünket agyon! ? . . .

December 13. „Reggel 7 óra. *Chodorow*. 10 óra, *Stryj*. Itt két magyar tiszt mint „*delegátus*“ működik. Magyar helyzetről teljesen tájékozatlanok. Délután 4 óra, *Skole*; este 11 óra, *Lawoczne*. Magyar vasutasok. Átszállás. 10 vagon, melyben lovaink és raktárunk van, továbbjön velünk.“

December 14. „Hideg. *Lavoczneről* indulás hajnali 2 órakor. A „*magyar*“ határon reggel 3 órakor haladunk át. Reggel 6 óra *Munkács*. Pótszázadhoz táviratot küldünk. Délután 5 óra *Sátoraljaujhely*. Legénység egyrésze az áthaladó budapesti személyvonattal és az innen kiágazó szárnyvonalakon elszéled.“

December 15. *Miskolc*. Indulás *Hatvan* felé reggel 7 órakor, érkezés délután 1 óra 15 perckor. Pótszázaddal telefonbeszélgetés. Érkezés *Budapestre* este 8 órakor jelezve, vonatunk a józsefvárosi pályaudvarra azonban csak éjjel 10 órakor fut be. A pótszázadtól egy tiszt és pár altiszt fogadnak. Az ezred legénységéből még körülbelül 80 fő maradt. Ezek körülveszik a tisztet és köszönetet mondanak, amiért annyi akadályon és veszélyen át mégis simán és baj nélkül hazavezették őket. *Roskoványi Dezső* ezredes néhány meleg búcsúsót intéz hozzájuk, melynek végeztével elénkkeljük a *Himnust*, a csapat gyülekezik és rendben bevonul a laktanyába.“

Befejezésül idézzük az ezrednapló utolsó sorait:

„*A m. kir. budapesti 1. honvédhuszárezred utolsó szállítmánya az ezredparancsnoksággal együtt a messze harcmezőkről békeállomására hazaérkezett és a világháború első fejezetét befejezettek tekinthette magára nézve.*“

„*A Magyarok Istene óvja és védje szegény, sokat szenvedett Hazánkat a megpróbáltatások súlyos napjaiban!*“

*

A magunk részéről, kik ezredünk krónikásává szegődtünk, mielőtt lezárnánk e lapokat — nem mentség gyanánt, hanem a való igazság kedvéért — állapítsuk meg, hogy az utolsó hetek minden baját, minden szegyenét idegen ezrednek szemetje hozta ráánk, akik nem voltak, ha annak nevezték is magukat: egyes honvédhuszárok!

Honvédhuszárok! Egyesek! Az a 80 huszár volt csupán, akik minden akadályon, minden megpróbáltatáson keresztül, vaktában futó vonaton robogva, vagy a végtelen orosz síkon át ellenségtől környezetten bolyongva, mindvégig hívek maradtak, mindvégig kitartottak; bíztak a bennük bízó tisztokban, s a bennük élő köteletségérzet és eskü szentségétől áthatva, „*megfogyva bár, de törve nem*“ — mint ahogy ezredünk jelmondata mondja — és *együtt* tértek *haza!*

VI. FEJEZET.

EZREDÜNK A FORRADALOMBAN!

... Megérkeztek tehát az egyes honvédhuszárok, de az ezred már nem volt többé! Az itthon uralomra jutott néhány gaz áruló, megfizetett antant-kém és véreességű, zsidófajú demagóg vezetése alatt álló kapcabetyár, zsebmetező és katonaszökevények tömege megszínálta az úgynevezett „vértelen őszirózsás forradalmat“ és 1918 október 30-ról 31-re virradó éjjel rombadöntötte az ezeréves, sok vihart látott Magyarország nagyszőcs épületét... kicsavarta harcosaink kezéből a fegyvert és a Haza szentelt földjét kardcsapás nélkül áruló cseh, alattomos oláh és bosszút lihegő szerb hordák martalékául dobta oda...

Ezredünk pótszázada a lázadásban nem vett részt. „Az Üllői-út végén álló laktanyánkban már napokkal előbb szigorú készültségbe állított ugyan bennünket Budapest katonai parancsnoka“ — írja egy szemtanú — „azonban teljesen tájékozatlanul állottunk az eseményekkel szemben és a pótszázad tisztjei a készültség okáról csak annyit tudtak, hogy azt bizonyos munkásmozgalmak teszik szükségessé. Ilyen, a háború utolsó évében, bérmozgalmak ürügye alatt bár többször megisméltődött, de mindannyiszor csendesen el is simult. A pótszázad parancsnoka: Fördös Vilmos őrnagy és tisztjei nagyobb jelentőséget tehát nem tulajdonítottak a készültségi rendelkezéseknek. Harmincegyedikén reggel a lázadás kirobbanása váratlanul érte a pótszázadot; annak hírére a városban lakó és a laktanyába siető tisztjei vitték meg akkor, amikor már minden későn volt.“

„Délelőtt 10 óra volt, amikor a szomszédos 1. honvédgyalogezred laktanyájából jövő, lefiasodott, mintegy 2—300 főnyi lázadó katona laktanyánk kapuját betörve, a nemzeti tanácshoz való csatlakozásra szólította fel az őrséget, azt ellentállás nélkül lefegyverezte, majd a lázadók vezetői, egy részeg hadnagy és egy ugyancsak részeg zászlós közölte Fördös Vilmos őrnaggyal, hogy ők a nemzeti tanács nevében jönnek, Lukachich altábornagy — Budapest katonai parancsnoka — összes csapataival már csatlakozott és letette a nemzeti tanácsra az esküt. Felszólították, hogy az eskü letétele végett vonuljon katonáival az Astoria szállodában levő nemzeti tanács elé és figyelmeztették, miszerint ellenszegülést ne próbáljon meg, mert az amúgy is reménytelen és csak felesleges vérontásra vezetne. Ezektől értesültünk arról is, hogy a mozgalom élén az utóbbi napokban miniszterelnökké kinevezett gróf Károlyi Mihály, ezredünk tart. hadnagya áll.“

„Fördös Vilmos őrnagy és a köréje csoportosult tisztjei megdöbbenve vették tudomásul a lábukon alig álló „szabadsághősök“ közléseit, a telefonhoz siettek és felhíva a nemzeti tanácsot, az a mondottakat mindenben megerősítette. A nemzeti tanács elé vonulásra azonban már sor nem került, mert a távozó lázadókkal elszéledt a pótszázad legénysége is, nem mulasztván el a laktanyába benyomulni utcai csöcselékkel karöltve kifosztani a raktárakat és összezúzni azt, amit elvinni nem tudott. Nem egész egy óra alatt „üres“ volt a laktanya, ahol nem maradt más, mint a tisztikar, pár jóérzésű altiszt és az önkéntesiskola 3 hallgatója“

tója: *Antal Miklós, Szaplanczay István és Benedicty Béla* önkéntesek. Ezek tartottak pár napig felváltva őrseget és mentették meg azt, ami még megmenthető volt.“

Az alig egy óra alatt lefolyt eseményeket leírni nem lehet és mert nálunk is csak az általánosan ismert események ismétlődtek meg, azt annál is inkább elhagyhatjuk, mert túlhaladná nemcsak erőnket, de a munka kereteit is. Minket csak az érdekel, hogy az általános összeomlásban összeomlott végleg ezredünk is és másnap — november 1-én — mint „*M. kir. budapesti nemzetőrlovasosztály*“ kelt újra rövid, de meddően maradt életre. Mint ilyen, egész ténykedése csak abból állott, hogy a napi 30 korona zsold mellett toborzott legénységgel, természetesen, ha az „*beleegyezett*“, beszállították a harctérről mindenféle szállítmánnyal érkezett és a pályaudvarokon gazdátlanul hagyott lovakat, szekereket, melyeket a laktanya fedeles lovardájába összegyűjtve, bizottságilag, árverésen, felsőbb parancsra azonnal el is adták.

El lehet képzelni, hogy *Linder Béla* hadügyminiszter hirhede kijelentése után: „*Nem akarok többé katonát látni!*“ — micsoda katonai erőt jelentettek a visszamaradt, illetve toborzott „*zsoldosok*“ és minő volt ezek között a fegyelem! Napirenden volt az engedelmesség megtagadása, feleselés, durvaság és gorombáskodás az előljáró tisztek és altisztekkel szemben, akiknek minden igyekezete, hogy a szájas főmegben rendet és fegyelmet teremtsen, eredménytelen maradt.

Hadügyminiszteri rendelet alapján nem kellett a legénységnek a laktanyában lakni, természetes tehát, hogy csak a déli étkezéshez és zsoldfizetéshez jelentek meg. Napirenden volt, hogy a toborzott „*zsoldos*“, mihelyt felöltözött és első illetékét felvette, többé nem jelentkezett; mások pedig eladva ruhájukat, felszerelésüket, újat követeltek. Lassankint a katonai raktárak a *Teleki-térre* vándoroltak, hol élelmes galíciaiak, no meg budapesti hitsorsosaik milliókat kerestek az elkótyavetyélt állami értékeken. A raktárak kiürülésével nagyobb vállalkozásokba fogtak a „*zsoldos*“ nemzetőrök és az istállókból lovak, a laktanyaudvarról szekerek tüntek el. Vitt mindenki azt, ami megtetszett neki és amihez hozzáférhetett. Vevő mindenre akadt és oly szemérmetlenül folyt a rablás, fosztogatás, hogy az orgazdák már a laktanyák kapuja előtt kötötték piszkos üzleteiket.

Igy ment ez a vidéken is, úgyhogy rövid napok alatt az ország rablók tanyájává vált és aljas demagógok által lázítva, láncáról szabadult fenevadak módjára pusztítottak, feldúltak mindent, ami érték volt és ami egy civilizált állam szerkezetéhez tartozott. A nemzet eszét vesztve, felrugva mindazt, amit eddig szentnek vallott, megrészegevedve enaljasságától, perverz kéjjel fetrengett a mocsokban, habzó szájjal „*Szabadságot*“, „*Testvériséget*“, „*Függetlenséget*“ ordított és nem vette észre, nem hallotta, hogy a határokon idegen rablőhordák akadálytalanul nyomulva előre, szétmarcangolják hazánk ezeréves gyönyörű egészét és röhögve rakják reánk azokat a bilincseket, melyek hosszú, nehéz rabságot, ha nem végpusztulást jelentenek a magyarnak.

Mindezt a tiszt- és továbbsholgáló altisztikar kétségbeesett tehetetlenséggel nézte, nem volt semmi hatalma, nem volt semmi joga és nem volt fórum, mely panaszait meghallgatta vagy orvosolni tudta volna. A „*hatalmon levők*“ pedig nem is akarták.

Már a lázadás első napjaiban megalakultak minden katonai alakulatnál a katonatanácsok. Ezeket egy budapesti központi szerv, élén a gróf *Károlyi Mihály* miniszterelnök által a „*katonatanácsok kormánybiztos*“-ává kinevezett, majd önmaga által „*országos elnök*“-ké kikiáltott *Pogány József* szocialista izgatóval, irányította. Ennek a tehetégtelen, de körmönfont kórháztöltelékek első dolga volt az amúgy is katonailag értéktelen „*nemzetőrség*“-be a „*bizalmi rendszer*“ bevezetése és ezzel a tiszt- és altiszt- tekintély aláásása. A nemzetőr-alakulatoknál minden pajtáság, minden szakasz, minden század legénysége „*bizalmiférfi*“-t

választott, akik az önmaguk közül választott „főbizalmi“-val kapcsolódtak be ezen nagy reményekre jogosító szervezetbe.

A „bizalmiférfiak“ rendeltileg megszabott feladata volt a legénység panaszait orvosolni, a fisztek és altisztek „fűlkapásait“ meggátolni és bejelenteni, valamint gyűléseket tartva, a legénységet „az emberiséget megváltó“ eszmékre oktatni, illetve abban megerősíteni. Rejtett céljuk azonban ezzel szemben a bolsevizmus magjának elhíntése volt, amiben vak eszközei voltak a hatalomra törő és a fejét már felütő kommunistákkal szövetséget kötő *dr. Pogány József* katonatanácsai kormánybiztosnak. Nem kell sok magyarázat ahhoz, hogy ez semmi más nem jelentett, mint a kommunizmus szolgálatába állítani a hadsereget és amint ez 1919 március 21-én be is következett, az adott pillanatban félrelökve az addig cégérül szolgáló *Károlyit* és végzetesen buta társaságát, kezükre játszani a hatalmat.

A „bizalmiférfiak“ első lépése az ezredünk „jogutódjaként“ szereplő „budapesti nemzetőrlovasosztály“-nál az volt, hogy november közepe táján *Fördös Vilmos* alezredes, parancsnok előtt megjelent küldöttség a „zupások“, vagyis továbbszolgáló altisztek eltávolítását követelte, ami nem történt meg, pár nap múlva *Pogány József* katonatanácsai országos elnök megüzente *Fördös* alezredesnek, hogy el fogja állásából „csapni.“ *Fördös Vilmos* alezredes nem várta meg, míg ez bekövetkezik és magától távozott. Utódjául az új hadügyminiszter: *gróf Festetich Sándor* — *Makay Gyula* alezredes (9. h.-h.-ezred) nevezte ki. Az ő parancsnoksága összeesik *gróf Festetich* hadügyminiszternek a fegyelem helyreállítására irányuló törekvésével, valamint azzal az időszakkal, amikor a „kormány“ mámorából rövid időre kijózanodva és az előnyomuló ellenség által kétes hatalmát is veszélyeztetve látván, rendet akart az országban teremteni.

Az erre irányuló rendeleteknek *Makay Gyula* alezredes tőle telhetőleg igyekezett is eleget tenni és már-már némi halvány remény mutatkozott arra, hogy a „nemzetőrlovasosztály“ legalább a belrend fentartására alkalmassá válik, amikor mint menekültek a hozzánk beosztott *Sároi Szabó Tibor* 10. honvédhuszárezredbeli százados, *Zay Dezső* nyug. főhadnagy és *Girtler Aladár* 3. honvédhuszárezredbeli főhadnagy az általuk már behálózott legénység hangulatát *Makay Gyula* alezredes és helyettese: *Szaplonczay László* százados ellen fordították és csak alkalomra vártak, hogy őket eltávolítsák. Ez nem is késett soká és december 30-án, amikor *Makay Gyula* alezredes *Sároi Szabó Tibor* századost és *Kis Miklós* 1. honvédgyalogezredbeli törzsőrmestert, a szociáldemokrata párt agitátorait, a laktanyából kiutasította, alig félóra múlva *Jäger* nevű közhuzár — „századbizalmiférfi“ — vezetésével küldöttség jelent meg a parancsnoki irodában és ennek tagjai azonnali távozásra szállították fel *Makay Gyula* alezredes, valamint *Szaplonczay László* századost, kiknek ellenszegülés esetére „lámpavasat“ helyeztek kilátásba . . .

Nehogy a hangulatot a főbbi tiszt ellen fordítsák és nagyobb erőszakoskodásnak váljanak okozójává, mindkettőjüknek távoznok kellett, bár nem volt más bűnük, minthogy rendet és fegyelmet akartak teremteni. Jellemző az akkori kormány tehetetlenségére, hogy amidőn mindkettő panaszukkal *gróf Károlyi Mihály* miniszterelnökhöz, *gróf Festetich Sándor* hadügyminiszterhez és *Friedrich István* hadügyi államtitkárhoz fordultak, mindhárom helyen azt a tanácsot kapták: „ne menjenek be többé a laktanyába!“ Ezzel el is volt intézve véglegesen és megtorlás nélkül a sérelem!

Makay Gyula alezredes eltávolítása után a legénység *Zay Dezső* nyug. 3. honvédhuszárezredbeli főhadnagyt „választotta meg“ parancsnokul, aki segédfisztiül *Ludmann Gábor* főhadnagyt vette maga mellé. *Zay Dezső* főhadnagy — mint már említettük — a felforgató elemek táborába tartozott és hamarosan kényelmetlennek találta *Ludmann Gábor* főhadnagy hazafias működését, akit pár nap múlva: 1919 január első napjaiban, ugyancsak „lámpavasat“

fenyegetéssel eltávolított maga mellől. Ezzel a pótszázad, illetve a „jogutód“ nemzetőrlovasosztály teljesen a szocialista-kommunista banditák kezébe került és rövid idő múlva hadügyminiszteri rendelettel egybeolvadván a 7. közös huszárezred maradványával, elköltözött régi laktanyánkból.

Ezzel el is szakadt minden kapocs, mely e disztelen társaságot ezredünk köz fűzte és *44 évi fennállása után, a békében és háborúban nemcsak sorszámanál, de erényeinél, kiválóságánál, rendíthetetlen hűségénél és halálmegvető bátorságánál fogva is „első“ honvédhuszárezred — megszűnt.*